

De aansprakelijkheid van de Pensioenuitvoerder voor de informatieverstrekking via het Uniform Pensioen Overzicht

Een onderzoek naar de onjuistheden/onvolledigheden op het UPO, de aansprakelijkheid van de pensioenuitvoerder en de rechten die een deelnemer kan ontlenen aan deze onjuiste informatieverstrekking. Tevens komt de toekomstbestendigheid van het huidige UPO aan bod.

Sanne Vlaspoel i471143

Studente Fiscaal Recht Universiteit Maastricht

Profiel Directe Belastingen

Begeleider Universiteit: Dr. A.H.H. Bollen-Vandenboorn

Begeleider APG: Mr. J.E.H. Schmeetz

Afgerond: 30-08-2012

Woorden: 20.158

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4-6
2. Pensioen en de Pensioenwet	7
2.1 <i>Inleiding: Het Nederlands pensioenstelsel in een notendop</i>	7
2.2 <i>De Pensioenwet</i>	7-8
2.2.1 <i>Wanneer is de Pensioenwet van toepassing?</i>	8
2.2.2 <i>De driehoeksverhouding in de Pensioenwet</i>	8-9
2.3 <i>Conclusie</i>	9
3. Pensioencommunicatie	10
3.1 <i>Inleiding</i>	10
3.2 <i>Informatieverstreking in de Pensioenwet</i>	10
3.3 <i>Juridisch kader</i>	11
3.3.1 <i>Informatieverplichtingen artikel 21 en 38 t/m 47 Pensioenwet</i>	11-12
3.3.2 <i>Kwalitatieve normen waaraan de informatieverstreking dient te voldoen</i>	12
3.3.2.a <i>Artikel 48 en 49 Pensioenwet</i>	12
3.3.2.b <i>De AFM vult de open normen in</i>	12-13
3.3 <i>Conclusie</i>	13
4. Het Uniform Pensioen Overzicht	14
4.1 <i>Inleiding</i>	14
4.2 <i>De ontwikkeling van het UPO</i>	14
4.3 <i>Doelstelling en doelgroep UPO</i>	14-15
4.4 <i>Verplicht deel en zelfregulering</i>	15
4.4.1 <i>De modellen</i>	15
4.4.2 <i>Standaard opbouw UPO</i>	15-16
4.5 <i>Conclusie</i>	16
5. Toezicht	17
5.1 <i>Inleiding</i>	17
5.2 <i>DNB</i>	17
5.3 <i>De AFM</i>	17-18
5.4 <i>Bevoegdheden van de toezichthouders</i>	18-19
5.5.1 <i>Risico georiënteerd toezicht</i>	19
5.5.2 <i>Repressief toezicht</i>	19-20
5.5.3 <i>Preventief toezicht</i>	20
5.5.4 <i>Toezicht is ex post</i>	20
5.6.1 <i>Samenwerking toezichtorganen</i>	21
5.6.2 <i>Raakvlakken</i>	21
5.6.3 <i>Wie is er dan bevoegd?</i>	21-22
5.7 <i>In hoeverre is de AFM bevoegd om wettelijke bepalingen zelf in te vullen?</i>	22-25
5.8 <i>Conclusie</i>	25
6. Ervaringen met het UPO	26
6.1 <i>Inleiding</i>	26
6.2 <i>Begrijpelijkheid en benutting van het UPO</i>	26
6.3 <i>Juistheid van de gegevens op het UPO</i>	26-29
6.4 <i>UPO regelmatig controleren op juistheid</i>	29-30
6.5 <i>Conclusie</i>	30-31

7. Aansprakelijkheid	32
7.1 Inleiding: mogelijke acties jegens een pensioenuitvoerder	32
7.2.1 Klachtenregelingen	32-33
7.2.2 Publiekrechtelijke rechtsgevolgen	33-34
7.2.3 Aansprakelijkheid uit de wet	35
7.2.3.a Onrechtmatige daad	35-36
7.2.3.b UPO als feitelijke mededeling	36-37
7.2.4 Contractuele aansprakelijkheid	37
7.2.4.a Wanprestatie	37-38
7.2.4.b UPO als uitleg	38-39
7.2.4.c Haviltex-norm en CAO-norm	39-41
7.2.4.d Interpretatieverschil: Pensioenreglement versus UPO	41-43
7.5 Conclusie	43-44
8. Beroep op gerechtvaardigd vertrouwen en de toegevoegde waarde van een disclaimer	45
8.1 Inleiding	45
8.2 Gerechtvaardigd vertrouwen	45-48
8.3 De aansprakelijkheid beperken: de toegevoegde waarde van een disclaimer	49
8.4 Disclaimer	49-50
8.5 Standpunten AFM	50
8.6 Aanvulling op disclaimer AFM toch mogelijk?	50-51
8.7 Conclusie	51-53
9. Hedendaagse pensioenontwikkelingen en aanbevelingen voor het UPO	54
9.1 Inleiding	54
9.2 Hervormingen Pensioenstelsel 2013	54-57
9.3 Zorgpunten pensioenakkoord	57-58
9.4.1 UPO in de toekomst	58-59
9.4.2 Aanbevelingen voor het UPO in de toekomst	59
9.4.2.a Netto bedragen op het UPO	59-60
9.4.2.b Bandbreedte op het UPO	60
9.4.2.c UPO blijft schriftelijk, per post	60-63
9.4.2.d Gelaagdheid in de informatieverstrekking	63
9.4.2.e Meer ruimte voor maatwerk	63-64
9.4.3.f UPO moet korter en bondiger	64-65
9.5 Conclusie, Aanbevelingen voor het UPO in de toekomst	65-66
10. Eindconclusie	67-70
Literatuurlijst	71-74
Bijlage 1	75-81
Bijlage 2	82
Bijlage 3	83-89

1. Inleiding

Pensioen, een zekerheid voor onze oude dag. Maar is dit nog wel zo zeker?

De negatieve berichtgeving over ons pensioen neemt toe. Nederlanders zullen langer moeten doorwerken, ons pensioen wordt onzekerder.

Het is verstandig om op tijd over je pensioen na te denken. Zo heb je nog voldoende tijd en mogelijkheden om voor voldoende pensioenopbouw te zorgen.

De pensioenwetgeving in Nederland is zeer uitgebreid. Pensioenuitvoerders zijn verplicht de deelnemer te informeren over zijn pensioen. Een standaarddocument, het Uniform Pensioen Overzicht (UPO), moet zorgen voor een goed geïnformeerde deelnemer. Deelnemers moeten weten hoeveel pensioen ze hebben opgebouwd. Ze moeten de mogelijkheid hebben om een financiële planning voor de toekomst te maken. Het vergroten van het pensioenbewustzijn is erg belangrijk in een periode waarin pensioenen steeds onzekerder worden. De deelnemer moet weten waar hij/zij aan toe is.

Onderzoek van de Autoriteit Financiële Markten¹ (AFM) heeft uitgewezen dat UPO's verre van foutloos zijn. Een pensioenuitvoerder kan onjuiste of onvolledige gegevens verstrekken via het UPO. Deze onjuiste of onvolledige informatie kan een deelnemer op het verkeerde been zetten. Een deelnemer zal denken dat de hoogte van zijn pensioen ruim voldoende is, maar wellicht geeft het juiste UPO een ander beeld waarbij aanvulling op het pensioen nodig zal zijn.

In hoofdstuk 2 zal kort worden toegelicht hoe het Nederlandse pensioenstelsel en de Pensioenwet in elkaar steken.

Hoofdstuk 3 laat zien welke informatieverplichtingen in de Pensioenwet zijn geïntroduceerd.

In hoofdstuk 4 komt de ontwikkeling van het UPO aan bod. Wat is de doelstelling van het UPO? In hoeverre zijn pensioenuitvoerders gebonden aan het model UPO?

De verstrekking van het UPO is een wettelijke verplichting voor pensioenuitvoerders. De toezichthouders Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandsche Bank zien toe op de naleving van de Pensioenwet. Zij hebben bevoegdheden en kunnen sancties opleggen. Hoofdstuk 5 licht dit verder toe.

¹ www.afm.nl, *AFM Rapport juistheid UPO: Onderzoek naar de juistheid van de informatieverstrekking op het UPO 2008*, oktober 2010

De mate waarin deelnemers het UPO begrijpen en benutten is onderzocht. Ook is de juistheid van het UPO onderzocht. In hoofdstuk 6 komen deze ervaringen met het UPO aan bod.

De hoofdvraag voor deze scriptie is de vraag naar de aansprakelijkheid van de pensioenuitvoerder voor de informatieverstrekking via het UPO.

Een deelnemer die een onjuist of onvolledig UPO ontvangt kan verschillende acties ondernemen jegens de pensioenuitvoerder. Hoofdstuk 7 licht toe welke acties een deelnemer jegens de pensioenuitvoerder kan ondernemen wanneer hij/zij een onjuist of onvolledig UPO heeft ontvangen. Allereerst heeft de deelnemer de mogelijkheid een aantal klachtenregelingen te benutten. Tevens heeft de AFM een aantal publiekrechtelijke bevoegdheden die zij kan inzetten wanneer de pensioenuitvoerder een onjuist of onvolledig UPO verstrekt. Voor de aansprakelijkheid uit de wet blijken, na kritische analyse van de jurisprudentie, een aantal factoren beslissend te zijn in de vraag of een pensioenuitvoerder aansprakelijk gesteld kan worden.

Een pensioenuitvoerder is in beginsel gebonden aan een onjuist verstrekt UPO, indien de deelnemer gerechtvaardigd mocht vertrouwen op de verstrekte informatie. Hoofdstuk 8 geeft een samenvatting van de relevante jurisprudentie met betrekking tot gerechtvaardigd vertrouwen. Een aantal factoren zijn doorslaggevend om een beroep op gerechtvaardigd vertrouwen te laten slagen.

Pensioenuitvoerders pogen via disclaimers op het UPO de aansprakelijkheid uit te sluiten of te beperken. Het opnemen van een disclaimer op het UPO kan tot gevolg hebben dat een deelnemer minder snel mocht vertrouwen op de informatieverstrekking via het UPO. De AFM liet in februari 2011 weten dat pensioendeelnemers rechten kunnen ontlenen aan hun UPO. Disclaimers waarin staat dat dit niet zo is zijn volgens de AFM verboden en hebben dan ook geen werking. In hoofdstuk 8 wordt onderzocht of het opnemen van disclaimers op het UPO is toegestaan.

Pensioenen in Nederland zijn op dit moment hevig aan veranderingen onderhevig. Deelnemers worden geconfronteerd met veel onduidelijkheden en onzekerheden. Hoofdstuk 9 zal de veranderingen voor het tweede pijler pensioen bespreken. De vraag is nu hoe deze onduidelijkheden aan de deelnemers gecommuniceerd kunnen worden. In hoofdstuk 9 zal ik een aantal aanbevelingen doen voor de informatieverstrekking via het UPO in de toekomst.

Hoofdstuk 10 geeft de eindconclusie voor deze scriptie. De aansprakelijkheid van de pensioenuitvoerder voor de informatieverstrekking via het UPO staat centraal in deze scriptie. Op welke manieren kan een pensioenuitvoerder aansprakelijk gesteld worden voor de informatieverstrekking via het UPO en op welke manier(en) kan de pensioenuitvoerder deze aansprakelijkheid nog uitsluiten of beperken.

De huidige situatie in pensioenland heeft mij tevens tot het schrijven van hoofdstuk 9 aangezet waarin ik een aantal aanbevelingen doe voor het UPO in de toekomst.

2. Pensioen en de Pensioenwet

Is de pensioenuitvoerder aansprakelijk voor de informatieverstrekking via het UPO? Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal ten eerste een korte introductie van het Nederlandse pensioenstelsel gegeven worden. De verschillende soorten pensioen in Nederland worden toegelicht. Welk soort pensioen wordt toegelicht in het UPO?

2.1 Inleiding: Het Nederlands pensioenstelsel in een notendop

Het Nederlandse stelsel van pensioenen voor de oude dag kent drie pijlers.

1. De eerste pijler is de basisvoorziening, waaronder de Algemene Ouderdomswet (AOW).

Dit is de basisvoorziening voor iedereen die in Nederland woont. De AOW kent geen inkomens of vermogenstoets. Voor ieder jaar dat iemand tussen zijn vijftiende en vijfenzestigste levensjaar in Nederland woont, bouwt deze persoon AOW rechten op. De financiering is op omslagbasis. Dit betekent dat de huidige werkenden de premies betalen voor de huidige AOW-gerechtigden.

2. De tweede pijler is het aanvullend pensioen.

Deze aanvullende pensioenen zijn de verantwoordelijkheid van de sociale partners. Pensioen is namelijk een secundaire arbeidsvoorwaarde, een afspraak tussen werkgever en werknemer. De sociale partners bepalen de inhoud van de pensioenovereenkomst. De overheid dient de pensioenovereenkomst te waarborgen.

De tweede pijler bestaat uit pensioenrechten die werknemers tijdens hun werkzame leven opbouwen. Dit pensioen is een aanvulling op de AOW: aanvullend pensioen.

3. De derde pijler is de individuele verzekering voor de oude dag.

Mensen kunnen individuele pensioenproducten aanschaffen buiten de arbeidsrelatie.

Wanneer in deze scriptie gesproken wordt over pensioen, dan is dit het tweede pijler pensioen, het aanvullend pensioen.² De pensioenuitvoerders verstrekken via het UPO informatie over het tweede pijler pensioen.

2.2 De Pensioenwet

De belangrijkste wet die op aanvullende pensioenen (tweede pijler) van toepassing is, is de Pensioenwet (PW)³. Per 1 januari 2007 is de Pensioenwet ingevoerd. Deze wet vervangt vanaf dan de Pensioen- en spaarfondsenwet (1952). De Pensioenwet moet de

² Pensioenwet, *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2005-2006*, 30 413 nr.3, p. 1-4

³ Bollen 2011, p. 65.

pensioenwetgeving overzichtelijker maken, gesignaleerde onduidelijkheden wegnemen en zo rechtsonzekerheid zoveel mogelijk voorkomen⁴.

De Pensioenwet dient ervoor te zorgen dat de pensioenrechten die aan een werknemer worden verleend gegarandeerd zijn.

2.2.1 Wanneer is de Pensioenwet van toepassing?

De Pensioenwet is van toepassing op het tweede pijler pensioen. Er is een aantal voorwaarden verbonden aan een pensioen in de zin van de Pensioenwet. Er moet sprake zijn van een werkgever en een werknemer die samen een overeenkomst hebben gesloten over het pensioen. Er dient dus sprake te zijn van een arbeidsrelatie en een pensioenovereenkomst. Uit de definiëring van de verschillende soorten pensioen blijkt dat het moet gaan om een vaststaande uitkering uitgedrukt in geld die strekt tot inkomensvoorziening in geval van ouderdom, arbeidsongeschiktheid of overlijden. Het pensioen is persoonsgebonden⁵.

De werkgever is hierbij degene die een werknemer krachtens een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht of naar publiekrecht arbeid laat verrichten. De werknemer⁶ is degene die krachtens deze arbeidsovereenkomst arbeid verricht voor de werkgever.

In de Pensioenwet zijn verschillende soorten pensioen te onderscheiden.

De definitie van pensioen in artikel 1 PW vermeldt verder dat onder pensioen wordt verstaan het ouderdomspensioen⁷, arbeidsongeschiktheidspensioen⁸ of nabestaandenpensioen⁹, zoals dit tussen werkgever en werknemer is overeengekomen. In de Pensioenwet worden in andere artikelen nog meer voorwaarden en kenmerken van een pensioen in de zin van de Pensioenwet gegeven. Een allesomvattende definitie van pensioen is er niet. Pensioen is een ruim begrip. Er dient altijd gekeken te worden naar het wettelijk kader waarbinnen het begrip gebruikt wordt¹⁰.

2.2.2 De driehoeksverhouding in de Pensioenwet

De kern van de Pensioenwet wordt gevormd door de driehoeksverhouding tussen werkgever, werknemer en pensioenuitvoerder. De rechten en plichten van deze drie staan in deze wet centraal.

⁴ Pensioenwet, *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2005-2006*, 30 413 nr.3, p.10

⁵ Pensioenwet, *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2005-2006*, 30 413 nr.3, p. 11

⁶ De directeur- grootaandeelhouder is geen werknemer. Ook de werknemer die onder de werkingssfeer van een verplichte beroepspensioenregeling valt is geen werknemer voor de Pensioenwet.

⁷ Art. 1 PW –ouderdomspensioen.

⁸ Art. 1 PW - partnerpensioen

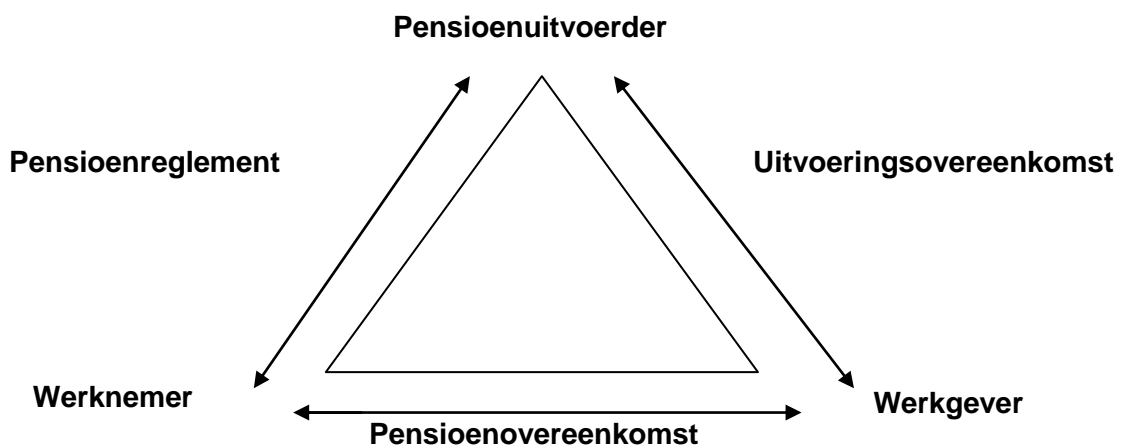
⁹ Art. 1 PW -wezenpensioen.

¹⁰ Bollen 2011, p. 30-31.

De pensioenuitvoerders zijn de pensioenfondsen en verzekeraars die, overeenkomstig de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling, pensioenregelingen uitvoeren¹¹.

De basis wordt gevormd door de pensioenovereenkomst tussen werkgever en werknemer. De verantwoordelijkheid van de werkgever ligt bij de onderbrenging hiervan bij een pensioenuitvoerder, via een uitvoeringsovereenkomst¹². Via deze uitvoeringsovereenkomst krijgt de werknemer een zelfstandige relatie met de pensioenuitvoerder. De pensioenuitvoerder is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenovereenkomst op basis van de uitvoeringsovereenkomst of het uitvoeringsreglement.

De rechten en plichten tussen de werknemer en de pensioenuitvoerder staan in het pensioenreglement. De pensioenuitvoerder is verantwoordelijk voor het opstellen van dit pensioenreglement. Het pensioenreglement is gebaseerd op de pensioenovereenkomst en de uitvoeringsovereenkomst¹³. De werkgever moet er op toezien dat de afspraken uit de pensioenovereenkomst vast worden gelegd in een pensioenreglement¹⁴.

2.3 Conclusie

De pensioenvoorziening in Nederland bestaat uit drie pijlers. Wanneer in deze scriptie wordt gesproken over 'pensioen', dan is dit het tweede pijler pensioen. Pensioenuitvoerders verstrekken via het UPO informatie omtrent het tweede pijler pensioen van de deelnemer. De belangrijkste wet die van toepassing is op het tweede pijler pensioen is de Pensioenwet. De driehoeksverhouding tussen pensioenuitvoerder, werkgever en werknemer staat centraal in de Pensioenwet.

¹¹ Art. 1 PW, definitie pensioenuitvoerder. Het gaat dan om een ondernemingspensioenfonds, bedrijfstakpensioenfonds of een verzekeraar die zetel heeft in Nederland.

¹² Art. 23 en 32 PW.

¹³ Of een uitvoeringsreglement bij een bedrijfstakpensioenfonds. Zie art. 35 PW.

¹⁴ Bollen 2011, p. 78,79.

3. Pensioencommunicatie

3.1 Inleiding

De uitgangspunten van de Pensioenwet zijn zekerheid, eigen verantwoordelijkheid en bescherming. De Pensioenwet zorgt niet alleen voor beschermingsmaatregelen. Tijdens de parlementaire behandeling van de Pensioenwet is op initiatief van de Tweede Kamer veel meer nadruk gelegd op de pensioencommunicatie¹⁵. De verstrekking van het UPO is een onderdeel van deze pensioencommunicatie. Hoe werkt de pensioencommunicatie in de Pensioenwet? Wie is verantwoordelijk voor de verstrekking van het UPO en hoe is dit wettelijk vastgelegd? Deze vragen zijn van belang voor de bepaling van de aansprakelijkheid van de pensioenuitvoerder voor de informatieverstrekking via het UPO.

3.2 Informatieverstrekking in de Pensioenwet

De inhoud van de pensioenovereenkomst wordt bepaald door de sociale partners. De overheid waarborgt deze pensioenovereenkomst. De regering vindt het essentieel dat deelnemers goed geïnformeerd worden over verschillende aspecten van de uitvoering van de pensioenovereenkomst. Aanvullend pensioen is een arbeidsvoorwaarde. Deze arbeidsvoorwaarde wordt normaliter pas na verloop van tijd genoten. Er bestaat dus een risico dat deelnemers zich pas te laat realiseren in welke aanspraken en rechten de betreffende pensioenregeling voorziet. Het kan dan te laat zijn om nog aanvullende maatregelen te nemen in het kader van financiële planning van de werknemer¹⁶. Het is dan ook belangrijk dat de deelnemers goed voorgelicht en geïnformeerd worden over hun pensioen. De Pensioenwet ziet er op toe dat wanneer toezeggingen gedaan zijn, deze ook worden nagekomen. Er moet zorgvuldig gehandeld worden wanneer pensioen is toegezegd. De achterliggende gedachte hierbij is het vergroten van het pensioenbewustzijn van de deelnemers¹⁷.

De Pensioenwet kent aanzienlijk meer en uitgebreidere informatieverplichtingen dan de PSW. Het pensioenfonds dient de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden op begrijpelijke wijze op de hoogte te houden van de pensioenresultaten, het wel en wee van het fonds, de relevante veranderingen in het pensioenfonds en veranderingen in de regelingen. Voor een verzekeraar bestaat eenzelfde principe¹⁸.

¹⁵ Van Woerden & Dekkers 2009, p.93.

¹⁶ Pensioenwet, *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2005-2006*, 30 413 nr.3, p. 4-7

¹⁷ Van Woerden & Dekkers 2009, p.93.

¹⁸ Lutjens 2008, p. 324.

3.3 Juridisch kader

3.3.1 Informatieverplichtingen artikel 21 en 38 t/m 47 Pensioenwet

In de Pensioenwet zijn onder andere informatieverplichtingen opgenomen in artikel 21 en de artikelen 38 t/m 47 PW.

Alle verplichtingen uit de Pensioenwet met betrekking tot de deelnemers, gewezen deelnemers¹⁹ en pensioengerechtigden worden toegelicht in een schema opgenomen in Bijlage 1. Ik zal hier artikel 38 PW verder toelichten omdat dit artikel betrekking heeft op de verstrekking van het UPO.

Op grond van artikel 38 van de Pensioenwet²⁰ behoort de pensioenuitvoerder jaarlijks informatie aan de deelnemer te verstrekken. Dit is een verplichting voor de pensioenuitvoerder. De informatie wordt kosteloos verstrekt. De informatie dient jaarlijks aan de deelnemers verstrekt te worden in de vorm van een Uniform Pensioenoverzicht.

Het Uniform Pensioenoverzicht bevat informatie over onder andere:

a) de verworven pensioenaanspraken (waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen uitkerings-, premie- of kapitaalovereenkomsten);

Deelnemers dienen periodiek geïnformeerd te worden over hun verworven aanspraken.

b) de reglementair te bereiken pensioenaanspraken;

Het gaat om informatie over te bereiken pensioenaanspraken onder de veronderstelling van deelname tot pensioendatum.

c) informatie over toeslagverlening;

De pensioenuitvoerder verstrekt de deelnemer jaarlijks informatie over de toeslagverlening. Het gaat dan om informatie over de inhoud van het toeslagbeleid: is er een ambitieniveau vastgesteld, zo ja wat is dat dan, aan welke voorwaarden moet zijn voldaan wil de overeengekomen toeslagverlening daadwerkelijk gerealiseerd worden.

Ook het niet hebben van een toeslagbeleid moet gemeld worden.

Tevens betreft dit informatie over de verwachtingen van de pensioenuitvoerder ten aanzien van toekomstige toeslagverlening. Wordt verwacht dat de toeslagverlening doorgang vindt of niet, of dat dit voor een bepaalde periode niet of niet volledig kan plaatsvinden.

Daarbij dient de deelnemer informatie te ontvangen over de verleende toeslagen. Zijn deze conform het streefniveau van het toeslagbeleid verleend of zijn er afwijkende toeslagen verleend.

¹⁹ Ex deelnemers, ook wel slapers genoemd.

²⁰ Zie ook art. 5 Besluit uitvoering PW en Wet verplichte beroepspensioenregeling (vanaf nu BPR).

Er moet ook informatie gegeven worden over de wijze van financiering van de toeslagverlening²¹.

d) waardeaan groei van pensioenaanspraken (factor A).

De aan het voorafgaande kalenderjaar toe te rekenen waardeaan groei van pensioenaanspraken²².

3.3.2. *Kwalitatieve normen waaraan de informatieverstrekking dient te voldoen*

De wetgever definieert in de Pensioenwet een aantal kwalitatieve normen die van invloed zijn op de artikelen 21, 38 tot en met 47. Het betreft de artikelen 48 en 49 PW.

3.3.2.a *Artikel 48 en 49 Pensioenwet*

In artikel 48 wordt vermeld dat de informatie die de pensioenuitvoerder verstrekt duidelijk en begrijpelijk²³ dient te zijn. De informatie dient tijdig²⁴ verstrekt te worden. Het is ook belangrijk dat de informatie juist en volledig is.

Artikel 49 laat zien dat de pensioenuitvoerder de informatie schriftelijk dient te verstrekken tenzij de deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner of pensioengerechtigde instemt met elektronische verstrekking.

Er wordt gewerkt met een aantal open normen. Wanneer is iets duidelijk en begrijpelijk? Wanneer wordt iets tijdig verstrekt als er geen termijn vermeld is? Om wat meer duidelijkheid te verschaffen over deze open normen, heeft de Autoriteit Financiële Markten (AFM) een aantal leidraden ontwikkeld.

3.3.2.b *De AFM vult de open normen in*

De leidraad Communicatie voor Pensioenuitvoerders van de AFM, geeft uitleg bij de begrippen duidelijk, begrijpelijk, tijdig, juist en volledig.

De pensioenuitvoerders moeten ervoor zorgen dat de informatie die zij verstrekken aan hun deelnemers, ex deelnemers en gepensioneerden duidelijk en begrijpelijk is. De informatie dient goed afgestemd te zijn op de kenmerken en de belevingswereld van de eigen deelnemerspopulatie. De consument²⁵ kan dan een bewuste keuze maken. De leidraad 'open norm begrijpelijk/duidelijk' van de AFM geeft nog een paar aandachtspunten. De pensioenuitvoerder moet letten op het taalniveau, niet teveel (niet

²¹ Art. 3 Besluit uitvoering PW en Wet BPR, dit geldt ook voor de informatie over toeslagverlening op grond van de art. 21 en 38 t/m 45 PW.

²² Pensioenwet, *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2005-2006*, 30 413 nr.3, p.113-115.

²³ Deze eisen gelden voor de art. 21, 38-45, 46, eerste lid, onderdeel d, tweede tot en met vierde lid, en 47 PW.

²⁴ De eis van tijdigheid geldt voor art. 21 en 38-47 PW.

²⁵ Deelnemers, ex deelnemers, gepensioneerden.

relevante) onverplichte informatie, en geen onoverzichtelijke informatie²⁶. Het is aan te raden het begrip van de informatie onder de deelnemers te testen, door het uitvoeren van deelnemersonderzoek.

In de Pensioenwet wordt voor een aantal informatieverplichtingen aangegeven binnen welke termijn zij verstrekt dienen te worden. De eis van tijdigheid geldt echter ook voor verplichtingen waarbij geen exact aangegeven termijn is aangegeven. In dat geval moet de pensioenuitvoerder de informatie verstrekken binnen een termijn waarin de deelnemer de informatie nog redelijkerwijs kan gebruiken voor het beoogde doel.

De informatie die de pensioenuitvoerder aan de deelnemer verstrekt moet juist zijn. Dit betekent dat de informatie in overeenstemming moet zijn met de pensioenovereenkomst (werkgever - werknemer) en het pensioenreglement (pensioenuitvoerder - werknemer). Natuurlijk moeten de gepersonaliseerde gegevens die de pensioenuitvoerder verstrekt ook juist zijn.

Voor een aantal informatieverplichtingen is precies in de wet omschreven welke elementen de documenten minimaal dienen te bevatten. Het is belangrijk dat de verstrekte informatie volledig is²⁷.

3.4 Conclusie

De Pensioenwet kent uitgebreide informatiebepalingen. Op grond van artikel 38 van de Pensioenwet²⁸ behoort de pensioenuitvoerder jaarlijks informatie aan de deelnemer te verstrekken in de vorm van een UPO. De Pensioenwet vermeldt dat de informatie die de pensioenuitvoerder schriftelijk verstrekt begrijpelijk, duidelijk, tijdig, juist en volledig moet zijn.

De pensioenuitvoerder blijkt dus verantwoordelijk te zijn voor de jaarlijkse verstrekking van het UPO. Tevens moet de pensioenuitvoerder zorgen dat het UPO schriftelijk verstrekt wordt en dat de informatie op het UPO begrijpelijk, duidelijk, tijdig, juist en volledig is.

De AFM vult de open normen uit de Pensioenwet verder in. Vervolgens is het maar de vraag wat de status van deze documenten van de AFM is? Kan de AFM de wettelijke normen wel invullen? Zijn zij hiertoe bevoegd? Kan de AFM actie ondernemen wanneer de documenten van de AFM niet worden nageleefd door de pensioenuitvoerders? Hier zal ik later in het hoofdstuk 'Toezicht' op terugkomen.

Allereerst volgt hoofdstuk 4, waarin verdere uitleg wordt gegeven over het UPO.

²⁶ www.afm.nl, Leidraad open norm 'begrijpelijk/duidelijk', AFM geeft richting aan de open norm "begrijpelijk/duidelijk".

²⁷ www.afm.nl, Leidraad Communicatie voor Pensioenuitvoerders AFM, maart 2011, p. 7.

²⁸ Zie ook artikel 5 Besluit uitvoering PW en Wet verplichte beroepspensioenregeling (vanaf nu BPR)

4. Het Uniform Pensioen Overzicht

4.1 Inleiding

Pensioenuitvoerders moeten deelnemers van adequate informatie voorzien over hun pensioenregelingen. Vanaf 1 januari 2008 is in artikel 38 PW het jaarlijks verstrekken van het UPO wettelijk verplicht gesteld.

Wie heeft het UPO ontwikkeld? Wat is de doelstelling van het UPO? In hoeverre zijn pensioenuitvoerders gebonden aan het model UPO?

4.2. De ontwikkeling van het UPO

De pensioenkoepels (Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen, Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen, Verbond van Verzekeraars en Unie van Beroepspensioenfondsen) hebben daartoe UPO-modellen ontwikkeld.

Het UPO moet voldoen aan de wettelijke vereisten:

- De deelnemer moet ervan uit kunnen gaan dat de gegevens op het UPO juist zijn. De op het UPO vermelde bedragen moeten een juiste weergave zijn van wat de deelnemer reglementair toekomt²⁹.
- Pensioenuitvoerders, pensioenfondsen en verzekeraars dienen zorg te dragen voor een tijdige verstrekking van het UPO. Door de AFM (Autoriteit Financiële Markten) is een beleidsregel vastgesteld met betrekking tot het tijdig verstrekken van het UPO. Dit houdt in dat het UPO uiterlijk op 30 september van het betreffende jaar aan de deelnemers verstrekt dient te zijn³⁰.

4.3 Doelstelling en doelgroep UPO

Het doel van het Uniform Pensioenoverzicht is om deelnemers en hun eventuele partner en kind(eren) jaarlijks inzicht te geven in hun huidige en toekomstige pensioensituatie³¹. Wanneer iemand pensioenregelingen heeft bij verschillende pensioenfondsen of verzekeraars, kunnen de bedragen uit de verschillende overzichten worden opgeteld. De vergelijkbaarheid van het Uniform Pensioenoverzicht maakt een financiële planning eenvoudiger. Het is een belangrijke informatie voor deelnemers om financiële beslissingen te nemen. Het doel van het UPO is het verhogen van het pensioenbewustzijn van de deelnemers.

²⁹ www.afm.nl, *AFM Rapport juistheid UPO: Onderzoek naar de juistheid van de informatieverstrekking op het UPO 2008*, oktober 2010, bijlage 2.

³⁰ www.afm.nl, *Beleidsregel tijdigheid verstrekking Uniform Pensioen Overzichten*, 14 april 2009.

³¹ Deze definitie wordt door AFM gehanteerd in meerdere documenten.

De doelgroep van het UPO zijn de actieve deelnemers³².

De andere wettelijke bepalingen voor slapers, bij beëindiging deelneming en voor pensioengerechtigden, stellen een jaarlijks UPO verplicht maar er is geen verplicht te volgen UPO-model. Er zijn door de koepels wel modellen ontwikkeld. Maar dit zijn 'best practice' modellen, de pensioenkoepels raden wel aan om de hiervoor ontwikkelde modellen te gebruiken. Voor pensioengerechtigden is geen model (UPO) ontwikkeld.³³

4.4 Verplicht deel en zelfregulering

Het UPO bestaat uit twee delen: het UPO-model en de Toelichting Uniform Pensioenoverzicht. Beide zijn verplicht.

Het Uniform pensioenoverzicht heeft een vast format. Pensioenuitvoerders moeten dit format (en de volgorde) hanteren. Het UPO-model zelf moet dus verplicht één op één gevolgd worden. De toelichting is grotendeels vormvrij. Een aantal dingen dienen één op één te worden overgenomen, bijvoorbeeld de inleiding 'Wat heeft u aan het Pensioenoverzicht'.

4.4.1 De modellen

Er zijn verschillende pensioenregelingen, voor deze regelingen zijn er ook verschillende UPO-modellen. Dit sluit aan bij de Pensioenwet waarin is geregeld dat tussen werkgever en werknemer expliciet moet worden vastgelegd welk karakter de pensioenregeling heeft. Per pensioenregeling zijn specifieke communicatie-eisen in de Pensioenwet opgenomen, dit resulteert in verschillende modellen. Er zijn onder andere modellen voor uitkeringskapitaal- en premieovereenkomsten.

Als uitgangspunt geldt dat voor ieder type overeenkomst een apart overzicht moet worden verstrekt.

4.4.2. Standaard opbouw UPO

Het UPO is volgens een vast model opgebouwd en bestaat uit cijfers en een toelichting hierbij. Het UPO-model voor 2012 en een model voorbeeld voor de toelichting zijn opgenomen in Bijlage 2.

³² Arbeidsongeschikten kunnen ook tot de deelnemers worden gerekend. Hierbij moet wel in acht worden genomen dat dit afhankelijk is van de onderliggende regeling. Wanneer er wel nog pensioen wordt opgebouwd als arbeidsongeschikte dan wordt diegene als deelnemer gezien. Zij zijn dan op grond van de Pensioenwet nog deelnemer aan de pensioenregeling. Wanneer er geen pensioen meer wordt opgebouwd kan de arbeidsongeschikte persoon ook niet als actief worden gezien.

³³ www.vbportal.nl, Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen (Opf), Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen (Bf), Unie van Beroepspensioenfondsen, Verbond van Verzekeraars, *Handleiding Uniform Pensioenoverzicht 2011*, Den Haag augustus 2010, p. 2

Het Uniform Pensioenoverzicht bestaat uit vier onderdelen: basisgegevens, aanspraken, overige informatie en een toelichting voor de deelnemer³⁴.

4.5 Conclusie

De pensioenkoepels ontwikkelden het UPO, met als doelstelling het verhogen van het pensioenbewustzijn bij de deelnemer. Het UPO-model zelf moet verplicht één op één gevolgd worden. De toelichting is grotendeels vormvrij. Voor de verschillende soorten pensioenregelingen zijn ook verschillende soorten UPO-modellen ontwikkeld.

Het verplicht overnemen van het UPO-model zorgt voor een uniforme manier van informeren. Dit zorgt voor meer duidelijkheid en vergelijkbaarheid voor de deelnemer.

De vraag blijft of de pensioenuitvoerder aansprakelijk gesteld kan worden voor de informatieverstrekking via het UPO. Om deze vraag te beantwoorden ga ik in het hoofdstuk 'Toezicht' toelichten welke instanties toezicht houden op de naleving van de bepalingen van de Pensioenwet en welke bevoegdheden deze toezichtorganen in de Pensioenwet hebben gekregen.

³⁴ Deze onderdelen worden verder toegelicht in bijlage 2.

5. Toezicht

5.1 Inleiding

Met de inwerkingtreding van de Pensioenwet in 2007 zijn er twee toezichtorganen aangesteld. Dit zijn de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank (DNB). De AFM en DNB houden toezicht op pensioenuitvoerders.

Hoe is dit toezicht geregeld in de Pensioenwet? En welke acties kunnen de toezichthouders jegens de pensioenuitvoerders ondernemen wanneer zij de Pensioenwet niet naleven?

5.2 DNB

DNB is verantwoordelijk voor het bewaken van de financiële stabiliteit in Nederland. DNB houdt zich bezig met het prudentieel toezicht en het materieel toezicht op pensioenfondsen³⁵.

Het toezicht van DNB heeft betrekking op de toelating van pensioenfondsen. Dit houdt in dat zij de registratie regelen en dat toezicht wordt gehouden op bestuurders. Dit heet het integriteitstoezicht. Het prudentieel toezicht is het toezicht dat gericht is op de normen ten aanzien van de financiële soliditeit van pensioenfondsen en het bijdragen aan de financiële stabiliteit van de sector van pensioenfondsen. Dit wordt onder andere vormgegeven door de toepassing van het Financieel Toetsingskader en de indexatiematrix.

Het materieel toezicht is het toezicht gericht op alle normen in Pensioenwet die geen onderdeel uitmaken van gedrags- of prudentieel toezicht. Het gaat hierbij onder meer om normen met betrekking tot de pensioenovereenkomst, de uitvoeringsovereenkomst en normen met betrekking tot de relatie tussen de pensioenuitvoerder en de deelnemer (uitgezonderd de normen betreffende de communicatie met de deelnemer die tot het terrein van het gedragstoezicht horen)³⁶.

5.3 De AFM

De AFM houdt toezicht op het gedrag van alle pensioenuitvoerders in Nederland³⁷. De AFM houdt toezicht op de naleving van de normen ten aanzien van voorlichting door pensioenuitvoerders aan deelnemers, gewezen deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden en de normen ten aanzien van de zorgplicht bij de uitvoering van premieovereenkomsten met beleggingsvrijheid voor de individuele deelnemer of

³⁵ www.afm.nl, *Toezicht op pensioenuitvoerders door de AFM (Informatieverstrekking en Zorgplicht)*, 2008, p. 2.

³⁶ Artikel 151, lid 3-5 PW.

³⁷ www.afm.nl, *Toezicht op pensioenuitvoerders door de AFM (Informatieverstrekking en Zorgplicht)*, 2008, p. 2.

gewezen deelnemer, waarbij deze de verantwoordelijkheid voor de beleggingen heeft overgenomen³⁸. Het UPO is een belangrijke informatieverplichting voor de pensioenuitvoerder. Het UPO speelt een cruciale rol bij het krijgen van inzicht in de pensioensituatie, en dus ook bij de totstandkoming van de financiële planning³⁹. De AFM toets aan wet, verplichting en de normen. Hieraan dient te worden voldaan.

Met betrekking tot de pensioencommunicatie is voornamelijk de AFM als toezichthouder relevant. Het belangrijkste gedragstoezicht van de AFM valt uiteen in twee normen.

Zij houden toezicht op de informatieverstrekking door pensioenuitvoerders aan deelnemers. En de AFM houdt toezicht op de zorgplicht bij beschikbare premieregelingen.

De AFM is een groot voorstander van uniforme standaarddocumenten zoals het UPO⁴⁰.

5.4 Bevoegdheden van de toezichthouders⁴¹

Artikel:	Het toezichtorgaan kan:	Bevoegd:
Artikel 168 PW	inlichtingen vorderen	DNB en AFM
Artikel 171 PW	een aanwijzing geven	DNB en AFM
Artikel 172 PW	een stille curator benoemen	DNB
Artikel 173 PW	een bewindvoerder aanstellen, ter vervanging van het bestuur van het pensioenfonds	DNB
Artikel 174 PW	een accountant of actuaris onbevoegd verklaren	DNB
Artikel 175 PW	een last onder dwangsom opleggen	DNB en AFM
Artikel 176 PW	een bestuurlijke boete opleggen	DNB en AFM
Artikel 188 PW	een geconstateerde overtreding, een	AFM

³⁸ Art. 151, lid 1-2 PW.

³⁹ Van den Bosch & Kuiper 2011, p. 26.

⁴⁰ www.afm.nl, *Toezicht op pensioenuitvoerders door de AFM (Informatieverstrekking en Zorgplicht)*, 2008, p. 9.

⁴¹ www.afm.nl, *Toezicht op pensioenuitvoerders door de AFM (Informatieverstrekking en Zorgplicht)*, 2008, p. 7,8.

	opgelegde aanwijzing, een dwangsom of boete publiceren	
Artikel 205 PW	<ul style="list-style-type: none"> - DNB wijzen op de mogelijkheid om een bestuurder ondeskundig of onbetrouwbaar te verklaren; - vertrouwelijke toezichtinformatie uitwisselen met andere Nederlandse of buitenlandse toezichthouders 	AFM
Artikel 206,207,208 PW	vertrouwelijke informatie verstrekken aan derden, zoals de Officier van Justitie, de rechter-commissaris enzovoorts	AFM

5.5.1 Risico georiënteerd toezicht

Het toezichtmodel van de AFM is risicogedreven. Dit houdt in dat de toezichtrisico's in kaart worden gebracht op basis van bestaande kennis en aanvullend onderzoek. De AFM heeft natuurlijk al reeds aanwezige marktkennis, maar zij heeft nog een aantal andere instrumenten.

Alle pensioenuitvoerders moeten een selfassessment invullen, dit is een vragenlijst over de (voorbereiding van) de naleving van de normen uit de Pensioenwet⁴². Op basis hiervan kunnen risico's geconstateerd worden.

Ook signalen die de AFM ontvangt van deelnemers, werkgevers of andere partijen kunnen inzicht geven in mogelijke risico's.

De AFM ondervraagt op overkoepelend niveau regelmatig deelnemers om inzicht te krijgen in de begrijpelijkheid van de pensioeninformatie⁴³.

5.5.2 Repressief toezicht

De AFM treedt corrigerend of sanctionerend op als zich een toezichtincident voordoet. De pensioenuitvoerder wordt bij een dergelijk incident geconfronteerd met zijn gedrag. De wijze waarop de AFM haar sanctionerende bevoegdheden inzet hangt in belangrijke mate af van de wijze waarop de pensioenuitvoerder met het incident omgaat. De AFM

⁴² Of de Wet BPR.

⁴³ www.afm.nl, *Toezicht op pensioenuitvoerders door de AFM (Informatieverstrekking en Zorgplicht)*, 2008, p. 5.

hanteert een aantal leidende principes, onder andere het zelf corrigerende vermogen van de pensioenuitvoerder, proportionaliteit en doelmatigheid van de te treffen maatregel⁴⁴.

5.5.3 Preventief toezicht

De AFM oefent preventief toezicht uit door het geven van voorlichting en normuitleg aan de pensioenuitvoerders. Er worden seminars georganiseerd en op de website van de AFM staat veel informatie over het toezicht en de pensioenwetgeving. De pensioenkoepels spelen een belangrijke rol bij de uitleg van de normen aan de pensioenuitvoerders. De AFM bevordert en vertrouwt op de hulp van de pensioenkoepels bij de implementatie en uitvoering van de pensioenwetten⁴⁵.

De pensioenkoepels hebben een belangrijke rol gespeeld bij de totstandkoming van het UPO. De sector heeft invulling gegeven aan dit wettelijk verplichte document⁴⁶.

5.5.4 Toezicht is ex post

Dit betekent dat het toezicht achteraf gebeurt. Indien de AFM concludeert dat de informatieverstrekking niet voldoet aan de wettelijke normen, dan heeft dit alleen effect op de toekomstige informatieverstrekking.

De AFM kan bevoegdheden inzetten jegens de pensioenuitvoerder wanneer de pensioenuitvoerder de Pensioenwet niet naleeft. De pensioenuitvoerder is op grond van artikel 38 verplicht het UPO jaarlijks te verstrekken. Wanneer de pensioenuitvoerder deze verplichting niet nakomt, kan de AFM haar bevoegdheden jegens de pensioenuitvoerder inzetten. Op deze manier kan de AFM de pensioenuitvoerder dan ook verantwoordelijk stellen voor de informatieverstrekking via het UPO.

Wat hebben deelnemers hier dan nog aan? Wanneer zij bijvoorbeeld onjuiste informatie hebben ontvangen, is het 'kwaad' voor hen al geschiedt. En de deelnemer zal dan op andere manieren moeten proberen zijn schade te verhalen of zijn (mogelijke) rechten af te dwingen. Dit zal verder toegelicht worden in het hoofdstuk 'Aansprakelijkheid'.

⁴⁴ www.afm.nl, *Toezicht op pensioenuitvoerders door de AFM (Informatieverstrekking en Zorgplicht)*, 2008, p. 5.

⁴⁵ www.afm.nl, *Toezicht op pensioenuitvoerders door de AFM (Informatieverstrekking en Zorgplicht)*, 2008, p. 6.

⁴⁶ www.afm.nl, *Toezicht op pensioenuitvoerders door de AFM (Informatieverstrekking en Zorgplicht)*, 2008, p. 17.

5.6.1 Samenwerking toezichtorganen

DNB en AFM houden beide toezicht. Om overlap te voorkomen en om de efficiency en effectiviteit van het toezicht te bevorderen werken DNB en AFM samen⁴⁷. Op grond van het Besluit uitvoering PW en Wet BPR maken AFM en DNB verplicht afspraken over:

- de uitwisseling van gegevens en inlichtingen;
- de afstemming van beleidsregels en dan met name over de inzet van handhavingsinstrumenten;
- de wijze waarop en het moment wanneer informatie over de toepassing van een handhavingsinstrument wordt uitgewisseld;
- en zij maken afspraken over het overnemen van elkaars oordeel⁴⁸.

Afspraken hierover zijn door DNB en AFM in een gezamenlijk convenant vastgelegd⁴⁹. De toezichthouders maken waar mogelijk zinvol gebruik van de bij hen beschikbare informatie en expertise (daarbij rekening houdend met de wettelijke geheimhoudingsbepalingen), en van de infrastructuur die hen ter beschikking staan bij het opvragen van gegevens van onder toezicht staande pensioenfondsen. Ook wordt bij de totstandkoming van regelgeving en beleid zoveel mogelijk samengewerkt⁵⁰.

5.6.2 Raakvlakken

In beginsel is de afbakening van de verschillende vormen van toezicht en de toedeling daarvan aan de AFM en DNB zodanig dat deze vormen van toezicht elkaar onderling uitsluiten. Dit neemt niet weg dat het toezicht van de AFM en DNB onderling raakvlakken hebben. Het object van toezicht is namelijk hetzelfde: de pensioenuitvoerders.

5.6.3 Wie is er dan bevoegd?

Wanneer een UPO niet tijdig wordt verstrekt dan zal de AFM zijn maatregelen kunnen nemen (gedragstoezicht). Tegelijkertijd kunnen onjuiste cijfers op het UPO vermeld staan, doordat bijvoorbeeld de inhoud van het pensioenreglement⁵¹ niet overeenstemt met de pensioenovereenkomst. Voor de juiste vaststelling van zijn rechten en

⁴⁷ Art. 151, lid , sub b PW spreekt ook over de samenwerking tussen beide toezichtorganen.

⁴⁸ Art. 38 Besluit uitvoering PW en Wet BPR.

⁴⁹ *Convenant van 31 mei 2011 tussen de Stichting Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandsche Bank N.V. inzake samenwerking en coördinatie op het gebied van toezicht, regelgeving en beleid, (inter)nationaal overleg en andere taken met een gemeenschappelijk belang met betrekking tot de uitvoering van de Wta, Wft, Pw, Wvb en Verordening ratingbureaus*, Jaargang 2011, nr. 10191.

⁵⁰ www.toezicht.dnb.nl, *Samenwerking AFM en DNB*, 14 juni 2011.

⁵¹ Art. 35 PW.

verplichtingen heeft de deelnemer er belang bij dat het pensioenreglement voldoet aan de wet- en regelgeving⁵². Materieel toezicht (DNB) ziet hierop toe⁵³.

De vormen van toezicht raken elkaar, maar wie is er dan bevoegd?

Iedere toezichthouder mag zich alleen bezig houden met zijn eigen takenpakket en werkterrein zoals dat in de Pensioenwet is omschreven. Wanneer de AFM voor de beoordeling over de naleving van de Pensioenwet gegevens of documenten nodig heeft waarover DNB uit hoofde van prudentieel of materieel toezicht een oordeel moet vormen, neemt de AFM dat oordeel van DNB rechtstreeks over. Wanneer DNB voor een oordeel over de naleving van de Pensioenwet een waardering over de communicatie van de pensioenuitvoerder of anderszins een oordeel uit hoofde van het gedragstoezicht nodig heeft, neemt DNB het oordeel van AFM rechtstreeks over⁵⁴. Voor onder toezicht staande ondernemingen, zoals pensioenuitvoerders, is het Meldpunt toezichtoverlap AFM-DNB gecreëerd. Hier kunnen de pensioenuitvoerders terecht om overlap te melden tussen het toezicht van AFM en DNB. Het doel van het Meldpunt is om klachten te registreren en op te lossen⁵⁵. Ook kan het Meldpunt een signaalfunctie vervullen. Tekortkomingen in wetgeving, beleid en uitvoeringen kunnen gesignaleerd worden en hiervoor kan een structurele oplossing worden gezocht⁵⁶.

5.7 In hoeverre is de AFM bevoegd om wettelijke bepalingen zelf in te vullen?

De AFM maakt steeds vaker gebruik van leidraden om de open normen in de pensioenwetgeving nader in te vullen. De AFM is toezichthouder maar gaat zich steeds meer als regelgever en beleidsmaker gedragen. Voorzitter Gerard Riemen van de Pensioenfederatie is hier niet blij mee: 'De AFM vertelt de sector hoe het zou moeten zijn maar dit is geen taak van de AFM. Het kabinet moet wetten en regels maken. En als die onduidelijk zijn dan moet de toezichthouder terug naar de politiek'. Met hem zijn er vele anderen⁵⁷ die vinden dat de AFM op de stoel van de wetgevende macht gaat zitten⁵⁸. Mijns inziens zijn een aantal vragen relevant. Is de AFM bevoegd om wettelijke bepalingen zelf in te vullen? En wat is de status van deze leidraden? Kunnen er gevolgen

⁵² www.toezicht.dnb.nl, *Materieel toezicht*, 1 januari 2007.

⁵³ Art. 151, lid 5 PW.

⁵⁴ *Convenant van 31 mei 2011 tussen de Stichting Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandsche Bank N.V. inzake samenwerking en coördinatie op het gebied van toezicht, regelgeving en beleid, (inter)nationaal overleg en andere taken met een gemeenschappelijk belang met betrekking tot de uitvoering van de Wta, Wft, Pw, Wvb en Verordening ratingbureaus*, Jaargang 2011, nr. 10191, p.2.

⁵⁵ www.afm.nl Meldpunt toezichtoverlap AFM-DNB.

⁵⁶ www.toezicht.dnb.nl Meldpunt Toezicht Overlap

⁵⁷ Onder andere: De Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA), de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), werkgeversvereniging VNO NCW, het Verbond van Verzekeraars.

⁵⁸ www.fd.nl, *AFM is te veel een regelgever*, S. Eikelenboom en P. Lalkens, 18 maart 2011.

verbonden worden aan het niet opvolgen van de leidraden? Deze vragen zullen worden behandeld in deze paragraaf.

De AFM is een bestuursorgaan in de zin van de Algemene wet bestuursrecht (Awb)⁵⁹. Een toezichthouder heeft geen regelgevende bevoegdheid. Deze kan alleen uitdrukkelijk aan de toezichthouder worden toegekend of aan de toezichthouder gedelegeerd worden. Lutjens⁶⁰ stelt nog dat er geen ruimte is voor extensieve interpretatie van de toegekende bevoegdheden, omdat het rechtszekerheidsbeginsel⁶¹ zich hiertegen verzet.

Op grond van artikel 4:81, lid 1 van de Awb kan de AFM als bestuursorgaan beleidsregels opstellen met betrekking tot een haar toekomende, of onder haar verantwoordelijkheid uitgeoefende, dan wel door haar gedelegeerde bevoegdheid. In andere gevallen kan een bestuursorgaan slechts beleidsregels vaststellen, voor zover dit bij wettelijk voorschrift is bepaald⁶². Onder beleidsregels wordt verstaan een bij besluit vastgestelde algemene regel, niet zijnde een algemeen verbindend voorschrift, omtrent de afweging van belangen, de vaststelling van feiten of de uitleg van wettelijke voorschriften bij het gebruik van een bevoegdheid van een bestuursorgaan⁶³. Bij beleidsregels kunnen geen nieuwe bevoegdheden in het leven worden geroepen⁶⁴.

De bekendmaking van beleidsregels geschiedt volgens de voorschriften van artikel 3:42 Awb. De bekendmaking van besluiten die niet tot een of meer belanghebbenden zijn gericht, geschiedt door kennisgeving van het besluit of van de zakelijke inhoud ervan in een van overheidswege uitgegeven blad of een dag-, nieuws- of huis-aan-huisblad, dan wel op een andere geschikte wijze⁶⁵. Elektronische bekendmaking vindt uitsluitend plaats in een van overheidswege uitgegeven blad tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald⁶⁶. Een bestuursorgaan is verder nog verplicht om zo mogelijk het wettelijk voorschrift te vermelden waaruit de bevoegdheid tot vaststelling van het besluit over de beleidsregels voortvloeit⁶⁷.

Een voorbeeld van een beleidsregel van de AFM, is de beleidsregel met betrekking tot de eis van tijdigheid. Het UPO dient op grond van deze beleidsregel uiterlijk 30 september

⁵⁹ Art. 1:1 Awb.

⁶⁰ E. Lutjens, 'Sturing door de PVK;er zijn grenzen!', *P&P 2003*, afl.1-2; p.4

⁶¹ Een algemeen bestuursrechtelijk beginsel.

⁶² Art. 4:81 lid 2 Awb.

⁶³ Art. 1:3 lid 4 Awb.

⁶⁴ Buuren & Borman 2009, p. 262.

⁶⁵ Art.3:42 Awb.

⁶⁶ Jansen & Pásztor 2011 (1), p. 16.

⁶⁷ Art. 4:83 Awb.

van het betreffende jaar aan de deelnemers verstrekt te zijn. De leidraden zijn geen officieel bekendgemaakte beleidsregels.

Zowel beleidsregels, als leidraden en interpretaties binden de AFM. Marktpartijen mogen er op vertrouwen dat de AFM handelt in overeenstemming met de door haar gepubliceerde beleidsuiting. Dit volgt ook uit het vertrouwens- en het gelijkheidsbeginsel. Een beleidsuiting bindt dus primair de toezichthouder en niet marktpartijen of ondertoezichtgestelden. De AFM gaat er bij het toezicht op de naleving van de wet- en regelgeving wel van uit dat marktpartijen kennis hebben genomen van de inhoud van relevante beleidsuitingen.

Voor een beleidsregel geldt nog extra dat het een besluit is in de zin van de Algemene wet bestuursrecht (Awb), meer specifiek ex. artikel 1:3 lid 4 Awb jo. artikel 4:81 – 4:84 Awb. De AFM moet handelen overeenkomstig de beleidsregel behalve in bijzondere omstandigheden. Verder kan een beleidsregel door de Hoge Raad⁶⁸ beschouwd worden als 'recht' in de zin van artikel 79 Wet rechterlijke organisatie⁶⁹.

De AFM geeft zelf in de leidraden aan dat zij door middel van deze documenten een hulpmiddel wil geven. De AFM wil bijvoorbeeld door middel van de 'leidraad begrijpelijkheid/duidelijkheid'⁷⁰ geen invulling geven aan de open norm van artikel 48 PW, maar zij wil slechts richting geven door het publiceren van een aantal tips, valkuilen en bestaande initiatieven.

In de praktijk rijst niettemin het vermoeden dat de AFM de leidraad gebruikt om te toetsen of de pensioenuitvoerder de informatie in begrijpelijke en duidelijke bewoordingen verstrekt⁷¹.

Kan de AFM haar toezichtbevoegdheden inzetten wanneer pensioenuitvoerders de leidraad niet naleven? Volgens Jansen en Pásztor⁷² valt het te betwijfelen of deze leidraden een juridische basis kunnen vormen voor de AFM om maatregelen te treffen.

Artikel 176 PW geeft de AFM de bevoegdheid om een bestuurlijke boete op te leggen. Op grond van artikel 51a Besluit uitvoering PW en WPR⁷³ behoort artikel 48 PW tot de beboetbare bepalingen. Artikel 48 PW bevat de eis van begrijpelijkheid en duidelijkheid. De eis van begrijpelijkheid en duidelijkheid wordt via de leidraad van de AFM verduidelijkt. Of op grond van een schending van deze leidraad een boete opgelegd kan worden is te betwijfelen.

⁶⁸ Sinds het Avanti-arrest: HR 11 oktober 1985, AB 1986, 84, m. nt. FHvdB

⁶⁹ www.afm.nl, Juridische status van beleidsregels, leidraden en interpretaties.

⁷⁰ www.afm.nl, *Leidraad open norm 'begrijpelijk/duidelijk', AFM geeft richting aan de open norm "begrijpelijk/duidelijk"*.

⁷¹ Lutjens 2010, p. 259.

⁷² Jansen & Pásztor 2011 (1), p. 16.

⁷³ Besluit uitvoering PW en Wet BPR.

Een bestraffende bestuurlijke boete dient, op grond van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, een wettelijke basis te hebben die duidelijk, kenbaar en voorzienbaar is⁷⁴. De pensioenuitvoerder moet dan kunnen weten welk gedrag of nalaten kan worden bestraft⁷⁵. De leidraad geeft naar mijn mening geen duidelijke, kenbare en voorzienbare wettelijke basis. De leidraad maakt niet duidelijk welk gedrag of nalaten kan worden bestraft. Om die reden zou een administratieve rechter een dergelijk besluit van de AFM, een besluit tot oplegging van een bestuurlijke boete, kunnen vernietigen. De geldigheid van een bestraffende bestuurlijke boete op grond van de schending van de leidraad valt mijns inziens dan ook te betwijfelen.

5.7 Conclusie

In de Pensioenwet zijn DNB en de AFM als toezichthouders aangesteld, elk met hun eigen takenpakket. DNB is verantwoordelijk voor het prudentieel en materieel toezicht. De AFM houdt zich bezig met het gedragstoezicht. De AFM houdt toezicht op de naleving van de pensioencommunicatie bepalingen uit de Pensioenwet. Het toezicht van DNB en AFM heeft raakvlakken. De toezichthouders moeten zich alleen bezig houden met hun eigen takenpakket.

Voor het UPO is het AFM als toezichtsorgaan relevant. De AFM houdt risico georiënteerd, repressief en preventief toezicht. Dit toezicht is ex post. De AFM heeft een aantal bevoegdheden die zij kan inzetten bij overtreding van de Pensioenwet, deze zijn omschreven in het schema bij paragraaf 5.4. De AFM kan jegens de pensioenuitvoerder haar bevoegdheden gebruiken wanneer de pensioenuitvoerder de Pensioenwet niet naleeft. Het niet jaarlijks verstrekken van het UPO zal een overtreding van artikel 38 PW zijn en daarom een reden voor de AFM om haar bevoegdheden jegens de pensioenuitvoerder te gebruiken. Op deze manier kan de AFM de pensioenuitvoerder aansprakelijk houden voor de informatieverstrekking via het UPO.

Hoe kan een gedupeerde deelnemer nog profijt hebben van dit toezicht achteraf? Dit zal verder worden toegelicht in het hoofdstuk 'Aansprakelijkheid'.

De AFM vult via leidraden steeds vaker open normen in de pensioenwetgeving verder in. De AFM moet handelen overeenkomstig deze leidraden, behoudens bijzondere omstandigheden. De leidraden worden door de AFM gebruikt om richting te geven aan de open normen van artikel 48 PW. De AFM kan de leidraden niet zondermeer gebruiken om te toetsen of pensioenuitvoerders aan de open normen uit de Pensioenwet hebben voldaan. De AFM kan haar bevoegdheden alleen uitoefenen wanneer hier een juridische basis voor is.

⁷⁴ Art. 7 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

⁷⁵ EHRM 21 januari 2003, nr. 45771/99, (*Veeber/Estonia*), par. 31.

6. Ervaringen met het UPO

6.1 Inleiding

Is de pensioenuitvoerder aansprakelijk voor de informatieverstrekking via het UPO? Deze vraag zal relevant zijn wanneer een UPO verstrekt wordt dat onjuist of onvolledig is.

Ten eerste is het de vraag of mensen het UPO überhaupt begrijpen en benutten? Als het UPO niet gebruikt wordt, dan zullen deelnemers ook geen rechten aan dit document willen ontlenuen.

6.2 Begrijpelijkheid en benutting van het UPO

Consumenten ontvangen veel gegevens over hun pensioen, maar het begrip hiervan is nog onvoldoende. Uit onderzoek⁷⁶ is gebleken dat ruim zes op de tien werknemers in Nederland volledig pensioenonbewust zijn. Dit houdt in dat zij onvoldoende op de hoogte zijn van het pensioeninkomen en niet kunnen inschatten of dat pensioeninkomen (in de eigen situatie) voldoende is. Deze groep bestudeert het UPO niet bewust en heeft zich niet goed over het pensioen geïnformeerd bij de werkgever, pensioenverzekeraar, -fonds/ uitvoerder of tussenpersoon.

De AFM heeft op 18 februari 2010 een onderzoek⁷⁷ gepubliceerd. Hieruit blijkt dat voor 85% van de respondenten het belang van het UPO evident is. Zij begrijpen dat dit een belangrijk document is. Daarnaast blijkt dat slechts 36% het UPO grondig leest. Er wordt opmerkelijk weinig gedaan met het UPO. Het is vaak onduidelijk wanneer het verstandig is om het UPO te gebruiken. Het UPO wordt nauwelijks gebruikt voor het maken van financiële plannen en berekeningen⁷⁸.

Een grote groep Nederlanders begrijpt het UPO dan ook onvoldoende. Het is voor deze groep niet duidelijk wat de informatie op het UPO voor de persoonlijke situatie betekent⁷⁹.

6.3 Juistheid van de gegevens op het UPO

Om een goed inzicht te kunnen krijgen in het eigen pensioen, is allereerst goede informatie vereist. De op het UPO vermelde bedragen moeten een juiste weergave zijn

⁷⁶ www.pensioenkijker.nl, *Nieuw meetinstrument 'De pensioenbewustzijn-meter'* Een onderzoek van CentiQ, Wijzer in geldzaken, Stichting Pensioenkijker.nl en TNS NIPO, december 2009. De enquête is uitgevoerd onder totaal 2203 personen die werkzaam zijn in loondienst en actief pensioen opbouwen. In de periode van 11-18 mei en 18-29 november 2009.

⁷⁷ www.afm.nl, *AFM UPO onderzoek: Een onderzoek naar interesse in, duidelijkheid van en behoefte aan informatie via het pensioenoverzicht*, 18 februari 2010.

Dit onderzoek is uitgevoerd onder 563 respondenten in de leeftijdscategorie 18-65 jaar in de periode 28 augustus-17 september 2009.

⁷⁸ www.afm.nl, *AFM UPO onderzoek: Een onderzoek naar interesse in, duidelijkheid van en behoefte aan informatie via het pensioenoverzicht*, 18 februari 2010, p. 25-28.

⁷⁹ www.afm.nl, *Geef Nederlanders pensioeninzicht, Werken aan vertrouwen door dichten van de verwachtingskloof*, Amsterdam januari 2010, p.4.

van wat de deelnemer reglementair toekomt. De AFM accepteert dat de bedragen van de (te bereiken) pensioenaanspraken worden afgerond⁸⁰.

Op basis van klachten van consumenten en signalen van externe (deskundige) partijen over de informatie op het UPO of het uitblijven van het UPO, besloot de AFM om een marktbreed onderzoek⁸¹ uit te voeren naar de juistheid van de gegevens op het UPO 2008 en de naleving van het UPO model. Helaas blijkt uit het onderzoek 'Juistheid UPO' van de AFM⁸² dat de verstrekte UPO's niet voldoen aan de (wettelijke) vereisten. De uitkomsten van het onderzoek kunnen als volgt worden samengevat.

1. Niet voldoen aan het UPO-model

Pensioenuitvoerders zijn verplicht om het UPO-model één op één op te volgen maar, uit het door de AFM geïnitieerde self-assesment 2008 bleek dat dit niet altijd letterlijk gevolgd wordt. Geen van de onderzochte fondsen volgt het model met de bijbehorende toelichting foutloos. Bij 42% van de fondsen zijn destijds relatief veel afwijkingen van het UPO model geconstateerd. Het gaat dan om het niet of slechts deels vermelden van verplichte standaardinformatie en overgangsregelingen, enzovoorts.

2. Verstrekken van foutieve/onjuiste informatie

Uit het onderzoek van de AFM blijkt dat UPO's relatief veel onjuistheden bevatten. Het gaat in veel gevallen gelukkig wel om kleine afwijkingen van de norm, bijvoorbeeld het niet weergeven van gegevens en pensioenaanspraken op één peildatum (dit is niet conform het UPO model). Bij het onderzoek lag de focus op de kerngegevens van het UPO 2008: de basisgegevens (salaris, diensttijd), het opgebouwde en op te bouwen ouderdomspensioen en de pensioenaangroei (factor A) over 2007.

3. Cijfermatige onjuistheden

Bij 9 van de 31 (29%) pensioenfondsen stonden er onjuiste bedragen op het UPO vermeld. Bij 64% van de onderzochte bedrijfstakpensioenfondsen zijn de vermelde pensioenaanspraken niet correct. De geconstateerde afwijkingen bedragen voor een groot aantal pensioenfondsen minder dan 2% van de juiste waarde van de kerngegevens. Bij een aantal pensioenfondsen zijn bij de vermelding van de pensioenaangroei op het UPO grotere afwijkingen geconstateerd⁸³.

4. UPO niet of te laat ontvangen

⁸⁰ De afronding mag niet groter zijn dan 0,5% of meer dan 2 Euro.

⁸¹ Het onderzoek is uitgevoerd onder 31 pensioenfondsen, zowel grote middelgrote als kleine fondsen. Samen verzorgen deze fondsen het pensioen van 63% van het totaal aantal actieve deelnemers aan tweedepijlerpensioenregelingen in Nederland. Het gaat dan om ondernemings-, bedrijfstak- en beroepspensioenfondsen.

⁸² www.afm.nl, AFM Rapport juistheid UPO: Onderzoek naar de juistheid van de informatieverstrekking op het UPO 2008, oktober 2010.

⁸³ www.afm.nl, AFM Rapport juistheid UPO: Onderzoek naar de juistheid van de informatieverstrekking op het UPO 2008, oktober 2010, p.14.

Er zijn specifieke doelgroepen die het UPO 2008 niet of te laat hebben ontvangen. Zo heeft een kwart van de arbeidsongeschikte deelnemers het UPO 2008 niet of te laat ontvangen. Deze groep heeft een aparte status binnen een pensioenregeling en de administratie is complex.

5. Onduidelijkheid bij consumenten

Dit wordt veroorzaakt door de complexiteit van de pensioenregelingen. Het is voor consumenten bijvoorbeeld verwarrend als verschillende uitzonderingen of overgangsregelingen niet duidelijk op het UPO vermeld staan. De gegevens op het UPO kunnen verkeerd geïnterpreteerd worden. Ook zijn de onjuiste bedragen op het UPO vaak (bij 13% van de onderzochte pensioenfondsen) een gevolg van een onduidelijke of verouderde tekst van het pensioenreglement. Het betreft hier bijvoorbeeld extra pensioenaanspraken voor een specifieke groep deelnemers waarover in de cao afspraken zijn gemaakt. Die afspraken blijken dan echter nog niet te zijn verwerkt in het pensioenreglement.

Geen van de onderzochte fondsen volgt het UPO model met bijbehorende toelichting foutloos. Bij 42% van de fondsen zijn er relatief veel afwijkingen van het model geconstateerd. Het gaat hier dan om het niet of slecht deels vermelden van verplichte standaardinformatie en overgangsregelingen.

DNB heeft in 2012 het Quinto rapport Pensioenfondsen⁸⁴ gepubliceerd (Quinto-P rapport). Dit is een onderzoek naar de administratie van pensioenaanspraken bij pensioenfondsen. DNB voert dit onderzoek uit op grond van artikel 143 PW jo. artikel 18 Besluit financieel toetsingskader (FTK). Op grond van artikel 143 PW moeten pensioenuitvoerders een beheerste en integere bedrijfsvoering voeren. De pensioenuitvoerders dienen een adequate administratie van pensioenaanspraken en pensioenrechten te waarborgen. De deelnemers en gepensioneerden moeten het pensioen krijgen waar zij gezien het pensioenreglement recht op hebben.

De kwaliteit van de administratie is bij een select aantal pensioenfondsen onderzocht gedurende het jaar 2011. De administraties en de daaruit volgende cijfers zijn de bron van het UPO. Het is voor een juiste verstrekking van het UPO dus erg belangrijk dat deze gegevens uit de administratie kloppen. Uit het Quinto-P rapport volgt dat niet alles volledig op orde is bij de onderzochte pensioenfondsen. Afwijkingen zijn geconstateerd in de geadmistriceerde bedragen ten opzichte van de nagerekende pensioenaanspraken. Dit zijn meestal beperkte afwijkingen die min of meer gelijk verdeeld zijn in het voordeel en nadeel van de deelnemer. Met betrekking tot het UPO geeft DNB in het Quinto-P

⁸⁴ www.dnb.nl, *Quinto Pensioenfondsen; onderzoek naar de administratie van pensioenaanspraken bij pensioenfondsen*, april 2012.

rapport aan: 'De jaarlijkse UPO's van deelnemers moeten aansluiten op de pensioenadministratie. Ook voor oudere UPO's moet deze relatie aantoonbaar blijven. De kwaliteit van de administratie moet geborgd worden door het uitvoeren van periodieke steekproefsgewijze integrale doorrekeningen van individuele aanspraken en het stapsgewijs integraal schonen van het bestaande bestand.'⁸⁵ DNB geeft in dit rapport aan dat zij vinden dat pensioenuitvoerders persoonlijke aanspraken periodiek en steekproefsgewijs moeten controleren. Zij moeten zorgen dat ook oude gegevens bewaard blijven zodat de juistheid van pensioenaanspraken te allen tijde gecontroleerd kan worden.

6.4 UPO regelmatig controleren op juistheid

Het is de verantwoordelijkheid van de pensioenuitvoerders om de gegevens op het UPO regelmatig op juistheid te controleren en om te onderzoeken of de gegevens in overeenstemming zijn met het pensioenreglement. De wet geeft niet aan hoe vaak pensioenuitvoerders de informatieverstrekking op juistheid dienen te controleren. Het controleren van de administratie is de eigen verantwoordelijkheid van het pensioenfonds. Pensioenregelingen blijken vaak zeer complex en daarmee administratief gezien lastig te verwerken.⁸⁶ Mijns inziens is het dan ook van belang dat pensioenuitvoerders de verstrekte informatie, het UPO, regelmatig op juistheid controleren. Het UPO wordt jaarlijks verstrekt. Naar mijn mening zouden pensioenuitvoerders op zijn minst halfjaarlijks de administratie intern moeten controleren. Actuarissen kunnen bijvoorbeeld de verstrekte UPO's vergelijken met het pensioenreglement om zo al een onjuiste vertaling van het pensioenreglement naar het UPO te voorkomen. De AFM zou omtrent dit onderwerp een beleidsregel kunnen verstrekken, zoals zij dit ook hebben gedaan voor de eis van tijdigheid in de Pensioenwet⁸⁷. Pensioenuitvoerders worden dan verplicht om halfjaarlijks de juistheid van de UPO's te controleren. Dit kan voor meer vertrouwen bij de deelnemer zorgen en zal de eis van juistheid waarschijnlijk ten goede komen.

Om de pensioenuitvoerders aan te zetten tot regelmatige controle van de verstrekte UPO's zou DNB ook actie kunnen ondernemen. Op grond van artikel 143 PW moeten pensioenuitvoerders een beheerste en integere bedrijfsvoering voeren. Artikel 18 Besluit FTK geeft aan dat een beheerste bedrijfsvoering inhoudt dat 'een fonds beschikt over goede administratieve en boekhoudkundige procedures en adequate interne

⁸⁵ www.dnb.nl, *Quinto Pensioenfonds; onderzoek naar de administratie van pensioenaanspraken bij pensioenfonds*, april 2012, p.2.

⁸⁶ www.afm.nl, *AFM Rapport juistheid UPO: Onderzoek naar de juistheid van de informatieverstrekking op het UPO 2008*, oktober 2010, p.14.

⁸⁷ Zie paragraaf 5.7 voor de omschrijving van de bevoegdheid van de AFM om beleidsregels op te stellen.

controlemechanismen, een fonds stelt beleid op ten aanzien van de beheersing van de te lopen risico's en draagt zorg voor de uitvoering van dat beleid'. DNB is een zelfstandig bestuursorgaan die prudentieel toezicht uitoefent.⁸⁸ Op grond van artikel 4:81, lid 1 Awb kan DNB als bestuursorgaan beleidsregels opstellen met betrekking to een hem toekomende, of onder zijn verantwoordelijkheid uitgeoefende, dan wel door hem gedelegeerde bevoegdheid.⁸⁹ Mijns inziens heeft DNB de mogelijkheid om een beleidsregel op te stellen met betrekking tot de beheersing van de administratie van de pensioenuitvoerders. DNB kan op deze manier de regel stellen dat een pensioenuitvoerder halfjaarlijks dient te controleren of de UPO's juist zijn verwerkt in de administratie. Pensioenuitvoerders kunnen dan controleren of de UPO's overeenstemmen met het pensioenreglement.

6.5 Conclusie

Consumenten blijken het belang van het UPO wel degelijk te onderkennen maar slechts 36% leest het UPO grondig. De vraag naar de aansprakelijkheid van de pensioenuitvoerder voor de informatieverstrekking zal alleen maar relevanter worden naarmate deelnemers het UPO grondiger zullen gaan doornemen.

Uit onderzoek van de AFM blijkt dat UPO's relatief veel onjuistheden bevatten, het UPO wordt soms niet of te laat verzonden en consumenten ervaren het UPO vaak als onduidelijk. Uit onderzoek van DNB blijkt tevens dat de aanspraken die op het UPO worden weergegeven nog regelmatig onjuistheden bevatten.

De pensioenuitvoerder is op grond van artikel 48 PW verantwoordelijk voor een juiste verstrekking van het UPO. Het is tevens de verantwoordelijkheid van de pensioenuitvoerders om de juistheid van het UPO regelmatig te controleren. De wet geeft echter niet aan hoe vaak dit dient te gebeuren. Mijns inziens is het verstandig om een verplicht halfjaarlijks controle systeem in te voeren. De AFM kan wellicht, op grond van de eis van juistheid, een beleidsregel opstellen waarin dit wordt vastgelegd. Ook DNB heeft naar mijn mening, op grond van de eis van een beheerste en integere bedrijfsvoering, de mogelijkheid om een dergelijke beleidsregel op te stellen.

De onjuistheden in het UPO kunnen nare gevolgen hebben voor de deelnemers die het UPO ontvangen. Wat zijn de mogelijke gevolgen wanneer een deelnemer een onjuist UPO ontvangt?

⁸⁸ Zie hoofdstuk 5 'Toezicht' voor de toezichtbevoegdheden van DNB.

⁸⁹ Zie ook paragraaf 5.7 'In hoeverre is de AFM bevoegd om wettelijke bepalingen zelf in te vullen'.

De AFM kan haar bevoegdheden inzetten wanneer de pensioenuitvoerders de Pensioenwet niet naleeft. Wat kan de AFM doen wanneer de pensioenuitvoerder een onjuist UPO verstrekt?

Kan de betrokkene rechten ontlenen aan deze onjuiste informatie? Op welke manieren kan een pensioenuitvoerder aansprakelijk gesteld worden voor het leveren van deze onjuiste/ onvolledige informatie? Deze vragen komen in het volgende hoofdstuk aan de orde.

7. Aansprakelijkheid

7.1 Inleiding: mogelijke acties jegens een pensioenuitvoerder

Onjuistheden in het UPO vormen een bron van ergernis, ongerustheid en leiden regelmatig zelfs tot woede en wanhoop bij deelnemers en gepensioneerden. Gedupeerden willen weten of en hoe zij de pensioenuitvoerder aansprakelijk kunnen stellen voor de informatieverstrekking via het UPO. De hoofdvraag voor deze scriptie komt in dit hoofdstuk aan de orde. Is de pensioenuitvoerder aansprakelijk voor informatieverstrekking via het UPO?

Een deelnemer kan acties ondernemen jegens de pensioenuitvoerder wanneer sprake blijkt te zijn van een onjuistheid in het UPO.

Hoe kan een deelnemer een pensioenuitvoerder aanspreken op het onjuiste UPO?

Kan de betrokkene afdwingbare rechten ontlenuen aan het onjuiste UPO of kan de werkgever of pensioenuitvoerder succesvol tegenwerpen dat de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement leidend is? En wat zijn de mogelijke rechtsgevolgen?

Deze vragen zal ik in dit hoofdstuk behandelen.

7.2.1 Klachtenregelingen

Een deelnemer die een onjuistheid in zijn UPO constateert heeft als eerste optie⁹⁰ de klachten-/ geschillenregeling van de betreffende pensioenuitvoerder. De deelnemer kan hier een klacht indienen en wellicht kan samen met de pensioenuitvoerder tot een bevredigende oplossing gekomen worden. Denk hierbij aan een eventuele tegemoetkoming voor de geleden schade.

Sommige pensioenuitvoerders kennen geen klachten- of geschillenregeling. Ook is het mogelijk dat de klachten-/ geschillenregeling niet tot een bevredigende oplossing leidt⁹¹. De Ombudsman Pensioenen kan in dit geval uitkomst bieden. De Ombudsman Pensioenen⁹² is een onafhankelijke instelling die klachten en geschillen over de uitvoering van een pensioenreglement behandelt. In de praktijk is de taakstelling breder. De meeste klachten die aan de Ombudsman Pensioenen worden voorgelegd hebben betrekking op fouten en vergissingen van de pensioenuitvoerder⁹³.

⁹⁰ Niet iedere pensioenuitvoerder heeft een klachtenregeling.

⁹¹ Artikel 2.3 Reglement Ombudsman Pensioenen: Om terecht te kunnen bij de Ombudsman Pensioenen moet eerst de klachtenprocedure bij de pensioenuitvoerder zijn afgehandeld. Ook mag de zaak niet al in handen zijn van een advocaat, aan een rechterlijke uitspraak zijn onderworpen of aan het oordeel van de rechter zijn onderworpen.

⁹² Voor meer informatie: www.ombudsmanpensioenen.nl.

⁹³ www.ombudsmanpensioenen.nl, *Ombudsman Pensioenen Jaarverslag 2009-2010*, Den Haag voorjaar 2011, p.7.

Rechtstreeks belanghebbenden⁹⁴ kunnen een zaak aan de Ombudsman Pensioenen voorleggen. Per brief, liefst met toezending van de relevante stukken, kan de klacht worden ingediend bij de Ombudsman Pensioenen. De Ombudsman Pensioenen zal eerst kijken of de oorzaak van het geschil kan worden weggenomen door een duidelijke uitleg van de pensioenregeling. Bij een blijvende klacht of geschil heeft de Ombudsman Pensioenen een bemiddelende rol tussen belanghebbende en de pensioenuitvoerder. De Ombudsman Pensioenen zal zoeken naar een redelijke en billijke oplossing. Wanneer bemiddeling niet slaagt heeft de Ombudsman de mogelijkheid om een niet bindend advies uit te brengen. In de praktijk wordt dit advies als regel opgevolgd⁹⁵.

De Ombudsman Pensioenen kan dan ook uitkomst bieden bij een tekortkoming in het UPO. De Ombudsman behandelt geen klachten over de inhoud van de pensioenregeling. De afspraken die in het pensioenreglement zijn gemaakt zijn een zaak van werknemer(s) en werkgever.

7.2.2 Publiekrechtelijke rechtsgevolgen

Indien de Pensioenwet wordt overtreden heeft de AFM als toezichtorgaan een aantal handhavingsmiddelen die ingezet kunnen worden. De bevoegdheden van de AFM zijn al eerder kort besproken in het hoofdstuk 'Toezicht'. Welke bevoegdheden kan de AFM inzetten wanneer de pensioenuitvoerder een onjuist/onvolledig UPO verstrekt?

Publiekrechtelijk kunnen tekortkomingen in het UPO ertoe leiden dat de AFM voor iedere 'overtreding' een bestuursrechtelijke boete oplegt aan de pensioenuitvoerder⁹⁶.

Ook kan op grond van artikel 171 PW een aanwijzing worden gegeven aan de pensioenuitvoerder. Een last onder dwangsom behoort tevens tot de mogelijkheden (artikel 175 PW).

De AFM kan zelf overtredingen vaststellen, die zij constateren bij bijvoorbeeld controle onderzoeken bij pensioenuitvoerders. De AFM kan dan zelf een passende sanctie voor de overtreding kiezen⁹⁷. Ook kunnen pensioenuitvoerders zelf melden dat zij een overtreding hebben begaan, waarna de AFM de vervolgstappen zal bekendmaken.

Moet een deelnemer zich melden bij het AFM wanneer hij een onjuist UPO heeft ontvangen? Mijns inziens houdt de AFM zich bezig met het toezicht op de naleving van de Pensioenwet (het gedragstoezicht). De verstrekking van één onjuist UPO houdt naar

⁹⁴ Deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerde deelnemers of hun nagelaten betrekkingen

⁹⁵ www.ombudsmanpensioenen.nl, Een zaak voorleggen.

⁹⁶ Art. 176 PW jo. art. 48 Besluit Uitvoering PW en Wet BPR.

⁹⁷ Een last onder dwangsom, een aanwijzing of een bestuurlijke boete. In de Handhavingsnota AFM-DNB is het beleid van beide toezichthouders inzake de handhaving uitgewerkt en vastgelegd.

mijn mening niet meteen een overtreding van de Pensioenwet in, op grond waarvan de AFM een handhavingsmiddel in zal zetten.

Het maken van incidentele fouten is mogelijk en kan niet worden uitgesloten. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) deelt deze mening⁹⁸. Ik vind dat één foutief verstrekt UPO, de inzet van handhavingsmiddelen door de AFM niet rechtvaardigt. Op dit moment is het voor een deelnemer niet mogelijk om een melding te maken bij het AFM wanneer de deelnemer een onjuist/onvolledig UPO ontvangt. De AFM lijkt, naar mijn mening, hiermee het beleid te hanteren dat een incidentele fout geen overtreding van de Pensioenwet met zich brengt. Om overtredingen van de Pensioenwet sneller zichtbaar te maken, zou ik als AFM zijnde wel een meldpunt creëren. Bij dit meldpunt moeten deelnemers melding kunnen maken van een conflict omtrent de juistheid van het UPO.

De AFM heeft mijns inziens geen taak om deze conflicten op te lossen. De deelnemer kan voor zijn individuele geval andere wegen bewandelen om te krijgen waar hij recht op denkt te hebben. De mogelijkheden voor de deelnemer komen in dit hoofdstuk aan bod. De taak voor de AFM is naar mijn mening het documenteren van deze meldingen/klachten, zodat herhaaldelijk voorkomende fouten bij eenzelfde pensioenuitvoerder sneller geconstateerd kunnen worden. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan een pensioenuitvoerder die steeds dezelfde berekeningsfout maakt bij arbeidsongeschikte deelnemers. Aan de hand van deze constatering kan de AFM eventueel verdere actie ondernemen door middel van het uitvoeren van verder onderzoek ofwel het direct inzetten van handhavingsmiddelen. Het meldpunt kan meldingen/klachten documenteren en tegelijkertijd een signaalfunctie vervullen. Dit meldpunt zal een soortgelijke functie hebben als het Meldpunt toezichtoverlap AFM-DNB zoals omschreven in paragraaf 5.6.3.

De bestuursrechtelijke handhavingsmiddelen helpen de gedupeerde deelnemer niet. Hij kan zijn verwachtingen al gebaseerd hebben op het pensioenoverzicht, of zijn gedrag hierop hebben afgestemd. De bestuursrechtelijke maatregelen zullen niet voor vergoeding van de schade zorgen. Evenmin staan zij eraan in de weg dat een pensioenuitvoerder overgaat tot uitkeren van het door hem correct geachte (lager) vermelde pensioen dat niet zo vermeld was op het (onjuiste) pensioenoverzicht.

Wanneer geen overeenstemming met de pensioenuitvoerder bereikt kan worden, kan de betrokkene naar de burgerlijke rechter stappen⁹⁹.

⁹⁸ *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2010-2011*, nr. 1679, Aangangsels van de Handelingen, p.1-3.

⁹⁹ Kantonrechter Rotterdam 16 maart 2011, *LJN BO6465*, m. nt. S.H. Kuiper, punt 2.

7.2.3 Aansprakelijkheid uit de wet

Feitelijke handelingen van een pensioenuitvoerder kunnen leiden tot wettelijke aansprakelijkheid.

7.2.3.a Onrechtmatige daad

Een onrechtmatige daad kan een grond opleveren om schadevergoeding te vorderen. Artikel 6:162 BW geeft de voorwaarden voor een onrechtmatige daad.

1. Er moet sprake zijn van een onrechtmatige gedraging.

In lid 2 van artikel 6:162 BW wordt de onrechtmatigheid van de gedraging omschreven. Er zijn drie algemene gronden of criteria waarop een bepaalde schadeveroorzakende gedraging als onrechtmatig kan worden aangemerkt:

- een inbreuk op een recht;
- een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht;
- een doen of nalaten in strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt.

2. De daad moet toerekenbaar zijn aan de dader.

In lid 3 van artikel 6:162 BW wordt de toerekening als volgt omschreven:

'Een onrechtmatige daad kan aan de dader worden toegerekend, indien zij te wijten is aan zijn schuld of aan een oorzaak welke krachtens de wet of de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komt.'

Schuld is de belangrijkste voorwaarde voor toerekening. Schuld in de beperkte betekenis van 'verwijtbaar' of 'vermijdbaar'.

Toerekening krachtens de wet wijst op de mogelijkheid van toerekening in geval van een geestelijke of lichamelijke tekortkoming (normaliter zou dit een beletsel zijn om toe te rekenen aan de dader)¹⁰⁰.

Ook kan zonder 'schuld' de daad aan de dader worden toegerekend op grond van een oorzaak welke krachtens de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komt.

3. Er moet schade zijn geleden.

Schade is het feitelijk nadeel dat uit de onrechtmatige daad voortvloeit¹⁰¹.

4. Een causaal verband tussen de dader en de schade is vereist.

Het aannemen van oorzakelijk verband geschiedt in twee stappen.

Met behulp van het *condicio sine qua non*-vereiste wordt beoordeeld of de aansprakelijkheidsgrond de noodzakelijke voorwaarde is voor het ontstaan van de schade. De logisch irrelevante omstandigheden worden uitgesloten. Gebeurtenis *b* moet een gevolg zijn van gebeurtenis *a*. Anders gezegd: *a* is de oorzaak van *b*, indien *b* zonder

¹⁰⁰ Spier 2009, p. 21-22.

¹⁰¹ Asser & Hartkamp & Sieburgh 2010, p. 10.

a niet aldus zou zijn voorgevallen. Als bij het wegdenken van gebeurtenis a de schade niet zou zijn ontstaan, dan is de omstandigheid een *condicio sine qua non*. Of de schade redelijkerwijs te voorzien was (adequatiebeginsel) speelt soms ook een rol. Daarnaast is de leer der redelijke toerekening van belang. Dit betreft de redelijke toerekening van de gedraging aan de dader: kan de schade rechtens worden gekwalificeerd als een gevolg van een gedraging¹⁰²?

5. De vraag naar de onrechtmatigheid van een bepaalde gedraging moet altijd beantwoord worden met inachtneming van alle concrete omstandigheden van het geval. Anders gezegd het is altijd een relatieve vraag, dat wil zeggen een vraag naar de onrechtmatigheid ten opzichte van een bepaalde persoon. Dit beginsel wordt nader uitgewerkt in artikel 6:163 BW: *'Geen verplichting tot schadevergoeding bestaat, wanneer de geschonden norm niet strekt tot bescherming tegen de schade zoals de benadeelde die heeft geleden'*.

Het gedrag moet jegens een ander onrechtmatig zijn, dit is een explicitering van artikel 6:162, lid 1 BW. Tevens moet de schade zoals benadeelde die heeft geleden onder het beschermingsbereik van de norm vallen. Dit ligt niet in artikel 6:162 BW besloten en is een belangrijke toevoeging. Er moet dus een directe relatie bestaan tussen de veroorzaakte schade en het beschermde belang van de deelnemer¹⁰³.

7.2.3.b UPO als feitelijke mededeling

Het onjuiste UPO kan worden gezien als een feitelijke mededeling op basis waarvan de deelnemer beslissingen zou kunnen nemen die hij wellicht niet had genomen als hij andere oftewel de juiste informatie had gekregen.

Het verstrekken van een onjuist UPO kan gezien worden als een handeling in strijd met een wettelijke (informatie) plicht, namelijk de informatieplicht van artikel 38 PW. Dit handelen in strijd met een wettelijke plicht levert een onrechtmatige daad op (artikel 6:162, lid 2 BW). Op grond van artikel 6:162, lid 1 BW is de pensioenuitvoerder of werkgever in beginsel aansprakelijk voor de schade die voortvloeit uit de schending.

Hierbij is het van belang dat de deelnemer schade heeft geleden en dat er sprake is van causaal verband. Het Gerechtshof Amsterdam oordeelde dat werknemers die jarenlang pensioenoverzichten ontvingen waarin ten onrechte stond dat zij recht hadden op overbruggingspensioen, geen recht op schadevergoeding hadden. Het onjuist informeren door de pensioenuitvoerder had hen niet in een nadeliger positie gebracht dan het geval zou zijn geweest wanneer zij wel juist geïnformeerd waren. De deelnemers hadden geen

¹⁰² Asser & Hartkamp & Sieburgh 2010, p.39

¹⁰³ Spier 2009, p. 69-70.

schade geleden door de onjuiste informatie van het pensioenfonds¹⁰⁴. De schade moet veroorzaakt zijn door het niet nakomen van de wettelijke informatieplicht (causaal verband)¹⁰⁵. Deelnemers hadden bij juiste informatieverstrekking premie moeten betalen voor de opbouw van een overbruggingsuitkering. Het causaal verband was hier dus niet aanwezig¹⁰⁶.

Een foutief UPO kan dus, wanneer aan de vereisten voor een onrechtmatige daad voldaan is, leiden tot een schadevergoeding voor de deelnemer.

7.2.4 Contractuele aansprakelijkheid

Aansprakelijkheid voor de pensioenuitvoerder kan voortvloeien uit het niet nakomen van de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement.

7.2.4.a Wanprestatie

Artikel 6:74 BW luidt als volgt: *'Iedere tekortkoming in de nakoming van een verbintenis verplicht de schuldenaar de schade die de schuldeiser daardoor lijdt te vergoeden, tenzij de tekortkoming de schuldenaar niet kan worden toegerekend.'*

1. Tekortkoming in de nakoming.

Het begrip tekortkoming wordt ruim geïnterpreteerd. Het heeft betrekking op niet of niet tijdig nakomen van verplichtingen uit de verbintenis, maar ook op niet behoorlijke nakoming.

2. Schade.

Het feitelijk nadeel dat uit de wanprestatie voortvloeit.

3. Toerekening.

Artikel 6:74 BW zegt dat elke tekortkoming in de nakoming van de verbintenis de schuldenaar wordt toegerekend, tenzij sprake is van overmacht. Het schuldbegrip wordt net als bij onrechtmatige daad gerelateerd aan verwijtbaar en vermijdbaar gedrag, in vergelijking tot de normaal denkende en handelende mens. Artikel 6:75 BW licht het begrip overmacht verder toe. Daarvan is alleen sprake wanneer de wanprestatie niet te wijten is aan de schuld van de schuldenaar en ook niet krachtens wet, rechtshandeling of in het verkeer geldende opvattingen voor zijn risico komt¹⁰⁷.

Zoals eerder besproken¹⁰⁸ wordt op grond van artikel 35 PW het pensioenreglement opgesteld door de pensioenuitvoerder. Het pensioenreglement moet in overeenstemming

¹⁰⁴ Hof Amsterdam 3 februari 2009, *LJN BI6399*.

¹⁰⁵ Degelink 2011, p. 11-12.

¹⁰⁶ Hof Amsterdam 3 februari 2009, *LJN BI6399*.

¹⁰⁷ Rensema & van Dort 2002, p. 11.

¹⁰⁸ Zie paragraaf 2.2.2.: Driehoeksverhouding in de Pensioenwet.

zijn met de pensioenovereenkomst¹⁰⁹. Het UPO wordt verstrekt door de pensioenuitvoerder¹¹⁰ en de informatie op het UPO wordt gebaseerd op het pensioenreglement.

Ik zal bij de verdere bespreking uitgaan van een pensioenovereenkomst en een pensioenreglement die overeenstemmen. Aangezien mijn scriptie onderwerp betrekking heeft op het UPO, zal ik kijken naar de relatie van de pensioenuitvoerder en de deelnemer. Het UPO, met als basis het pensioenreglement, wordt als uitgangspunt genomen.

7.2.4.b UPO als uitleg

Het is mogelijk dat het pensioenreglement volgens de deelnemer niet correct of niet volledig wordt nagekomen. Het UPO is een jaarlijks (tussentijds) pensioenoverzicht. Het zal veelal dienst doen als een (tussentijdse) weergave van resultaten van de reeds overeengekomen pensioenregeling. De resultaten weergegeven in het UPO worden gedicteerd door het pensioenreglement¹¹¹. Het niet correct of niet volledig nakomen van het pensioenreglement kan zich uiten in de gegevens op het UPO.

Het UPO kan gezien worden als een bepaalde uitleg van het pensioenreglement. De aanspraken op het UPO kunnen niet overeenstemmen met de aanspraken die voortvloeien uit de (door de pensioenuitvoerder bedoelde) toepassing van het pensioenreglement. De deelnemer kan zijn verwachtingen op dit UPO hebben afgestemd of zelfs beslissingen hebben genomen op basis van het UPO. Als de aanspraken op het UPO hoger zijn dan hetgeen eigenlijk dient voort te vloeien uit het pensioenreglement, dan zal de deelnemer nakoming willen vorderen van dit UPO als zijnde uitleg van het pensioenreglement.

Of, naar gelang de omstandigheden van het geval, zal de deelnemer nakoming willen vorderen van het pensioenreglement, dat zich vertaald naar een aangepast/ gecorrigeerd UPO.

Vervolgens is het de vraag hoe de pensioenregeling moet worden uitgelegd?

Het (onjuiste) UPO kan leiden tot een bepaalde uitleg van het bestaande pensioenreglement. Ook al wijkt die uitleg af van de bedoeling van werkgever of pensioenuitvoerder.

De uitvoering van de informatieverplichtingen uit de Pensioenwet, zoals de verstrekking van het UPO, zien vrijwel steeds op informatie ter toelichting van de pensioenregeling.

¹⁰⁹ De pensioenovereenkomst komt tot stand in de relatie werkgever - werknemer. Of via werknemersorganisaties - werkgever.

¹¹⁰ Art. 38 PW.

¹¹¹ Kantονrechtter Rotterdam 16 maart 2011, *LJN BO6465*, m. nt. S.H. Kuiper, punt 5.

De deelnemer zal doorgaans niet betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van die pensioenregeling. Voor de relatie tussen de pensioenuitvoerder en de werknemer moet worden bekeken of de betrokkene werknemer partij is bij de uitvoeringsovereenkomst. De werknemer kan partij worden via de aanvaarding van een derdenbeding¹¹². De toetreding tot het pensioenfonds kan voor de werknemer als aanvaarding van het derdenbeding gezien worden. De individuele werknemer wordt dan partij bij de uitvoeringsovereenkomst (dan wel het uitvoeringsreglement)¹¹³.

Het pensioenreglement is gebaseerd op de uitvoeringsovereenkomst en de pensioenovereenkomst. Het pensioenreglement dient op basis van de Pensioenwet aan de deelnemers (op verzoek) te worden verstrekt. De norm van artikel 48, lid 1 PW is echter niet van toepassing op dit reglement. Het is dan ook altijd de vraag in hoeverre de deelnemers het pensioenreglement begrijpen.

Of sprake is van tekortschieten in de nakoming wordt op de eerste plaats beoordeeld aan de hand van de inhoud van de overeenkomst die tussen partijen is gesloten.

7.2.4.c Haviltex-norm en CAO-norm

De betekenis van elke wilsverklaring (zoals een aanbod tot het sluiten van een pensioenovereenkomst) moet door uitleg worden vastgesteld¹¹⁴. Bij de uitleg van het pensioenreglement zijn de volgende uitlegmethodes van belang.

De hoofdregel voor de uitleg van overeenkomsten is af te leiden uit het Haviltex-arrest¹¹⁵, dit is de subjectieve methode. Volgens de Haviltex-norm wordt de overeenkomst geïnterpreteerd overeenkomstig de zin die partijen in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs aan de bepalingen mochten toekennen en op hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten. Daarbij kan van belang zijn tot welke maatschappelijke kringen de partijen behoren en welke rechtskennis van deze partijen kan worden verwacht. Met betrekking tot de uitleg van schriftelijke overeenkomsten is telkens van beslissende betekenis hetgeen de omstandigheden van het concrete geval naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid meebrengen.

Voor de uitleg van pensioenreglementen geldt een andere hoofdregel in de verhouding tussen enerzijds deelnemer en anderzijds werkgever en pensioenuitvoerder¹¹⁶. Dit wordt

¹¹² Art. 6:253 BW: een beding dat rechten toekent aan een persoon die geen partij is bij de overeenkomst

¹¹³ Zie paragraaf 2.2.2: Driehoeksverhouding in de Pensioenwet.

¹¹⁴ Asser & Hartkamp & Sieburg 2010, p. 309-310.

¹¹⁵ HR 13 maart 1981, LJN AG4158 (*Haviltex*).

¹¹⁶ CAO norm voor pensioenreglementen nader uitgewerkt in: HR 20 februari 2004, LJN AO1427 (*DSM/Fox*), HR 8 oktober 2010, LJN BM9621.

Zie ook van Heerst 2007, p. 424-431.

ook wel de grammaticale interpretatiemethode of CAO-norm genoemd. De Hoge Raad heeft naast de Haviltex-norm deze CAO-norm aanvaard¹¹⁷.

Voor de uitleg zijn in beginsel de bewoordingen van de overeenkomst, gelezen in het licht van de gehele tekst van die overeenkomst en de toelichting daarop, doorslaggevend. Indien en voor zover de bewoordingen en toelichting geen uitsluitel geven, kan de Haviltex-norm worden toegepast. Er mag geen beroep worden gedaan op de niet uit de overeenkomst en toelichting kenbare bedoelingen. De niet kenbare bedoelingen van de partijen spelen alleen een rol wanneer die bedoelingen naar objectieve maatstaven uit de bepalingen van de overeenkomst en de eventuele bijbehorende toelichting volgen, en aldus kenbaar zijn voor partijen.

Deze methode wordt gehanteerd ten aanzien van een overeenkomst die naar haar aard bestemd is de rechtspositie van derden te beïnvloeden, zonder dat die derden invloed hebben op de inhoud of de formulering van de overeenkomst¹¹⁸. Bij de toepassing van de CAO-norm kan tevens belang worden gehecht aan de aannemelijkheid van de rechtsgevolgen van de te interpreteren bepaling¹¹⁹. Als het ene rechtsgevolg, in het licht van alle omstandigheden van het geval, minder waarschijnlijk is dan het andere, zal het eerste hebben te gelden als objectief kenbare factor.

De Hoge Raad overweegt in het DSM/Fox-arrest¹²⁰ dat tussen de Haviltex-norm en de CAO-norm geen tegenstelling, maar een vloeiende overgang bestaat. In de lijn van het Haviltex-arrest ligt besloten dat de mate waarin gewicht wordt toegekend aan de taalkundige betekenis van een contract respectievelijk aan de betekenis die partijen zelf aan de bewoordingen (mogen) toekennen, afhangt van de omstandigheden van het geval. De aan objectieve aanknopingspunten ontleende argumenten (waaronder de taalkundige betekenis van de gebruikte bewoordingen) zullen bij de uitleg zwaarder wegen naarmate:

- de overeenkomst naar haar aard meer is bestemd de rechtspositie te beïnvloeden van derden die niet bij de totstandkoming zijn betrokken respectievelijk derden die de bedoeling van de contracterende partijen niet kunnen kennen;
- het voor de opstellers voorzienbare aantal van die derden groter is, terwijl het geschrift ertoe strekt hun rechtspositie op uniforme wijze te regelen.

¹¹⁷ HR 17 september 1993, *NJ 1994*, 173 en HR 24 september 1993, *NJ 1994*, 174

¹¹⁸ Van der Heijden & van Slooten & Verhulp 2008, p.309,310.

¹¹⁹ HR 2 april 2004, *LJN: AO3857*.

¹²⁰ HR 20 februari 2004, *LJN AO1427 (DSM/Fox)*.

Anderzijds leidt de CAO-norm niet tot een louter taalkundige uitleg. Ook hierbij moet er sprake zijn van een uitleg naar objectieve maatstaven, waarbij onder meer acht kan worden geslagen op de elders in de overeenkomst gebruikte formuleringen en op de aannemelijkheid van de rechtsgevolgen waartoe de onderscheiden, op zichzelf mogelijke tekstinterpretaties zouden leiden.

De twee normen glijden in elkaar over. Het maakt wel nog verschil of de ene of de andere norm als hoofdprincipe wordt gehanteerd. Bij de CAO-norm spelen objectief niet kenbare bedoelingen per definitie geen rol. Bij de Haviltex-norm kunnen dergelijke factoren aan belang winnen naarmate de regeling naar haar aard minder bestemd is een groeiende groep derden te binden¹²¹.

Wanneer het gaat om een regeling met een regulier contractueel karakter dan geldt de Haviltex-norm als uitgangspunt. Een regeling waaraan later anderen dan contractspartijen contractueel gebonden worden, zal bij de uitleg de CAO-norm als uitgangspunt hebben.

7.2.4.d Interpretatieverschil: Pensioenreglement versus UPO

Het is mogelijk dat de uitvoering van de pensioenregeling (vertaald in het UPO) niet conform het pensioenreglement is. Wat gaat voor, het pensioenreglement of de uitvoering zoals weergegeven op het UPO?

Relevant is op basis van welke methode het pensioenreglement moet worden uitgelegd. Pensioenreglementen hebben soms een regulier contractueel karakter en soms niet. Er is geen 'vaste methode' om het pensioenreglement en het daarop gebaseerde UPO uit te leggen. Het pensioenreglement kan uitgelegd worden via de objectieve of de subjectieve methode.

In DSM/Fox werd de CAO-norm toegepast. Er was hier sprake van een regeling tussen DSM en het pensioenfonds van DSM, waaraan Fox indirect gebonden werd. Fox was dus geen contractspartij. Het pensioenreglement is hier een geschrift dat naar haar aard bestemd is om de rechtspositie van derden (die de bedoeling van de contracterende partijen niet kennen) te beïnvloeden. Een meer objectieve uitlegmethode ligt hier dan ook voor de hand. Bij deze meer objectieve benadering van de uitleg van het pensioenreglement spelen onder andere de taalkundige bewoordingen van de

¹²¹ <http://dare.uva.nl/document/39446>, *JAR Verklaard juli-november 2004*, R.M. Beltzer, p.1-2.

overeenkomst een rol. Het UPO, als uitleg van de overeenkomst, zal vrijwel geen rol spelen¹²².

Toch wordt het pensioenreglement niet altijd objectief uitgelegd. In het arrest Pieterse/Nationale Nederlanden werd het pensioenreglement inclusief verzekeringsvoorwaarden conform de Haviltex-norm uitgelegd¹²³. Het ging hier volgens de Hoge Raad om een regeling die werkgever en werknemer zelf waren overeengekomen. Werkgever en werknemer zijn aan te merken als de oorspronkelijke contractspartijen bij het pensioenreglement¹²⁴.

De verschillende uitlegmethoden van het pensioenreglement kunnen voor de vordering tot nakoming van de overeenkomst een verschil maken. Van belang is dat bij de uitleg van een pensioenovereenkomst niet alleen de omstandigheden vóór en ten tijde van het sluiten van de overeenkomst van belang zijn. Ook zich later voordoende omstandigheden kunnen relevant zijn voor de uitleg. De uitvoering van de overeenkomst en het gedrag van partijen hierbij, kunnen aanwijzingen bieden omtrent de wijze waarop zij hun oorspronkelijke afspraken hebben opgevat en omtrent hetgeen zij hebben beoogd met hun afspraak¹²⁵. Dit kan dan ook gelden voor de uitleg van het pensioenreglement. Bij de uitleg volgens de CAO norm (hoofdregeel) zal dan wel alleen de kenbare bedoeling van de werkgever en pensioenuitvoerder van belang zijn.

De feitelijke uitvoering en de gegeven voorlichting (door de pensioenuitvoerder) na het sluiten van het pensioenreglement kunnen in strijd zijn met de daadwerkelijke bedoelingen van de pensioenuitvoerder ten tijde van het sluiten van het pensioenreglement. Die discrepantie tussen bedoeling en uitvoering is echter niet van belang indien de deelnemer er gerechtvaardigd op mocht vertrouwen¹²⁶ dat de uitvoering correct was. Wanneer iemand gerechtvaardigd mag vertrouwen, komt in het volgende hoofdstuk aan bod. Het pensioenreglement zal dan mede moeten worden uitgelegd aan de hand van de feitelijke uitvoering en de gegeven voorlichting (UPO) ook als die uitleg niet (geheel) overeenstemt met de letterlijke tekst van het pensioenreglement¹²⁷.

¹²² Zie ook: Jansen & Pásztor 2011 (2) p. 32 en Kantonrechter Rotterdam 16 maart 2011, *LJN BO6465*, m. nt. S.H. Kuiper, **punt 5**

¹²³ HR 18 oktober 2002, *LJN AE7002*, (*Pieterse/NN*).

¹²⁴ Jansen & Pásztor 2011 (2), p. 32.

¹²⁵ Asser & Hartkamp & Sieburgh 2010, p. 215-217. Jurisprudentie onder andere: HR 20 mei 1988, *LJN AD0323*; HR 27 november 1992, *LJN ZC0771*; HR 12 januari 2001, *LJN AA9429*; HR 10 december 2004, *LJN AP2651*.

¹²⁶ Art. 3:35 BW

¹²⁷ Degelink 2011, p.9.

Relevant voor het bepalen van de uitlegmethode is dus of de deelnemer gezien wordt als directe partij bij de overeenkomst of als derde. Het is geheel afhankelijk van de situatie of het pensioenreglement objectief of subjectief dient te worden uitgelegd.

7.4 Conclusie

De aansprakelijkheid van de pensioenuitvoerder voor de informatieverstrekking via het UPO kan als volgt worden omschreven.

De deelnemer kan na ontvangst van een onjuist(e) UPO('s) allereerst een klacht indienen bij de klachtencommissie van de pensioenuitvoerder. Niet iedere pensioenuitvoerder heeft een klachten- of geschillencommissie.

Wanneer de pensioenuitvoerder geen klachtencommissie heeft of wanneer de afhandeling door de klachtencommissie voor de belanghebbende niet tot een bevredigende oplossing leidt, kan hij zich wenden tot de Ombudsman Pensioenen. De Ombudsman Pensioenen kan via bemiddeling of via niet dwingend advies pogen een bevredigende oplossing te vinden.

De AFM kan bestuursrechtelijke acties jegens de pensioenuitvoerder ondernemen. Een bestuurlijke boete, een last onder dwangsom en een aanwijzing behoren tot de mogelijkheden. De deelnemer kan zich niet direct melden bij de AFM wanneer hij een onjuist/ onvolledig UPO heeft ontvangen. Het verstrekken van een onjuist UPO zal mijns inziens niet onmiddellijk zorgen voor een overtreding van de Pensioenwet op grond waarvan de AFM haar bestuursrechtelijke handhavingsmiddelen kan inzetten.

De bestuursrechtelijke handhavingsmiddelen worden ingezet wanneer de AFM overtredingen van de Pensioenwet ontdekt of wanneer de pensioenuitvoerder de overtreding zelf meldt bij de AFM. Naar mijn mening zou het creëren van een meldpunt voor deelnemers, bijdragen aan een adequate inzet van de handhavingsmiddelen.

Bovenstaande sancties helpen de gedupeerde deelnemer echter niet. De deelnemer zal vergoeding van zijn schade willen zien, dan wel een naleving van het onjuist verstrekte UPO.

Is er een mogelijkheid om een pensioenuitvoerder aan te spreken op het onjuiste UPO?

De deelnemer kan schadevergoeding vorderen op grond van een onrechtmatige daad.

Het UPO kan gezien worden als een feitelijke mededeling. Het verstrekken van een onjuist UPO kan gezien worden als de schending van een wettelijke informatieplicht, artikel 38 Pensioenwet. Deelnemers kunnen op basis van het foutieve UPO beslissingen nemen die zij niet zouden hebben genomen indien zij andere (juiste) informatie hadden

verkregen. Wanneer aan de vereisten voor een onrechtmatige daad voldaan wordt, kan een deelnemer op basis van artikel 6:162 BW, onrechtmatige daad, schadevergoeding eisen van de pensioenuitvoerder.

Kan de betrokkene afdwingbare rechten ontleen aan het onjuiste UPO of kan de werkgever of pensioenuitvoerder succesvol tegenwerpen dat de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement leidend is?

De pensioenuitvoerder kan aansprakelijk gesteld worden wanneer de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement niet worden nagekomen. Vereisten voor deze vordering zijn een tekortkoming in de nakoming, schade en toerekening van de schade aan de schuldenaar.

Het UPO kan gezien worden als een uitleg van het pensioenreglement. De pensioenaanspraken die worden weergegeven op het UPO kunnen niet overeenstemmen met de aanspraken die voortvloeien uit de (juiste) toepassing van het pensioenreglement. Het pensioenreglement is dan niet juist of niet volledig nageleefd door de pensioenuitvoerder. Als de aanspraken op het UPO hoger zijn dan hetgeen eigenlijk dient voort te vloeien uit het pensioenreglement, dan zal de deelnemer nakoming willen vorderen van dit UPO als zijnde uitleg van het pensioenreglement. Of, naar gelang de omstandigheden van het geval, zal de deelnemer nakoming willen vorderen van het pensioenreglement, dat zich vertaald naar een aangepast/ gecorrigeerd UPO.

Het is mogelijk dat de uitvoering van de pensioenregeling (vertaald in het UPO) niet conform het pensioenreglement is. Wat gaat voor, het pensioenreglement of de uitvoering zoals weergegeven op het UPO? Relevant is op basis van welke methode het pensioenreglement uitgelegd moet worden: met behulp van de Haviltex norm of met behulp van de CAO norm? De verschillende uitlegmethoden van het pensioenreglement kunnen voor de vordering tot nakoming van de overeenkomst een verschil maken.

8. Beroep op gerechtvaardigd vertrouwen en de toegevoegde waarde van een disclaimer

8.1 Inleiding

Het vorige hoofdstuk laat zien dat de pensioenuitvoerder aansprakelijk gesteld kan worden voor de informatieverstrekking via het UPO.

Het doen van een onjuiste mededeling, via het UPO, door de pensioenuitvoerder schept geen verplichting om de fout te blijven continueren. In het algemeen heeft de pensioenuitvoerder het recht om de gemaakte fout te herstellen. Mag het ontdekken van een fout op het UPO zonder meer tot herstel van deze fout leiden?

Om een pensioenuitvoerder aansprakelijkheid te stellen voor de informatieverstrekking via het UPO is van belang of de deelnemer gerechtvaardigd mocht vertrouwen op de informatie op het UPO.

Pensioenuitvoerders zijn zich bewust van het risico om aansprakelijk gesteld te worden voor het verstrekken van foutieve of onvolledige informatie via het UPO. Pensioenuitvoerders hebben dan ook behoefte aan een disclaimer waarmee ze hun aansprakelijkheid kunnen uitsluiten of beperken¹²⁸. In paragraaf 8.3, 8.4 en 8.5 wordt de toegevoegde waarde van een disclaimer besproken.

8.2 Gerechtvaardigd vertrouwen

Iemand die een verklaring redelijkerwijs op een bepaalde manier mocht opvatten wordt in rechte beschermd. Artikel 3:35 BW zegt het volgende over gerechtvaardigd vertrouwen: 'Tegen hem die eens anders verklaring of gedraging, overeenkomstig de zin die hij daaraan onder de gegeven omstandigheden redelijkerwijze mocht toekennen, heeft opgevat als een door die ander tot hem gerichte verklaring van een bepaalde strekking, kan geen beroep doen op het ontbreken van een met deze verklaring overeenstemmende wil'.

Als een pensioenuitvoerder een UPO verstrekt, is deze daar in beginsel aan gebonden indien de deelnemer redelijkerwijs op de juistheid van het UPO mocht vertrouwen.

Uit het voorgaande blijkt dat het van belang is of de deelnemer gerechtvaardigd mocht vertrouwen op het onjuiste UPO dat hij heeft ontvangen van zijn werkgever of de pensioenuitvoerder. Indien vaststaat dat het pensioenoverzicht in plaats van de pensioenregeling de pensioenrechten in een individueel geval kan vaststellen, dan zal vervolgens gekeken worden naar de aannemelijkheid van dit overzicht.

Wanneer is sprake van gerechtvaardigd vertrouwen? Dit is in zijn algemeenheid niet te zeggen en is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. Het gaat om een objectief gerechtvaardigd te achten vertrouwen ('wat mocht of moest de deelnemer

¹²⁸ Jansen & Pásztor 2011 (1), p. 14.

denken, alle omstandigheden in aanmerking genomen') en dus niet om een subjectief feitelijk vertrouwen ('wat heeft de deelnemer gedacht')¹²⁹.

In de jurisprudentie zijn een aantal omstandigheden naar voren gekomen die duidelijk proberen te maken wanneer een deelnemer rechten mag ontleen aan de informatie van de pensioenuitvoerder (zoals het UPO). Er valt langzaam een 'rode draad' te bespeuren. Ik zal de relevante omstandigheden, via een toelichting van een aantal arresten, verder uitwerken.

- De gemaakte vergissingen kunnen kenbaar zijn. Kon belanghebbende zelf de onjuistheid vermoeden? De belanghebbende moet niet weten of behoren te weten dat de informatie niet juist of niet volledig is.

Wat zegt de jurisprudentie hierover?

Een deelnemer ontvangt veelal over een langere periode informatie over zijn pensioen (brochures, pensioenoverzichten, informatiemagazines). De deelnemer mag hierbij niet aan 'cherry picking' doen. Elke mededeling moet worden bekeken in samenhang met de andere informatie en wanneer daar tegenstrijdigheden in zitten, dan mag de betrokkene niet zomaar uitgaan van de voor hem meest gunstige uitleg¹³⁰.

Belanghebbende is gehuwd met een deelnemer toen deze al 82 jaar oud was. Er was sprake van een dusdanig bijzonder situatie dat mevrouw (belanghebbende), na het overlijden van haar echtgenoot, er niet vanuit kan gaan dat de brief waarin zij als gerechtigde tot het nabestaandenpensioen werd aangewezen, juist was¹³¹.

In een andere zaak ontving belanghebbende een onjuiste pensioenopgave die dusdanig afweek van de vorige pensioenoverzichten, dat het evident was dat dit overzicht onjuist was. Ook ontving belanghebbende voor en na de foutieve opgave juiste pensioenopgaven. Bij vergelijking van deze overzichten springt het verschil tussen de bedragen zeker in het oog¹³².

Bij deze twee uitspraken had de betrokkene een onderzoeksplicht om bij de werkgever of pensioenuitvoerder na te gaan wat het juiste overzicht is.

Een gewezen deelnemer ontvangt pensioenoverzichten van een bedrijfstakpensioenfonds. Hierin staat, ten onrechte, dat hij premievrij pensioen opbouwt. Betrokkene mocht hier volgens de rechtbank Maastricht niet gerechtvaardigd op vertrouwen omdat hij inmiddels niet meer werkzaam was in de desbetreffende bedrijfstak¹³³.

¹²⁹ www.ombudsmanpensioenen.nl, *Ombudsman Pensioenen Jaarverslag 2009-2010*, Den Haag voorjaar 2011, p.9.

¹³⁰ Degelink 2011, p. 13.

¹³¹ Hof 's Hertogenbosch 22 januari 2008, *LJN: BC2720*.

¹³² Kantonrechter Dordrecht, 5 augustus 2010, *LJN: BN2103*.

¹³³ Rb. Maastricht, 17 december 2003, *PJ 2004/59*.

Kantonrechter Amsterdam oordeelde dat eiser niet gerechtvaardigd kon vertrouwen op een verstrekte pensioenberekening waarin een bijna verdriedubbeling van zijn ouderdomspensioen te zien was. Hoewel pensioenberekeningen voor een niet-deskundige niet direct bevattelijk plegen te zijn, valt anderzijds niet goed in te zien, hoe met een zodanige verhoging bij eiser het gerechtvaardigde vertrouwen kon worden gewekt dat zijn ouderdomspensioen juist was berekend¹³⁴.

Het niet communiceren van een reglementswijziging kan ertoe leiden dat deze wijziging voor de belanghebbende niet kenbaar is en dus ook niet aan betrokkene kan worden tegengeworpen¹³⁵

- Verder is het relevant over welke periode de foutieve informatie is verstrekt en hoe vaak de informatie is verstrekt.

Dit wordt in de jurisprudentie als volgt toegelicht.

Meermaals verstrekte en langer in stand gelaten informatie wekt mogelijk meer vertrouwen dan eenmalig verstrekte of na korte tijd gecorrigeerde informatie¹³⁶. Het enkele feit dat gedurende een lange periode een fout is gemaakt betekent echter niet dat er reeds daarom sprake is van gerechtvaardigd vertrouwen¹³⁷.

- Informatie kan dusdanig concreet en precies zijn dat de belanghebbende daarop mag afgaan.

De jurisprudentie laat deze gedachtengang zien.

De reglementaire afwijkingen en beperkingen ten opzichte van de verwachtingen die de belanghebbende op basis van de verstrekte informatie mag hebben, kunnen dan niet aan betrokkene worden tegengeworpen¹³⁸.

Verwachtingen van de informatie ontvanger worden eerder beschermd naarmate de informatie gericht, concreter en meer individueel is¹³⁹.

- De functie en de kennis van de deelnemer zijn ook van belang.

Van belang is allereerst dat de pensioenuitvoerder de deskundige partij is. De deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde is dat dus niet. Er is dan ook sprake van een ongelijk kennisniveau van de materie in het algemeen en kennis van de pensioenregeling in het bijzonder. Een leek mag al snel vertrouwen op de informatie van de pensioenuitvoerder als deskundige partij¹⁴⁰.

De jurisprudentie laat dit ook zien.

¹³⁴ Kantonrechter Amsterdam, 27 februari 2008, *LJN: BM2943*.

¹³⁵ Kantonrechter Amsterdam, 5 juni 1996, *PJ 1997/12*.

¹³⁶ Kantonrechter Rotterdam 16 maart 2011, *LJN BO6465*, m. nt. S.H. Kuiper.

¹³⁷ Kantonrechter Haarlem, 17 december 2008, *LJN: BG8039*.

¹³⁸ Rb. Zutphen 20 mei 1999, *PJ 1999/69*.

¹³⁹ Lutjens 2001

¹⁴⁰ www.ombudsmanpensioenen.nl, *Ombudsman Pensioenen Jaarverslag 2009-2010*, Den Haag voorjaar 2011 p. 10.

Een 57-jarige werknemer die met vroegpensioen gaat onder de veronderstelling dat dit hem van voldoende inkomen voorziet tot aan zijn ouderdompensioen, had eenvoudigweg niet de kennis en de middelen om de verstrekte offerte te laten narekenen. Hij mocht gerechtvaardigd vertrouwen ontlenen aan de offerte¹⁴¹.

De deelnemer die weinig pensioenkennis heeft mag eerder vertrouwen op een mededeling van de pensioenuitvoerder, ook al blijken die mededelingen achteraf in strijd met de wet of het reglement¹⁴².

In een andere zaak werd betrokkene vanwege zijn functie als directeur van zijn werkgever en gesprekspartner van de pensioenuitvoerder, geacht voldoende op de hoogte te zijn van de lagere rente op het pensioen. Hij wist of had moeten weten dat met de lagere rente het beoogde pensioen niet haalbaar was¹⁴³.

Hoe deskundiger de betrokkene mag worden geacht, des te groter is de onderzoeksplicht van belanghebbende en des te minder ver gaat de informatieplicht van de pensioenuitvoerder. De onderzoeksplicht van de deelnemer wordt groter naar mate hij, bijvoorbeeld vanwege zijn functie, meer bekend is met pensioen of de informatie afwijkt van hetgeen qua pensioen voor zijn functie gebruikelijk is¹⁴⁴.

- Hoe essentieel is het element waaromtrent de informatie onjuist of onvolledig is¹⁴⁵? Welke ingrijpende gevolgen hebben de onjuiste opgaven gehad?

De duidelijkheid van de bewoordingen van het pensioenreglement kan een rol spelen¹⁴⁶. Een onduidelijk verwoord reglement doet eerder dan een duidelijk verwoord element een rechtsvaststellend karakter van de pensioeninformatie vermoeden.

- Een disclaimer kan tot gevolg hebben dat een deelnemer minder snel mag vertrouwen op de juistheid van informatie. Informatie met een disclaimer wekt in het algemeen minder vertrouwen dan stellig verwoorde informatie in de richting van de belanghebbende¹⁴⁷.

In een zaak van 16 maart 2010 nam de pensioenuitvoerder na het verstrekken van enkele onjuiste opgaven 'ineens' een disclaimer op onder de overzichten. Dit speelde naar het oordeel van de rechtbank Rotterdam geen rol van betekenis¹⁴⁸.

¹⁴¹ Kantonrechter Amsterdam, 2 oktober 2007, *LJN: BM2941*.

¹⁴² Zie ook Kantonrechter Rotterdam, 3 september 2010, *LJN: BO6473*.

¹⁴³ Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (Geschillencommissie), 5 augustus 2009, *PJ 2010/164*.

¹⁴⁴ Zie ook: HR 4 juni 1991, *LJN: ZC0103* (rov.3.3); HR 2 april 1993, *LJN: ZC0920*.

¹⁴⁵ Rb. Den Haag 7 april 1994, *Pensioenactualiteiten 1994, nr.1*.

¹⁴⁶ Kantonrechter Rotterdam 16 maart 2011, *LJN BO6465*, m. nt. S.H. Kuiper; Kantonrechter Rotterdam 3 september 2010, *LJN: BO6473*.

¹⁴⁷ Hof 's Hertogenbosch 22 januari 2008, *LJN: BC2720*. Hof Den Haag 20 januari 2009, *LJN: BH6173*.

¹⁴⁸ Kantonrechter Rotterdam 16 maart 2011, *LJN BO6465*, m. nt. S.H. Kuiper

8.3 De aansprakelijkheid beperken; de toegevoegde waarde van een disclaimer

De jurisprudentie met betrekking tot 'gerechtvaardigd vertrouwen'¹⁴⁹ laat zien dat informatie die verstrekt wordt met een disclaimer over het algemeen minder vertrouwen wekt dan stellig verwoorde informatie. Pensioenuitvoerders zijn zich bewust van het risico om aansprakelijk gesteld te worden voor het verstrekken van foutieve of onvolledige informatie via het UPO. Pensioenuitvoerders hebben dan ook behoefte aan een disclaimer waarmee ze hun aansprakelijkheid kunnen uitsluiten of beperken¹⁵⁰.

De AFM laat in februari 2011 weten dat pensioendeelnemers rechten kunnen ontlene aan hun UPO. Disclaimers waarin staat dat dit niet zo is zijn volgens de AFM verboden en hebben dan ook geen werking. De AFM leidt dit af uit de uitspraak van 16 maart 2010 van de rechtbank Rotterdam¹⁵¹.

In maart 2011 heeft een Kamerlid naar aanleiding van deze uitspraak aan de minister van SZW gevraagd of deelnemers rechten kunnen ontlene aan hun UPO en in hoeverre disclaimers¹⁵² op het UPO zijn toegestaan. De minister heeft aangegeven dat er in sommige gevallen inderdaad rechten aan het UPO ontleend kunnen worden. Ook het niet toestaan van disclaimers krijgt de goedkeuring van de minister. Al wordt wel aangegeven dat geen verdere stappen ondernomen gaan worden om dit te bewerkstelligen¹⁵³.

De aansprakelijkheid van de pensioenuitvoerder voor onjuistheden in het UPO staat centraal in mijn scriptie. Kan een disclaimer de pensioenuitvoerder onder omstandigheden nog vrijwaren van aansprakelijkheid? En kan de AFM deze disclaimers verbieden?

8.4 Disclaimer

Het begrip disclaimer is geen vastomlijnd begrip. Dat blijkt uit een aantal uitspraken hierover in de jurisprudentie¹⁵⁴. Juridisch gezien kun je disclaimers onderverdelen in verklaringen en mededelingen. Een verklaring omvat een wilsuiting, een mededeling niet¹⁵⁵. Teksten inzake het uitsluiten of beperken van de aansprakelijkheid voor schade

¹⁴⁹ Zoals besproken in het hoofdstuk 'Mogelijkheid tot herstel van fouten: beroep op gerechtvaardigd vertrouwen'.

¹⁵⁰ Jansen & Pásztor 2011 (1), p. 14.

¹⁵¹ www.accountancynieuws.nl, AFM: *Deelnemer kan rechten ontlene aan UPO*, 10 februari 2011.

¹⁵² Disclaimers zoals: 'Aan dit pensioenoverzicht kunnen geen rechten ontleend worden'.

¹⁵³ *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2010-2011*, nr. 1679, Aanhangsel van de Handelingen, p.1-3.

¹⁵⁴ Zie HR 6 oktober 2000, *LJN AA7259*; Rb Arnhem 25 november 2003, *LJN AN 8808*; Rb Arnhem 25 november 2003, *LJN AQ8125*; Hof Den Haag 14 april 2005, *LJN T3883*.

¹⁵⁵ Valk/Hijma 2004, p 26.

door onjuiste of onvolledige informatieverstrekking vormen duidelijk een verklaring. Zij zijn er op gericht om de aansprakelijkheid uit te sluiten¹⁵⁶.

Volgens Jansen en Pásztor kan slechts sprake zijn van een verklarende disclaimer als aansprakelijkheid letterlijk wordt uitgesloten, dan wel wanneer het anderszins duidelijk is dat aan de informatie geen rechten kunnen worden ontleend¹⁵⁷. De wil om aansprakelijkheid uit te sluiten moet op grond van artikel 3:33 BW worden geëxpliciteerd, pas dan kan uitsluiting van aansprakelijkheid het gewenste rechtsgevolg hebben. Ook moet de deelnemer de uitsluiting van aansprakelijkheid hebben aanvaard¹⁵⁸. Hiervoor is vereist dat de disclaimer deel uitmaakt van de overeenkomst¹⁵⁹. Hoe explicieter de disclaimer is geformuleerd, hoe groter de kans dat deze effect sorteert.

8.5 Standpunten AFM

De AFM heeft medegedeeld dat zij verklarende disclaimers op het UPO niet langer toestaat. De AFM heeft hier twee redenen voor.

Ten eerst mogen deelnemers er volgens de AFM van uitgaan dat de informatie op het UPO klopt. Dit gegeven de eis van juistheid. Volgens de AFM en de minister van SZW is dit in lijn met de uitspraak van rechtbank Rotterdam. De op het UPO vermelde pensioenbedragen zijn een juiste weergave van hetgeen de deelnemer reglementair toekomt, met uitzondering van kleine afrondingsverschillen.

Ten tweede staat de AFM pensioenuitvoerders niet toe om een toelichting/aanvulling op het UPO toe te voegen. Het model UPO is verplicht en daarmee ook de toelichting. Het AFM staat dan ook alleen de mededelende disclaimer van het model UPO toe. Er wordt geen aansprakelijkheid beperkt of uitgesloten. De AFM staat verklarende disclaimers niet toe.

8.6 Aanvulling op disclaimer AFM toch mogelijk?

*'Dit pensioenoverzicht is op zorgvuldige wijze tot stand gekomen. Wij zijn uitgegaan van de ons bekende gegevens en uw pensioenreglement. Het pensioenreglement is uiteindelijk bepalend. <U kunt het pensioenreglement <bij ons opvragen> <of> <downloaden van <...>.>*¹⁶⁰

De AFM stelt dat overname van deze disclaimer verplicht is. Het is de vraag of daarnaast ook nog ruimte is voor een eigen verklarende disclaimer. De disclaimer staat op het UPO onder het kopje 'Heeft u nog vragen'. Bij de voorbeeld toelichting Model 1 juli 2011 is bij

¹⁵⁶ Siemerink & van Eijden & van Esch 2006

¹⁵⁷ Jansen & Pásztor 2011 (1), p. 15.

¹⁵⁸ Asser & Hartkamp & Sieburgh 2005, p.95.

¹⁵⁹ Art. 6:217 BW.

¹⁶⁰ Model 1 UPO juli 2011, zie bijlage 3.

dit kopje bepaald dat er ruimte is voor een eigen tekst van de pensioenuitvoerder. Door het opnemen van een tweede disclaimer wordt mijns inziens niet afgeweken van het UPO model.

Volgens de algemene regels van het contractenrecht moet een dergelijke aanvulling mogelijk zijn, waarbij wel altijd gehandeld moet worden binnen het kader van artikel 38 PW. De Pensioenwet is een *lex specialis* ten opzichte van het algemene contractenrecht. Maar omdat artikel 38 PW is ingevuld door middel van zelfregulering, kan het algemene contractenrecht wel een rol spelen. In de wet is geen verbod voor verklarende disclaimers opgenomen. Waarschijnlijk is dit dan ook niet de bedoeling geweest bij het opstellen van het model-UPO¹⁶¹. Het is echter wel de vraag wat de toegevoegde waarde is van twee disclaimers op een UPO. Dit draagt naar mijn mening niet bij aan de duidelijkheid van het UPO.

De AFM stelt dat er bij het opnemen van een verklarende disclaimer sprake is van strijd met de eis van juistheid. Deze stelling kan ontkracht worden. Met het opnemen van een dergelijke disclaimer is immers niet gezegd dat er daadwerkelijke foutieve informatie wordt verstrekt. Het uitgangspunt blijft het verstrekken van goede, juiste informatie. Het maken van incidentele foutjes kan niet worden uitgesloten en er kunnen omstandigheden zijn waarin de deelnemer niet kan uitgaan van de juistheid van de informatie en de pensioenuitvoerder zich het recht mag voorbehouden om een correctie toe te passen. De minister van SZW deelt deze mening en hij acht het van belang dat deze fouten op korte termijn worden hersteld¹⁶². De minister acht het herstellen van fouten mogelijk maar hij is het wel eens met het verbod van verklarende disclaimers van de AFM. Dit lijkt moeilijk met elkaar verenigbaar te zijn.

Uit de uitspraak van rechtbank Rotterdam kan dan ook niet worden afgeleid dat verklarende disclaimers op het UPO niet zijn toegestaan. Wat wel uit dit arrest volgt is dat pensioenuitvoerders onder omstandigheden geen beroep kunnen doen op een dergelijke disclaimer omdat er bijvoorbeeld sprake is van gerechtvaardigd vertrouwen. En de pensioenuitvoerder hiervoor dan aansprakelijk gesteld kan worden¹⁶³.

8.7 Conclusie

De pensioenuitvoerder kan aansprakelijk gesteld worden voor de informatieverstrekking via het UPO. Een onjuist UPO bindt in beginsel de pensioenuitvoerder, indien de deelnemer redelijkerwijs op de juistheid van het UPO mocht vertrouwen. Wanneer is sprake van gerechtvaardigd vertrouwen aan de zijde van de deelnemer?

¹⁶¹ Jansen & Pásztor 2011 (1), p. 17.

¹⁶² *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2010-2011*, nr. 1679, Aanhangsel van de Handelingen, p.1-3.

¹⁶³ Jansen & Pásztor 2011 (1), p. 17.

In de jurisprudentie zijn een aantal omstandigheden naar voren gekomen die duidelijk proberen te maken wanneer een deelnemer rechten mag ontleen aan de informatie van de pensioenuitvoerder (zoals het UPO).

Naar mijn mening zijn de volgende factoren de meest belangrijke factoren om te bepalen of een deelnemer gerechtvaardigd mocht vertrouwen op de juistheid van het verstrekte UPO.

De gemaakte vergissingen kunnen kenbaar zijn. Kon belanghebbende zelf de onjuistheid vermoeden? De belanghebbende moet niet weten of behoren te weten dat de informatie niet juist of niet volledig is.

Verder is het relevant over welke periode de foutieve informatie is verstrekt en hoe vaak de informatie is verstrekt.

Informatie kan dusdanig concreet en precies zijn dat de belanghebbende daarop mag afgaan.

De functie en de kennis van de deelnemer zijn ook van belang.

Tevens is van belang hoe essentieel het element is waaromtrent de informatie onjuist of onvolledig is¹⁶⁴ en welke ingrijpende gevolgen de onjuiste opgaven hebben gehad.

Een disclaimer kan tot gevolg hebben dat een deelnemer minder snel mag vertrouwen op de juistheid van informatie. Informatie met een disclaimer wekt in het algemeen minder vertrouwen dan stellig verwoorde informatie in de richting van de belanghebbende¹⁶⁵.

Pensioenuitvoerders zijn op zoek naar mogelijkheden om hun aansprakelijkheid uit te sluiten of te beperken. Een disclaimer is een veelgebruikt instrument in deze strijd tegen de aansprakelijkheid.

In een verklarende disclaimer wordt aansprakelijkheid letterlijk uitgesloten, dan wel anderszins expliciet aangegeven dat geen rechten ontleend kunnen worden aan de informatie. Het opnemen van een dergelijke disclaimer kan tot gevolg hebben dat een deelnemer minder snel (gerechtvaardigd) mocht vertrouwen op het UPO.

De AFM heeft aangegeven dat zij verklarende disclaimers op het UPO niet langer toestaan, slechts de verplichte disclaimer van de AFM moet worden overgenomen.

Een verklarende disclaimer op het UPO is volgens de AFM in strijd met de eis van juistheid. Deze stelling is naar mijn mening onjuist. Met het opnemen van een verklarende disclaimer is niet gezegd dat er daadwerkelijke foutieve informatie wordt verstrekt. Het uitgangspunt blijft het verstrekken van goede, juiste informatie.

¹⁶⁴ Rb. Den Haag 7 april 1994, *Pensioenactualiteiten 1994, nr.1*.

¹⁶⁵ Hof 's Hertogenbosch 22 januari 2008, *LJN: BC2720*. Hof Den Haag 20 januari 2009, *LJN: BH6173*.

Ten tweede biedt het verplichte model UPO en de toelichting volgens de AFM geen ruimte voor een aanvulling of toelichting. Het Model UPO lijkt mijns inziens wel ruimte te bieden voor een tweede (eventueel verklarende) disclaimer. De vraag is dan wel wat de toegevoegde waarde is van twee disclaimers op het UPO. Dit draagt niet bij aan de duidelijkheid van het UPO voor de deelnemer.

9. Hedendaagse pensioenontwikkelingen en aanbevelingen voor het UPO

9.1 Inleiding

Pensioenen in Nederland zijn op dit moment hevig aan veranderingen onderhevig. Pensioen is niet langer een zekerheid waarover de deelnemer niet hoeft na te denken.

Nederland verkeert anno 2011 economisch en financieel gezien in crisistijd. Sinds de tweede helft van 2011 is Nederland opnieuw in recessie gekomen en ook voor de komende jaren wordt een lage economische groei verwacht¹⁶⁶. De overheidsfinanciën voor 2013 dreigen verder te verslechteren. De politieke fracties van VVD, CDA, D66, GroenLinks en de ChristenUnie hebben samen het begrotingsakkoord 2013 gesloten om het begrotingsakkoord van Nederland te kunnen terugdringen. In 2013 wordt koers gezet richting gezonde overheidsfinanciën en versterking van de economie.

Het akkoord bevat ingrijpende maatregelen die iedereen in Nederland zal treffen. Dit om te voorkomen dat de toekomstige generatie met enorme schulden komt te zitten. Ik zal hier slechts kort de veranderingen voor het pensioenstelsel toelichten¹⁶⁷.

De veranderingen in het pensioenstelsel zorgen voor veel onduidelijkheid bij de deelnemers. Hoe kan de pensioencommunicatie worden aangepast? Kan het UPO in zijn huidige vorm blijven bestaan? Dit hoofdstuk zal kort toelichten hoe de hervormingen in het pensioenstelsel verwerkt kunnen worden in de informatieverstrekking via het UPO.

9.2 Hervormingen Pensioenstelsel 2013

Nederland vergrijsst en ontgroent. De beroepsbevolking zal gaan krimpen. Tevens is de levensverwachting van gepensioneerden vanaf de invoering van de AOW in de jaren vijftig alleen maar gestegen. De levensverwachting is met vijf jaar gestegen en de verwachting is dat deze vanaf nu tot 2040 alleen maar verder zal toenemen. Het eerste pijler pensioen, de AOW, wordt dus steeds door minder werkenden gefinancierd. In het begrotingsakkoord 2013 geven de politieke fracties aan dat langer doorwerken onvermijdelijk is en dat alleen daarmee de sociale voorzieningen voor de toekomstige generaties kunnen worden veiliggesteld¹⁶⁸.

In het Pensioenakkoord¹⁶⁹ van 2011 hebben sociale partners afspraken gemaakt over noodzakelijke aanpassingen van de arbeidspensioenen in de tweede pijler en daarmee samenhangende voorstellen gedaan voor de toekomstbestendigheid van de AOW in de eerste pijler. De belangrijkste afspraken voor de tweede pijler pensioenen zijn de volgende:

¹⁶⁶ Voor een toelichting op de oorzaken voor de crisis in Nederland zie www.rijksoverheid.nl, Voorjaarsnota 2012, 25 mei 2012

¹⁶⁷ www.rijksoverheid.nl, Voorjaarsnota 2012, 25 mei 2012, p.13.

¹⁶⁸ www.rijksoverheid.nl, Voorjaarsnota 2012, 25 mei 2012, p.13.

¹⁶⁹ www.stvda.nl, Pensioenakkoord voorjaar 2010, Stichting van de Arbeid 4 juni 2010.

- Sociale partners willen een toekomstbestendig stelsel dat beter bestand is tegen veranderingen in levensverwachting en ontwikkelingen op financiële markten, maar ook een betere indexatiekwaliteit heeft. De fundamentele kenmerken zoals collectiviteit, solidariteit en verplichtstelling moeten worden behouden. Wel moet er een nieuwe balans komen tussen ambitie, zekerheid, solidariteit en kosten;
- Verdergaande automatische kostenstijging (voor zowel werknemers als werkgevers) moet worden voorkomen. Bij de in de afgelopen jaren bereikte premieruimte moeten de pensioenambities voortaan passend zijn en moeten externe ontwikkelingen ter zake van levensverwachting en financiële markten worden opgevangen;
- Er moet worden voorkomen dat als gevolg van de toenemende levensverwachting de pensioenambitie sluipenderwijs en stilzwijgend wordt verhoogd. Verandering van het huidige pensioencontract naar een contract dat opeenvolgende generaties dezelfde rechten aan pensioenjaren geeft bij hetzelfde aantal opbouwjaren is nodig;
- Pensioencontracten moeten schokbestendig worden gemaakt voor ontwikkelingen op financiële markten (rente, inflatie, rendementen). Resultaatafhankelijkheid werkt daarbij twee kanten uit: voor goede en voor slechte tijden (aanpassing aan de turbulentie op financiële markten); Pensioencontracten moeten zo veel mogelijk volledig en transparant zijn, opdat er geen kloof kan ontstaan tussen pensioenambitie en -verwachting enerzijds en de werkelijke (toekomstige) pensioenuitkering anderzijds (voorkomen van verwachtingskloof)¹⁷⁰.

In het Pensioenakkoord hebben sociale partners als één van de hoofdproblemen van het huidige stelsel genoemd het feit dat bij ongewijzigd beleid de stijgende levensverwachting tot een stilzwijgende verlenging van het aantal pensioenjaren bij een gelijk aantal opbouwjaren leidt. Om dit te voorkomen is nodig een “verandering van het huidige pensioencontract naar een contract dat opeenvolgende generaties dezelfde rechten aan pensioenjaren geeft bij hetzelfde aantal opbouwjaren”¹⁷¹.

Sociale partners hebben in het Pensioenakkoord verder uitgesproken dat “de aanpassing aan de stijgende levensverwachting premieneutraal dient plaats te vinden op grond van de fondsspecifieke situatie”. Kostenbesparingen kunnen sector- en ondernemings specifiek worden aangewend voor verbetering van de schokbestendigheid

¹⁷⁰ www.stvda.nl, *Pensioenakkoord voorjaar 2010*, Stichting van de Arbeid 4 juni 2010, p. 2-3.

¹⁷¹ www.stvda.nl, *Pensioenakkoord voorjaar 2010*, Stichting van de Arbeid 4 juni 2010, p. 4.

(financiële positie) van een fonds, verbetering van de indexatiekwaliteit of voor (extra) pensioenopbouw. De pensioenrekenleeftijd voor de tweede pijler pensioenen (Witteveenkader) en de AOW-leeftijd moeten op elkaar zijn afgestemd¹⁷². Het pensioenakkoord bepaalt dat de AOW-leeftijd in 2020 wordt gekoppeld aan de levensverwachting, de AOW-leeftijd zou in 2020 naar 66 jaar gaan en in 2025 naar 67 jaar. Het voorjaarsakkoord vermeldt dat het kabinet de AOW-leeftijd al vanaf 2013 geleidelijk gaat verhogen.

Deze snellere invoering kan voor tijdelijke overbruggingsproblemen zorgen voor mensen die weinig voorbereidingstijd hebben en weinig mogelijkheden om het verlies te compenseren. In 2014 wordt de richtleeftijd in het Witteveenkader (tweede pijler pensioenen) aangepast naar 67 jaar. De maximale opbouwpercentages per jaar worden verlaagd met 0,1%. Deze verandering houdt in dat mensen langer moeten doorwerken om dezelfde pensioenopbouw te behouden¹⁷³.

Uit het pensioenakkoord volgt dat in het nieuwe pensioencontract een aanpassingsmechanisme voor de ontwikkeling van de levensverwachting moet zijn opgenomen. Sociale partners onderscheiden twee onderdelen:

1. een aanpassingsmechanisme voor nieuwe pensioenopbouw en
2. een aanpassingsmechanisme voor de onder het nieuwe contract bestaande aanspraken.

In het nieuwe pensioencontract is de (gerealiseerde) pensioenopbouw voorwaardelijk en aanpasbaar wanneer ontwikkelingen op de financiële markten daartoe nopen. Dit in tegenstelling tot onder het huidige regime¹⁷⁴. Deze aanpassingen vinden plaats bij een dekkingstekort en een dekkingsoverschot. Het aanpassingsmechanisme kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Hierover dienen sociale partners van de pensioenregeling, binnen de (aangepaste) wet- en regelgeving, afspraken te maken¹⁷⁵.

Na het verschijnen van het Pensioenakkoord is verder nagedacht over de wijze waarop de nieuwe pensioencontracten moeten worden vormgegeven. De 'zachte' rechten van de nieuwe contractvormen zullen leiden tot meer risico's en onzekerheden voor de deelnemer. De hoogte van de uitkering zal minder zeker zijn. Het wordt een grote uitdaging voor de pensioensector om de nieuwe pensioencontracten zo in te richten dat

¹⁷² www.stvda.nl, *Pensioenakkoord voorjaar 2010*, Stichting van de Arbeid 4 juni 2010.p .4-5.

¹⁷³ www.rijksoverheid.nl, *Voorjaarsnota 2012*, 25 mei 2012, p.16.

¹⁷⁴ Zie art. 20 PW / Artikel 134 PW.

¹⁷⁵ Zie www.stvda.nl, *Uitwerkingsmemorandum Pensioenakkoord van 4 juni 2010*, Stichting van de Arbeid 9 juni 2011.

zij communiceerbaar zijn richting de deelnemer. De risico's voor de deelnemer nemen toe en hiermee stijgt ook de noodzaak tot communiceren over deze risico's.

9.3 Zorgpunten pensioenakkoord

Uit mijn andere hoofdstukken blijkt al dat de deelnemer nog niet goed op de hoogte is van zijn pensioen. Met het nieuwe Pensioenakkoord komen er veel veranderingen, de risico's worden groter. Pensioencommunicatie wordt nu nog belangrijker.

In het Pensioenakkoord is de aandacht voor pensioencommunicatie toegenomen. Goede communicatie legt een essentiële basis voor het vertrouwen in het pensioenstelsel. Het is nog de vraag hoe er precies gecommuniceerd dient te worden over de risico's en de reële waarde (de koopkracht) van pensioenen. In de publieke discussie rond het Pensioenakkoord zijn een aantal zorgpunten te onderscheiden.

1. De juridische mogelijkheden voor het collectief invaren van oude rechten zijn nog niet duidelijk.

De effectiviteit van het Pensioenakkoord is grotendeels afhankelijk van deze mogelijkheden. Het is ook mogelijk dat er individuele keuzes gemaakt dienen te worden met betrekking tot het invaren van oude rechten. Iedereen moet in staat gesteld worden om de juiste keuze te kunnen maken.

Het wordt heel belangrijk voor deelnemers goed te informeren over de oude rechten en de eventuele mogelijkheden.

2. De verdeling van de risico's over verschillende groepen belanghebbenden. Hier dient duidelijk over gecommuniceerd te worden.
3. Kosten worden steeds belangrijker.

Bij hogere uitvoeringskosten blijft er minder geld over voor het uitkeren van pensioenen. Hoe kunnen dergelijke kosten zoveel mogelijk voorkomen worden? Hierbij kan gedacht worden aan de beperking van de complexiteit van pensioenregelingen evenals het optimaal benutten van schaalvoordelen.

4. Zorgen over uitwerking op het decentrale niveau.

Het Pensioenakkoord stelt een kader vast op hoofdlijnen. Werkgevers en werknemersorganisaties moeten samen een invulling gaan geven aan het Pensioenakkoord. Daarbij moeten zij bijvoorbeeld bewuste keuzes maken over de wijze waarop een stijgende levensverwachting tot een andere pensioenleeftijd kan leiden¹⁷⁶.

5. De communicatie over veranderingen naar aanleiding van het pensioenakkoord is van groot belang.

¹⁷⁶ www.apg.nl, M. Dijkman, *Pensioenakkoord*.

Alle bovenstaande zorgpunten hebben grote invloed op communicatie over pensioen. Deelnemers moeten begrijpen wat hen aangeboden wordt en een heldere uitleg over de wijzigingen is belangrijk¹⁷⁷.

9.4.1 UPO in de toekomst

De deelnemer moet op een duidelijke en begrijpelijke manier geïnformeerd worden over de zekerheden en onzekerheden die gepaard gaan met zijn pensioenregeling. De rechten die op het UPO worden weergegeven kunnen niet los worden gezien van de risico's waaraan die rechten blootstaan. Hoe dient dit gecommuniceerd te worden? Er is een UPO-format. Kan dit format in de toekomst, in verband met de wijzigingen in het pensioenstelsel, worden gehandhaafd? Moet de regelgeving in de Pensioenwet worden aangepast? Of moet het UPO model misschien anders?

Artikel 38 van de Pensioenwet¹⁷⁸ is algemeen geformuleerd. De pensioenuitvoerder behoort jaarlijks informatie aan de deelnemer te verstrekken in de vorm van een UPO. Het UPO model, vastgesteld door de pensioenkoepels, dient verplicht gevolgd te worden. Het UPO geeft de opgebouwde aanspraken weer en het te verwachten pensioen. Het UPO lijkt dan ook een geschikt medium om deelnemers over deze risico's te informeren. Ik zal een aantal rapporten en visiedocumenten met betrekking tot de pensioencommunicatie in de toekomst toelichten in de komende paragrafen.

Wat zijn de aanbevelingen voor het UPO in de toekomst?

Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft door TNS NIPO een onderzoek onder deelnemers en gepensioneerden laten uitvoeren naar de behoeften en barrières van deelnemers en pensioengerechtigden met betrekking tot pensioeninformatie¹⁷⁹. Dit onderzoek zal ik vanaf nu aanduiden als het rapport pensioencommunicatie.

Het Ministerie van SZW heeft door Regioplan een evaluatie van de informatiebepalingen in de pensioenwetgeving laten uitvoeren¹⁸⁰. Deze evaluatie zal ik vanaf nu aanduiden als het evaluatierapport.

In oktober 2011 is de werkgroep pensioencommunicatie onder leiding van het Ministerie SZW van start gegaan. Pensioenuitvoerders, de toezichthouders AFM en DNB, de Pensioenfederatie, het Verbond van Verzekeraars, het ministerie van Financiën/Wijzer in geldzaken, de Sociale Verzekeringsbank (SVB), sociale partners en een aantal

¹⁷⁷ www.afm.nl, *Pensioenakkoord vraagt om duidelijkheid over risico's*, 1 september 2011.

¹⁷⁸ Zie ook art. 5 Besluit uitvoering PW en Wet BPR.

¹⁷⁹ www.rijksoverheid.nl, *Rapport Pensioencommunicatie: behoeften en barrières*, TNS NIPO Juni 2012.

¹⁸⁰ www.rijksoverheid.nl, *Evaluatierapport van de informatiebepalingen in de pensioenwetgeving*, Regioplan beleidsonderzoek, november 2011.

communicatie-experts hebben deelgenomen aan deze werkgroep. De resultaten staan in het rapport 'Pensioen in duidelijke taal'¹⁸¹.

De Pensioenfederatie en het Verbond voor Verzekeraars heeft op 27 juni een position paper gepubliceerd genaamd 'Aanbevelingen pensioencommunicatie'. De Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars (de pensioensector) geven in hun position paper hun gezamenlijke visie op (wettelijke) pensioencommunicatie en de benodigde wijzigingen om de deelnemers optimaal te kunnen informeren¹⁸².

De AFM heeft in mei 2011 haar visiedocument pensioenuitvoering gepubliceerd¹⁸³. In september 2011 presenteerden zij hun position paper met betrekking tot het pensioenakkoord¹⁸⁴.

9.4.2 Aanbevelingen voor het UPO in de toekomst

9.4.2.a Netto bedragen op het UPO

Uit het rapport pensioencommunicatie blijkt dat het merendeel¹⁸⁵ van de deelnemers en gepensioneerden vindt dat het UPO de volgende informatie dient te bevatten; netto maandbedragen, totale inkomen na pensionering (AOW en het tweede pijler pensioen), het bedrag dat feitelijk gestort wordt bij pensionering en het te bereiken bedrag op pensioenleeftijd.

De werkgroep pensioencommunicatie raadt in het rapport 'Pensioen in duidelijke taal' het gebruik van afgeronde bedragen aan. Het gebruik van precieze bedragen kan teveel zekerheid suggereren.

In het pensioenregister¹⁸⁶ worden vanaf 1 december 2012 ook netto bedragen vermeld. Naar mijn mening kan het weergeven van netto bedragen een voordeel zijn omdat dit een goede indicatie geeft van iemands netto pensioen, wat iemand daadwerkelijk aan pensioen gaat ontvangen. Daarentegen is het netto bedrag afhankelijk van de persoonlijke situatie en is dus niet altijd "correct". Ook kan ten tijde van pensionering het belastingregime anders zijn. Deelnemers kunnen nu wel beter zien waar ze staan en zo nodig actie ondernemen.

Er staan nu nog bruto jaarbedragen op het UPO. Netto bedragen op het UPO geven de deelnemer mijns inziens meer inzicht in zijn daadwerkelijk te ontvangen pensioen en de deelnemer zal waarschijnlijk sneller geneigd zijn om actie te ondernemen.

¹⁸¹ www.rijksoverheid.nl, *Pensioen in duidelijke taal*, juni 2012.

¹⁸² www.pensioenfederatie.nl, *Position paper aanbevelingen pensioencommunicatie*, 27 juni 2012.

¹⁸³ www.afm.nl, *AFM Visiedocument pensioenuitvoering*, 11 mei 2011

¹⁸⁴ www.afm.nl, *Pensioenakkoord vraagt om duidelijkheid over risico's*, 1 september 2011.

¹⁸⁵ Voor ieder genoemd onderdeel dat de doelgroep in het UPO wil zien geldt dat steeds minimaal 70% van de doelgroep hierover eens was.

¹⁸⁶ Zie www.mijnpensioenoverzicht.nl

Het vermelden van netto bedragen kan als een voorwaarde op het UPO model worden opgenomen. Pensioenuitvoerders moeten dan verplicht de netto bedragen op het UPO opnemen omdat zij verplicht zijn het UPO model één op één te volgen. Een wetswijziging is hier wederom niet nodig. De AFM is ook van mening dat het UPO verbeterd wordt wanneer netto bedragen vermeld worden¹⁸⁷.

Het lijkt mij wel verstandig om op het UPO aan te geven dat het vermelde netto uitkeringsbedrag indicatief is. Door fiscale en/of wettelijke wijzigingen kan de uitkering (ingrijpend) wijzigen.

9.4.2.b Bandbreedte op het UPO

Uit het rapport pensioencommunicatie blijkt dat 57 procent van de doelgroep een voorkeur geeft aan het opnemen van een bandbreedte voor het pensioenbedrag. Een boven- en ondergrens dient aangegeven te worden. Een grote groep van 72 procent geeft aan dat zij willen weten of de hoogte van het pensioeninkomen toereikend is. Het merendeel van de deelnemers en gepensioneerden zouden het op prijs stellen als de eigen pensioenopbouw wordt vergeleken met de gemiddelde opbouw van de eigen leeftijds- en inkomenscategorie.

Het opnemen van een bandbreedte kan de deelnemer meer inzicht geven in de risico's en onzekerheden voor het pensioenbedrag dat vermeld staat op het UPO. Naar mijn mening zal dit bijdragen aan een beter pensioen inzicht bij de deelnemer, de deelnemer weet beter waar hij/zij aan toe is. Het opnemen van de bandbreedte op het UPO kan tevens op het UPO model worden opgenomen. Pensioenuitvoerders zijn dan verplicht deze bandbreedte op het UPO op te nemen. Een wetswijziging is dan wederom niet nodig.

9.4.2.c UPO blijft schriftelijk, per post

Uit het rapport pensioencommunicatie blijkt tevens dat het merendeel van de deelnemers en gepensioneerden de pensioeninformatie aangereikt wil krijgen in plaats van dat de deelnemers en gepensioneerden er zelf naar op zoek gaan.

In het evaluatierapport wordt aangegeven dat consumenten het UPO bij voorkeur per post ontvangen. Maar liefst 82 procent geeft aan het UPO graag per post te ontvangen. Slechts 9 procent geeft aan het UPO via e-mail te willen ontvangen en slechts 5 procent geeft aan het UPO zelf te willen downloaden.

De werkgroep geeft in het rapport 'Pensioen in duidelijke taal' aan dat zij vindt dat de wetgever het makkelijker moet maken om het UPO digitaal te verstrekken.

¹⁸⁷ Zie www.azl.eu, Minister Kamp pleit voor 'dashboard' voor pensioen, 13 mei 2011.

Het UPO moet mijns inziens per post verstrekt worden aangezien de meeste deelnemers hier de voorkeur aan geven. Echter door de veranderingen in het pensioenstelsel, zullen de opgebouwde aanspraken en de te verwachten aanspraken die op het UPO vermeld staan steeds meer aan veranderingen onderhevig zijn. Misschien is een jaarlijks UPO dan ook niet meer voldoende om deelnemers te informeren over hun aanspraken. De aanspraken kunnen halfjaarlijks, jaarlijks veranderen. Een meer interactief UPO kan de deelnemer beter afgestemde informatie bieden. De pensioenuitvoerder kan er bijvoorbeeld voor kiezen om een interactief UPO elektronisch te verstrekken. De aanspraken kunnen dan halfjaarlijks worden aangepast aan de dan geldende situatie. De pensioenwet biedt pensioenuitvoerders in artikel 49 Pensioenwet de mogelijkheid om het UPO digitaal te verstrekken. Deze mogelijkheid bestaat al sinds de invoering van de Pensioenwet, maar pensioenuitvoerders maken er nog nauwelijks gebruik van om het UPO digitaal te verstrekken. Hier zijn een aantal voorwaarden aan verbonden

1. De deelnemer dient expliciet toestemming te geven voor de elektronische informatieverstrekking.
2. De pensioenuitvoerder moet dit op een later moment ook kunnen aantonen.
3. De informatie moet door de deelnemer duurzaam bewaard kunnen worden¹⁸⁸.
4. De pensioenuitvoerder dient een ontvangstbevestiging van de deelnemer te krijgen, om zeker te weten dat de informatie goed is aangekomen.
5. De pensioenuitvoerder heeft een brengplicht. Hij dient de informatie binnen de persoonlijke omgeving van de deelnemer te brengen, bijvoorbeeld een e-mailbox¹⁸⁹.

Om de deelnemer te prikkelen kan er gedacht worden aan het waarschuwen van de deelnemer primair om het interactieve UPO periodiek te raadplegen (bijvoorbeeld 1 keer per half jaar), maar vooral indien zich een voor hem op grond van de beschikbare gegevens ongunstige situatie zou kunnen voordoen. Dit is een brengplicht voor de pensioenuitvoerder. Het waarschuwingssignaal kan worden afgegeven als er een nader te bepalen ongunstige verhouding tussen toekomstig pensioeninkomen en laatst te verdienen loon ontstaat. Dit waarschuwingssignaal zal de deelnemer waarschijnlijk oproepen tot het maken van keuzes. De deelnemer kan dan nagaan of het wenselijk is om extra maatregelen te treffen¹⁹⁰.

De AFM wil in de toekomst een interactief UPO waarop ook de derde pijlerrechten vermeld staan. Deelnemers kunnen dan zelf berekenen op welke leeftijd en onder welk scenario een gewenste hoogte van de pensioenuitkering bereikt kan worden. De vraag is

¹⁸⁸ Pensioenwet, *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2005-2006*, 30 413 nr.3, p. 167.

¹⁸⁹ Van den Bosch & Kuiper 2011, p. 29.

¹⁹⁰ www.afm.nl, *AFM Visiedocument pensioenuitvoering*, 11 mei 2011, p. 7-8.

mijns inziens of pensioenuitvoerders dit UPO dan moeten aanbieden. Waar halen zij bijvoorbeeld de informatie over de derde pijler producten vandaan?

Een koppeling met het reeds bestaande pensioenregister is wellicht mogelijk. Het Pensioenregister zorgt voor een bijzondere informatieverplichting voor pensioenuitvoerders. De pensioenuitvoerders moeten, op grond van artikel 51 Pensioenwet, informatie leveren aan het Pensioenregister. Het register wordt in stand gehouden en ingericht door de pensioenuitvoerders. Het doel van het Pensioenregister is de aanspraakgerechtigde op begrijpelijke en duidelijke wijze in de gelegenheid te stellen gegevens over zijn pensioenaanspraken te raadplegen¹⁹¹. Het register betreft een virtuele database waarmee een consument op een snelle en eenvoudige manier een volledig overzicht kan krijgen van zijn oudedagsvoorziening. De consumenten kunnen via het register zowel hun opgebouwde pensioenaanspraken als de opgebouwde AOW inzien.¹⁹² De Sociale Verzekeringsbank (SVB), die de AOW uitvoert, zorgt voor de aanlevering van de gegevens van de AOW voor het register.

Ter uitvoering van het bepaalde in artikel 51 PW¹⁹³ is een reglement Pensioenregister opgesteld. In deze bepalingen wordt een nadere specificatie gegeven van de door de pensioenuitvoerders aan te leveren gegevens.

De pensioenuitvoerders verstrekken de gegevens door het meest recent verstrekte UPO aan te leveren¹⁹⁴. De gegevens dienen beschikbaar gesteld te worden binnen één maand na de meest recente verstrekking van het UPO, zodat betrokkenen tijdig na ontvangst van hun UPO de gegevens in hun pensioenoverzicht kunnen terugzien¹⁹⁵. De pensioenuitvoerders zijn verantwoordelijk voor de tijdige verstrekking van de juiste en volledige pensioengegevens aan de stichting¹⁹⁶.

Het pensioenregister geeft geen informatie over de derde pijler producten. De AFM is voor een verdere uitbreiding van het pensioenregister met informatie over de derde pijler producten¹⁹⁷. Een deelnemer dient een overzicht te kunnen krijgen van al zijn te verwachten of mogelijke toekomstige inkomsten.

Mijns inziens is het UPO minder geschikt voor de informatieverstrekking over de derde pijler producten, aangezien het UPO een informatieverplichting voor pensioenuitvoerders

¹⁹¹ Pensioenaanspraken (op het pensioenregister) houdt hier tevens in de aanspraken op ouderdomspensioen op basis van de AOW (artikel 51 PW). Pensioenuitvoerders behoren alleen de gegevens van het tweede pijler pensioen te verstrekken. Het verstrekken van de AOW gegevens is geen verplichting voor de pensioenuitvoerders.

¹⁹² Kamerstukken II 2005-2006,30 413, nr. 44.

¹⁹³ En artikel 62 BPR.

¹⁹⁴ Artikel 6 lid 3 en 4 reglement Pensioenregister en de toelichting hierbij.

¹⁹⁵ Artikel 7 lid 5 reglement Pensioenregister en de toelichting hierbij.

¹⁹⁶ Artikel 13 lid 2 reglement Pensioenregister. De wettelijke verplichting blijkt ook uit artikelen 38 tot en met 47 en 51 Pensioenwet.

¹⁹⁷ www.afm.nl, *Zekerheid en duidelijkheid, pensioen in moeilijke tijden*, 10 mei 2012.

is. Pensioenuitvoerders hebben geen informatie over de derde pijler producten. Wellicht is, zoals de AFM aanbeveelt, een verdere ontwikkeling van het pensioenregister mogelijk zodat de deelnemer wel een totaalbeeld van zijn eerste, tweede en derde pijler producten kan inzien.

9.4.2.d Gelaagdheid in de informatieverstrekking

Het evaluatierapport geeft aan dat verschillende pensioenuitvoerders een lichte voorkeur uitspreken voor het piramidegewijs, gelaagd aanbieden van informatie. De kern van de pensioeninformatie via het UPO en voor de geïnteresseerden aanvullende informatie op de websites van de pensioenuitvoerders. Mensen zullen dan waarschijnlijk sneller geneigd zijn om het verstrekte UPO daadwerkelijk te lezen.

De werkgroep pensioencommunicatie (rapport 'Pensioen in duidelijke taal') vindt dat pensioenuitvoerders moeten zorgen voor gelaagdheid van de informatie. In de eerste laag alleen de essentiële informatie voor de deelnemer. Ook moet bij algemene informatie worden aangegeven wat dit voor de deelnemer betekent.

De pensioenfederatie geeft in het position paper aan dat pensioencommunicatie gelaagd aangeboden moet worden. Het uitgangspunt is hierbij wel dat iedere deelnemer kennisneemt van de eerste laag. De sector heeft zelf een communicatieconcept ontwikkeld, Pensioen123, waarbij de informatie in drie lagen wordt aangeboden. Voorkom onduidelijkheid bij de deelnemer.

Het UPO lijkt mij ook geschikt voor de eerste laag informatie verstrekking. De deelnemers moeten op het UPO een overzicht hebben van de eigen pensioensituatie. Wanneer de deelnemer meer informatie wenst moet deze informatie makkelijk beschikbaar gesteld worden op, bijvoorbeeld, de website van de pensioenuitvoerder.

9.4.2.e Meer ruimte voor maatwerk

In het evaluatierapport geeft het merendeel van de pensioenuitvoerders aan dat zij meer ruimte voor maatwerk willen. Met behulp van maatwerk kunnen zij het taalgebruik op het UPO aanpassen aan de kenmerken van hun eigen deelnemers (opleidingsniveau, leeftijd).

Het rapport 'Pensioen in duidelijke taal' geeft aan dat de werkgroep de voorkeur geeft aan meer 'principle-based' regelgeving, zodat pensioenuitvoerders ruimte hebben om op maat te communiceren met hun deelnemers. Soms is echter standaardisatie nodig, om informatie vergelijkbaar en optelbaar te houden. Het advies van de werkgroep is: vormvrijheid waar mogelijk, standaardisatie waar nodig.

De pensioenfederatie geeft in de position paper aan dat er overgestapt moet worden op principle based informatiebepalingen. Deelnemers en pensioenuitvoerders hebben

allebei baat bij maatwerk. De precieze invulling van de informatieverstrekking moet zo vrij als nodig gelaten worden.

Het UPO moet de deelnemer een goed beeld kunnen geven van de eigen pensioensituatie. Om iedere deelnemer een duidelijk UPO te kunnen verstrekken is mijns inziens maatwerk onvermijdelijk. De uniformiteit van het UPO mag echter niet verloren gaan, omdat UPO's wel vergelijkbaar en optelbaar dienen te blijven.

9.4.2.f UPO moet korter en bondiger

Uit het evaluatierapport blijkt dat pensioenuitvoerders vinden (vanuit het perspectief van de deelnemer) dat het UPO teveel informatie bevat. 21 procent vindt de hoeveelheid informatie op het UPO precies goed. Ruim driekwart vindt dat het UPO teveel informatie bevat. Meerdere pensioenuitvoerders hebben aangegeven dat zij een UPO van bijvoorbeeld 1 á 2 A4-tjes prefereren. Deelnemers hebben volgens hen meer behoefte aan korte en bondige informatie over het eigen pensioen.

De pensioensector geeft in de position paper aan dat het huidige UPO teveel informatie bevat. De hoeveelheid informatie op het UPO moet korter, dit zal een wetswijziging vergen volgens de sector¹⁹⁸.

Uit het rapport 'Pensioen in duidelijke taal' blijkt ook dat de hoeveelheid informatie op het UPO moet verminderen. Het UPO is nu te uitgebreid en veel mensen zijn niet bereid om het hele UPO door te lezen. Een beperking van de informatie op het UPO is wenselijk. Voor een volledig overzicht of uitgebreidere informatie kunnen mensen naar de tweede informatielaag (digitale informatieverstrekking). De werkgroep vindt dat het toeslagenlabel op het UPO afgeschaft moet worden. De deelnemer moet inzicht krijgen in de uitvoeringskosten en ook informatie over de toeslagverlening ontvangen. Maar de informatie op het UPO moet zoveel mogelijk beperkt worden (eerste laag informatie), de informatie over de kosten en de toeslagverlening kan dan ook beter een andere plek krijgen. Bijvoorbeeld goed vindbaar op de website van de pensioenuitvoerder. Geef de deelnemer ook inzicht in betaalde premies voor meer pensioenbewustzijn. Deze informatie wordt bij voorkeur ook niet opgenomen op het UPO maar in een volgende informatielaag.

Het UPO vermeldt een nominaal bedrag waarbij geen rekening wordt gehouden met de invloed van risico's en onzekerheden. Het huidige UPO model zou volgens de AFM kunnen worden uitgebreid met een aparte algemene passage over de risico's en onzekerheden die het nieuwe pensioenakkoord met zich brengt (c.q. de nieuwe pensioenregeling), waarbij expliciet ingegaan wordt op de aard en omvang van de risico's

¹⁹⁸ www.pensioenfederatie.nl, *Position paper aanbevelingen pensioencommunicatie*, 27 juni 2012.

die de deelnemer loopt. De deelnemer moet dan informatie krijgen over de mogelijke gevolgen van onzekerheden (zoals onzekerheden in verband met inflatie, de financiële markten en langlevens), zodat een deelnemer niet ten onrechte de indruk krijgt dat zijn pensioen zeker of zelfs gegarandeerd is. Tevens kunnen volgens de AFM de gevolgen van een wijziging van de pensioenrichtleeftijd op deze manier gecommuniceerd worden. Zoals eerder beschreven dienen de pensioenuitvoerders de UPO modellen verplicht te volgen, een wetswijziging (uitbreiding) is dan ook in principe niet noodzakelijk om het UPO model te kunnen uitbreiden. Hierbij kan nog worden opgemerkt dat indien onzekerheden en risico's duidelijk worden gecommuniceerd op het UPO, dit volgens de AFM een positief effect kan hebben op het "vertrouwen" dat de deelnemer mag ontlene aan het UPO¹⁹⁹.

Wanneer besloten wordt om de risico's en onzekerheden via het UPO te communiceren, kan dit mijns inziens onder de eis van juistheid en volledigheid (artikel 38 Pensioenwet) vallen. Het UPO model hoeft niet per se te worden aangepast. Als het UPO model niet wordt aangepast is het wel de vraag of pensioenuitvoerders uit eigen beweging wel genoeg informatie op het UPO zullen gaan verstrekken. Ook komt de uniformiteit van de informatieverstrekking via het UPO op deze manier in gevaar en zal het voor de deelnemer moeilijker worden om UPO's van verschillende pensioenuitvoerders te vergelijken.

Een kort en bondig UPO zal naar mijn mening de deelnemer sneller pensioeninzicht kunnen bieden. De toeslagverlening moet nu, op grond van artikel 38 van de Pensioenwet, nog verplicht op het UPO vermeld worden. De werkgroep vindt dat deze informatie niet langer op het UPO hoort. Een korter UPO zal waarschijnlijk een wijziging van artikel 38 van de Pensioenwet vergen.

9.5 Conclusie, Aanbevelingen voor het UPO in de toekomst

De verschillende onderzoeken, rapporten en visie documenten geven aan hoe het UPO in de toekomst verbeterd kan worden. Uit de verschillende bronnen komen een aantal hoofdpunten naar voren waarover de meeste partijen het eens zijn. Mijns inziens zijn een aantal veranderingen nodig om het UPO toekomstbestendig te houden.

Het UPO moet netto bedragen gaan weergeven.

Het UPO moet een bandbreedte gaan vermelden. Het pensioenbedrag moet worden weergegeven met de vermelding van een onder- en bovengrens.

De verstrekking van het UPO moet schriftelijk blijven. Het merendeel van de deelnemers ontvangt het UPO het liefst per post.

¹⁹⁹ www.afm.nl, *Pensioenakkoord vraagt om duidelijkheid over risico's*, 1 september 2011.

Een koppeling met het pensioenregister is mogelijk. Het pensioenregister verstrekt informatie over de eerste en tweede pijler pensioenen. Een uitbreiding van het pensioenregister met de derde pijler producten is een mogelijkheid voor de toekomst. Deelnemers kunnen dan een overzicht verkrijgen van het totaal van eerste, tweede en derde pijler producten.

De pensioeninformatie dient in lagen verstrekt te worden, waarbij het UPO het eerstelaags advies vormt.

Pensioenuitvoerders moeten bij de verstrekking van het UPO meer ruimte krijgen voor maatwerk.

Het UPO moet volgens de meeste partijen korter en bondiger worden.

10. Eindconclusie

De aansprakelijkheid van de pensioenuitvoerder voor de informatieverstrekking via het UPO staat centraal in deze scriptie.

Pensioenuitvoerders verstrekken via het UPO informatie over het tweede pijler pensioen van de deelnemer. Het tweede pijler pensioen wordt grotendeels geregeld in de Pensioenwet. De driehoeksverhouding tussen de pensioenuitvoerder, de werkgever en de werknemer staan centraal in deze wet.

De Nederlandse overheid vindt pensioencommunicatie erg belangrijk. De verstrekking van het UPO is een onderdeel van deze pensioencommunicatie. Artikel 38 van de Pensioenwet verplicht pensioenuitvoerders tot een jaarlijkse verstrekking van het UPO. De pensioenuitvoerder blijkt dus verantwoordelijk te zijn voor de jaarlijkse verstrekking van het UPO. In de Pensioenwet is bepaald dat informatieverstrekking via het UPO schriftelijk, begrijpelijk, duidelijk, tijdig, juist en volledig moet zijn.

Het UPO is ontwikkeld door de pensioenkoepels met als doelstelling het verhogen van het pensioenbewustzijn bij de deelnemers. De deelnemers dienen op uniforme wijze geïnformeerd te worden. Het UPO model zelf moet door de pensioenuitvoerders verplicht één op één gevolgd worden, de toelichting is grotendeels vormvrij. Dit zorgt voor meer duidelijkheid en vergelijkbaarheid voor de deelnemer.

De AFM houdt toezicht op de naleving van de pensioencommunicatie bepalingen in de Pensioenwet. De AFM houdt dan ook controle op de juiste verstrekking van het UPO door de pensioenuitvoerders en de AFM heeft een aantal wettelijke bevoegdheden die zij kan inzetten bij overtreding van de Pensioenwet. De AFM kan jegens de pensioenuitvoerders haar bevoegdheden gebruiken wanneer de pensioenuitvoerder de Pensioenwet niet naleeft.

Het niet jaarlijks verstrekken van het UPO zal bijvoorbeeld een overtreding van artikel 38 PW zijn en daarom een reden voor de AFM om haar bevoegdheden ten opzichte van de pensioenuitvoerder te gebruiken. Op deze manier kan de AFM de pensioenuitvoerder aansprakelijk houden voor de informatieverstrekking via het UPO.

De bovengenoemde open normen (begrijpelijk, duidelijk, tijdig, juist en volledig) worden in de Pensioenwet niet verder toegelicht. De AFM heeft in leidraden verder invulling gegeven aan de open normen. De AFM is verplicht om deze leidraden na te leven, behoudens bijzondere omstandigheden. De AFM kan de leidraden niet zondermeer gebruiken om te toetsen of pensioenuitvoerders aan de open normen uit de Pensioenwet

hebben voldaan. Handhavingsmiddelen, die de AFM kan inzetten als toezichthouder, kunnen alleen worden ingezet indien hier een juridische basis voor is. De geldigheid van een bestuurlijke actie door de AFM op grond van een schending van de leidraad valt mijns inziens te betwijfelen.

Uit onderzoek van de AFM en DNB blijkt dat UPO's relatief veel onjuistheden bevatten. UPO's worden soms te laat of niet verzonden. Consumenten vinden het UPO vaak onduidelijk. Tevens blijken de aanspraken op het UPO nog regelmatig onjuistheden te bevatten.

De pensioenuitvoerder is op grond van artikel 48 PW verantwoordelijk voor een juiste verstrekking van het UPO. Het is tevens de verantwoordelijkheid van de pensioenuitvoerders om de juistheid van het UPO regelmatig te controleren. De wet geeft echter niet aan hoe vaak dit dient te gebeuren. Mijns inziens is het verstandig om een verplicht halfjaarlijks controle systeem in te voeren. De AFM kan wellicht, op grond van de eis van juistheid, een beleidsregel opstellen waarin dit wordt vastgelegd. Ook DNB heeft naar mijn mening, op grond van de eis van een beheerste en integere bedrijfsvoering, de mogelijkheid om een dergelijke beleidsregel op te stellen.

De aansprakelijkheid van de pensioenuitvoerder voor de informatieverstrekking via het UPO staat centraal in deze scriptie.

De deelnemer kan na ontvangst van een onjuist of onvolledig UPO allereerst een klacht indienen bij de klachtencommissie van de pensioenuitvoerder. Wanneer de pensioenuitvoerder geen klachtencommissie heeft of wanneer de afhandeling door de klachtencommissie voor de belanghebbende niet tot een bevredigende oplossing leidt, kan hij zich wenden tot de Ombudsman Pensioenen. De Ombudsman Pensioenen kan via bemiddeling of via niet dwingend advies trachten een bevredigende oplossing te vinden.

De AFM kan bestuursrechtelijke acties jegens de pensioenuitvoerder ondernemen. Een bestuurlijke boete, een last onder dwangsom en een aanwijzing behoren tot de mogelijkheden. De bestuursrechtelijke handhavingsmiddelen worden ingezet wanneer de AFM overtredingen van de Pensioenwet ontdekt of wanneer de pensioenuitvoerder de overtreding zelf meldt bij de AFM. Het verstrekken van een onjuist UPO zal mijns inziens niet onmiddellijk zorgen voor een overtreding van de Pensioenwet op grond waarvan de AFM haar bestuursrechtelijke handhavingsmiddelen kan inzetten.

De deelnemer kan zich niet direct melden bij de AFM wanneer hij een onjuist/ onvolledig UPO heeft ontvangen. Naar mijn mening zou het creëren van een meldpunt voor deelnemers bijdragen aan een adequate inzet van de handhavingsmiddelen.

Privaatrechtelijke acties bieden de deelnemer de mogelijkheid om zijn schade vergoed te zien, dan wel om nakoming van het onjuiste UPO te vorderen.

De deelnemer kan schadevergoeding vorderen op grond van een onrechtmatige daad. Een onrechtmatige daad vereist een onrechtmatige gedraging, een daad die toerekenbaar is aan de dader, schade, een causaal verband tussen de dader en de schade en er moet een directe relatie bestaan tussen de veroorzaakte schade en het beschermde belang van de deelnemer.

De pensioenuitvoerder kan tevens privaatrechtelijk aansprakelijk gesteld worden wanneer de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement niet worden nagekomen. Vereisten voor deze vordering zijn een tekortkoming in de nakoming, schade en toerekening van de schade aan de schuldenaar. Indien de aanspraken op het UPO hoger zijn dan hetgeen eigenlijk dient voort te vloeien uit het pensioenreglement, dan zal de deelnemer nakoming willen vorderen van dit UPO als zijnde uitleg van het pensioenreglement. Ook is het mogelijk voor de deelnemer om nakoming te vorderen van het pensioenreglement, dat zich vertaalt naar een aangepast/ gecorrigeerd UPO. Voor de vordering tot nakoming is het belangrijk om te weten op welke manier het pensioenreglement dient te worden uitgelegd, op basis van de subjectieve methode of met behulp van de CAO-norm.

Een onjuist UPO bindt in beginsel de pensioenuitvoerder, indien de deelnemer redelijkerwijs op de juistheid van het UPO mocht vertrouwen. Wanneer is sprake van gerechtvaardigd vertrouwen aan de zijde van de deelnemer? Jurisprudentie laat de volgende belangrijke factoren zijn: de kenbaarheid van de vergissingen, hoe vaak en gedurende welke periode de foutieve informatie is verstrekt, de concreetheid en nauwkeurigheid van de verstrekte informatie, de functie en kennis van de deelnemer en de ingrijpendheid van de gevolgen van de onjuiste informatieverstrekking. Een disclaimer kan nog tot gevolg hebben dat een deelnemer minder snel mag vertrouwen op de juistheid van informatie.

Pensioenuitvoerders zijn op zoek naar mogelijkheden om de aansprakelijkheid te beperken of uit te sluiten. Verklarende disclaimers zijn hierbij een veelgebruikt instrument. Volgens de AFM zijn deze verklarende disclaimers op het UPO niet toegestaan. Mijns inziens biedt het Model UPO wel mogelijkheden tot het opnemen van

een verklarende disclaimer. Met het opnemen van een disclaimer op het UPO kunnen pensioenuitvoerders pogen de aansprakelijkheid enigszins te beperken.

Het pensioenstelsel in Nederland is op dit moment hevig aan veranderingen onderhevig. Ik heb het huidige UPO aan een kritische blik onderworpen. Mijns inziens is een aantal veranderingen nodig om het UPO toekomstbestendig te houden.

Het UPO moet netto bedragen gaan weergeven. Het UPO moet een bandbreedte gaan vermelden. Het pensioenbedrag moet worden weergegeven met de vermelding van een onder- en bovengrens.

De verstrekking van het UPO moet schriftelijk blijven. Het merendeel van de deelnemers ontvangt het UPO het liefst per post. Een koppeling van het UPO met het pensioenregister is wellicht mogelijk om de deelnemer informatie te verstrekken over het eerste pijler pensioen. In de toekomst kan via het pensioenregister wellicht ook informatie verstrekt worden over de derde pijler producten. Pensioeninformatie dient in lagen verstrekt te worden, waarbij het UPO het eerstelaags advies vormt.

Pensioenuitvoerders moeten bij de verstrekking van het UPO meer ruimte krijgen voor maatwerk. Het UPO moet korter en bondiger worden.

LITERATUURLIJST

- **Asser & Hartkamp & Sieburgh 2005**

C. Assers, A.S. Hartkamp, C.H. Sieburgh, *Verbintenissenrecht. Algemene leer der overeenkomsten 6-II* 2005, Deventer: Kluwer 2005.

- **Asser & Hartkamp & Sieburgh 2010**

Assers C., Hartkamp A.S., Sieburgh C.H., *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht: Verbintenissenrecht 6-II* 2009 studenteneditie 2010*, Deventer: Kluwer 2010

- **Bollen 2011**

Bollen- Vandenboorn A.H.H., *Pensioen en de belangrijkste toekomstvoorzieningen*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2011

- **Van den Bosch & Kuiper 2011**

Van den Bosch H.W.A.M., Kuiper C.A.P., UPO: van statische data naar interactief toezicht, *Pensioen Magazine 16*, april 2011.

- **Buuren & Borman 2009**

Buuren P.J.J., Borman T.C., *Tekst & commentaar Algemene wet bestuursrecht*, Deventer: Kluwer 2009.

- **Degelink 2011**

Degelink B., Rechtsgevolgen van onjuiste pensioeninformatie, *Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken*, Aflevering 1, februari 2011.

- **Van Heerst 2007**

W. van Heerst, 'Uitleg van een pensioenreglement', *Weekblad voor Privaatrecht Notariaat en Registratie* 2007

- **Van der Heijden & van Slooten & Verhulp 2008**

Van der Heijden P.F., van Slooten J.M., Verhulp E., *Tekst & Commentaar: Arbeidsrecht*, Deventer: Kluwer 2008

- **Jansen & Pásztor 2011 (1)**

Jansen F.W.L., Pásztor A., Over de status van disclaimers in pensioeninformatie (1), *Pensioen Magazine 15*, april 2011.

- **Jansen & Pásztor 2011 (2)**

Jansen F.W.L., Pásztor A., Over de status van disclaimers in pensioeninformatie (2), *Pensioen Magazine 16*, mei 2011.

- **Lutjens 2001**

Lutjens E., Voorlichting als bron van rechten en plichten, het aansprakelijkheidsrisico van onzorgvuldige informatieverstrekking, *Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken*, Aflevering 3, juni 2001.

- **Lutjens 2008**

Lutjens E., *Pensioenwet: analyse en commentaar*, Deventer: Kluwer 2008

- **Lutjens 2010**

Lutjens E., *Pensioenwet: analyse en commentaar*, Deventer: Kluwer 2010

- **Rensema & van Dort 2002**
J. Rensema en R.M.J.T. van Dort, *Schadevergoeding*, Deventer: Kluwer 2002
- **Siemerink & van Eijden & van Esch 2006**
Siemerink L.A.R., van Eijden M., van Esch R.E., Uitsluiting of beperking van aansprakelijkheid via disclaimers op een website, Aflevering 3, *Computerrecht 2006*.
- **Spier 2009**
Spier J., *Verbintenissen uit de wet en Schadevergoeding*, Deventer: Kluwer 2009
- **Valk/Hijma 2004**
W.L. Valk, 'Het tot stand komen van rechtshandelingen', in: J. Hijma e.a., *Rechtshandeling en overeenkomst*, Deventer: Kluwer 2004.
- **Van Woerden & Dekkers 2009**
Woerden van R. J., Dekkers C.W.G.M., *Praktijkgids Pensioenen*, Alphen aan de Rijn: Kluwer 2009

DIVERSEN

- www.afm.nl, *Toezicht op pensioenuitvoerders door de AFM (Informatieverstrekking en Zorgplicht)*, 2008.
- www.afm.nl, *AFM UPO onderzoek: Een onderzoek naar interesse in, duidelijkheid van en behoefte aan informatie via het pensioenoverzicht*, 18 februari 2010
- www.afm.nl, *AFM Rapport juistheid UPO: Onderzoek naar de juistheid van de informatieverstrekking op het UPO 2008*, oktober 2010.
- www.afm.nl, *Beleidsregel tijdigheid verstrekking Uniform Pensioen Overzichten*, 14 april 2009.
Convenant van 31 mei 2011 tussen de Stichting Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandsche Bank N.V. inzake samenwerking en coördinatie op het gebied van toezicht, regelgeving en beleid, (inter)nationaal overleg en andere taken met een gemeenschappelijk belang met betrekking tot de uitvoering van de Wta, Wft, Pw, Wvb en Verordening ratingbureaus, Jaargang 2011, nr. 10191.
- www.afm.nl, *Leidraad Communicatie voor Pensioenuitvoerders AFM*, maart 2011.
- www.afm.nl, *AFM Visiedocument pensioenuitvoering*, 11 mei 2011.
- www.afm.nl, *Pensioenakkoord vraagt om duidelijkheid over risico's*, 1 september 2011.
- www.afm.nl, *Zekerheid en duidelijkheid, pensioen in moeilijke tijden*, 10 mei 2012.
- www.afm.nl, *Leidraad open norm 'begrijpelijk/duidelijk'*, *AFM geeft richting aan de open norm "begrijpelijk/duidelijk"*.
- www.dnb.nl, *Quinto Pensioenfondsen; onderzoek naar de administratie van pensioenaanspraken bij pensioenfondsen*, april 2012.
- www.ombudsmanpensioenen.nl, *Ombudsman Pensioenen Jaarverslag 2009-2010*, Den Haag voorjaar 2011.
- www.pensioenfederatie.nl, *Position paper aanbevelingen pensioencommunicatie*, 27 juni 2012.
- www.pensioen kijker.nl, *Nieuw meetinstrument 'De pensioenbewustzijn-meter'* Een onderzoek van CentiQ, Wijzer in geldzaken, Stichting Pensioen kijker.nl en TNS NIPO, december 2009.
- www.rijksoverheid.nl, *Evaluatierapport van de informatiebepalingen in de pensioenwetgeving*, Regioplan beleidsonderzoek, november 2011.
- www.rijksoverheid.nl, *Voorjaarsnota 2012*, 25 mei 2012.
- www.rijksoverheid.nl, *Pensioen in duidelijke taal*, juni 2012.
- www.rijksoverheid.nl, *Rapport Pensioencommunicatie: behoeften en barrières*, TNS NIPO Juni 2012.

- www.stvda.nl, *Pensioenakkoord voorjaar 2010*, Stichting van de Arbeid 4 juni 2010.

DIGITAAL

- www.accountancynieuws.nl
- www.afm.nl
- www.apg.nl
- www.azl.eu
- <http://dare.uva.nl/document/39446>
- www.dnb.nl
- www.fd.nl
- www.ombudsmanpensioenen.nl
- www.pensioenkijsker.nl
- www.rijksoverheid.nl
- www.stvda.nl
- www.toezicht.dnb.nl
- www.vbportal.nl

KAMERSTUKKEN

- Pensioenwet, *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2005-2006*, 30 413 nr.3
- *Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2010-2011*, nr. 1679, Aanhangsel van de Handelingen

JURISPRUDENTIELIJST

- EHRM 21 januari 2003, nr. 45771/99 , (*Veeber/Estonia*).
- HR 13 maart 1981, *LJN AG4158 (Haviltex)*.
- HR 20 mei 1988, *LJN AD0323*.
- HR 4 juni 1991, *LJN: ZC0103*
- HR 27 november 1992, *LJN ZC0771*.
- HR 2 april 1993, *LJN: ZC0920*.
- HR 17 september 1993, *NJ 1994, 173*.
- HR 24 september 1993, *NJ 1994, 174*.
- HR 6 oktober 2000, *LJN AA7259*.
- HR 12 januari 2001, *LJN AA9429*.
- HR 18 oktober 2002, *LJN AE7002, (Pieterse/NN)*.
- HR 20 februari 2004, *LJN AO1427 (DSM/Fox)*.
- HR 10 december 2004, *LJN AP2651*.
- HR 2 april 2004, *LJN: AO3857*.
- HR 8 oktober 2010, *LJN BM9621*.
- Hof Den Haag 14 april 2005, *LJN T3883*.
- Hof 's Hertogenbosch 22 januari 2008, *LJN: BC2720*.
- Hof Den Haag 20 januari 2009, *LJN: BH6173*.
- Hof Amsterdam 3 februari 2009, *LJN BI6399*.
- Rb. Den Haag 7 april 1994, *Pensioenactualiteiten 1994, nr. 1*.
- Rb. Zutphen 20 mei 1999, *PJ 1999/69*.
- Rb. Arnhem 25 november 2003, *LJN AN 880*.
- Rb. Maastricht, 17 december 2003, *PJ 2004/59*.
- Kantonrechter Amsterdam, 2 oktober 2007, *LJN: BM2941*.
- Kantonrechter Amsterdam, 27 februari 2008, *LJN: BM2943*.
- Kantonrechter Haarlem, 17 december 2008, *LJN: BG8039*.

- Kantonrechter Rotterdam 16 maart 2011, *LJN BO6465*, m. nt. S.H. Kuiper
- Kantonrechter Dordrecht, 5 augustus 2010, *LJN: BN2103*.
- Kantonrechter Rotterdam, 3 september 2010, *LJN: BO6473*.

- Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (Geschillencommissie), 5 augustus 2009, *PJ 2010/164*.

Bijlage 1

Wettelijke informatieverplichting:	Omschrijving:
<p>Artikel 21 Startbrief en melding van wijziging <u>3 maanden</u> na de start van de verwerving door de pensioenuitvoerder (startbrief), <u>3 maanden</u> na de wijziging.</p> <p>Artikel 2 Besluit uitvoering Pensioenwet en wet B verplichte beroepspensioenregeling (Besluit uitvoering PW en Wet BPR).</p>	<p>De werkgever draagt er zorg voor dat de werknemer waarmee hij de pensioenovereenkomst heeft gesloten geïnformeerd wordt door de pensioenuitvoerder. De pensioenuitvoerder verstrekt de startbrief, maar de werkgever is medeverantwoordelijk.</p> <p>Deze informatie wordt kosteloos verstrekt.</p> <p>De Startbrief bevat in ieder geval informatie over</p> <p>a) inhoud van de basispensioenregeling; hierbij kan o.a. gedacht worden aan informatie over:</p> <ul style="list-style-type: none"> -de ingangsdatum van de pensioenovereenkomst; -de pensioensoorten; -het karakter van de pensioenovereenkomst; -de wijze waarop de pensioenaanspraken worden vastgesteld; -de ingangsdatum van het pensioen en de duur van de uitkering; -de gevolgen van beëindiging van de deelneming voor de hoogte van de pensioenaanspraken; -de gevolgen van arbeidsongeschiktheid voor de verwerving van pensioenaanspraken; -de mogelijkheid tot vrijwillige voortzetting; - het wettelijk recht op waardeoverdracht, - keuzemogelijkheden die er zijn ten aanzien van uitruil; - het bestaan van een vrijwillige pensioenregeling en de pensioensoort waarop deze vrijwillige pensioenregeling betrekking heeft; - welke informatie op verzoek wordt verstrekt; -het actueel zijn van een korte- of langetermijnherstelplan; - de geldende klachtenregeling.

	<p>b) toeslagverlening²⁰⁰; (indexatie)</p> <p>c) het recht van de werknemer om bij de pensioenuitvoerder het voor hem geldende pensioenreglement op te vragen;</p> <p>d) het bestaan van een vrijwillige pensioenregeling;</p> <p>e) omstandigheden die betrekking hebben op het functioneren van de pensioenuitvoerder;</p> <p>f) het recht van de werknemer om een verzoek in te dienen voor een berekening van de effecten van uitruil op de pensioenaanspraak.²⁰¹</p> <p>De werknemer dient geïnformeerd te worden over iedere wijziging in de pensioenovereenkomst.</p>
<p>Artikel 39 Verstrekken informatie aan deelnemers <u>bij beëindiging deelneming</u></p> <p>Artikel 6 Besluit uitvoering PW en Wet BPR.</p>	<p>Verplichting voor de pensioenuitvoerder. Deze informatie wordt kosteloos verstrekt.</p> <p>Als de opbouw van pensioen van een deelnemer bij een bepaalde pensioenuitvoerder stopt, dan wordt de deelnemer een gewezen deelnemer. Op het moment dat diegene gewezen deelnemer wordt moet er over een aantal onderwerpen geïnformeerd worden.</p> <p>Het overzicht einde deelneming bevat informatie over:</p> <p>a) de opgebouwde pensioenaanspraken;</p> <p>b) informatie over toeslagverlening; Dit is onder andere relevant voor de afweging of waardeoverdracht voor de gewezen deelnemer wenselijk is.</p>

²⁰⁰ Artikel 3 Besluit uitvoering PW en Wet BPR

²⁰¹ Artikel 2 Besluit uitvoering PW en Wet BPR

	<p>c) informatie die voor de deelnemer specifiek in het kader van de beëindiging relevant is; De mogelijkheid van afkoop, het recht op waardeoverdracht, de consequenties van arbeidsongeschiktheid.</p> <p>d) informatie over omstandigheden die betrekking hebben op het functioneren van de pensioenuitvoerder. Het actueel zijn van een korte- of langetermijnherstelplan en het vervallen van dekking tegen het risico op overlijden indien er nabestaandenpensioen werd verworven op basis van risicofinanciering.²⁰²</p> <p>Dit overzicht dient verstrekt te worden bij beëindiging van de deelneming.</p>
<p>Artikel 40 Verstrekken informatie aan gewezen deelnemers <u>periodiek, ten minste een keer in de vijf jaar.</u></p>	<p>Verplichting voor de pensioenuitvoerder. Deze informatie wordt kosteloos verstrekt.</p> <p>Dit is van belang voor het maken van een financiële planning. Voor het maken van een financiële planning is er goed zicht nodig op de pensioenaanspraken, ook als die bij verschillende pensioenuitvoerders zijn ondergebracht²⁰³.</p> <p>Het pensioen overzicht gewezen deelnemers bevat informatie over:</p> <p>a) de opgebouwde pensioenaanspraken; en</p> <p>b) informatie over toeslagverlening.</p> <p>Dit overzicht wordt ten minste eenmaal in de <u>vijf jaar</u></p>

²⁰² Art. 6 Besluit uitvoering PW en Wet BPR.

²⁰³ Memorie van toelichting 30 413 nr. 3 paragraaf 7.6.4. e.v.

	<p>verstrekt.</p> <p>c) Ook gewezen deelnemers dienen binnen <u>drie maanden</u> na een wijziging van het toeslagbeleid geïnformeerd te worden over de wijziging²⁰⁴.</p> <p>.</p>
<p>Artikel 41</p> <p>Verstrekken informatie aan gewezen partners <u>bij scheiding</u></p> <p>Artikel 7 Besluit uitvoering PW en Wet BPR.</p>	<p>Verplichting voor de pensioenuitvoerder.</p> <p>Deze informatie wordt kosteloos verstrekt.</p> <p>Aan de gewezen partner wordt</p> <p>a) een opgave van de opgebouwde pensioenaanspraak op partnerpensioen;</p> <p>b) informatie over toeslagverlening; en</p> <p>c) informatie die voor de gewezen partner specifiek van belang is verstrekt.</p> <p>Er wordt informatie verstrekt over de mogelijkheid tot afkoop.</p> <p>Dit overzicht dient verstrekt te worden bij scheiding aan de gewezen partner.</p>
<p>Artikel 42</p> <p>Verstrekken informatie aan gewezen partner <u>periodiek, ten minste een keer in de vijf jaar</u>.</p>	<p>Verplichting voor de pensioenuitvoerder.</p> <p>Deze informatie wordt kosteloos verstrekt.</p> <p>De pensioenuitvoerder verstrekt de gewezen partner ten minste een keer in de <u>vijf jaar</u> informatie over de (zijn) opgebouwde aanspraak op partnerpensioen en informatie over toeslagverlening.</p>
<p>Artikel 43</p>	<p>Verplichting voor de pensioenuitvoerder.</p>

²⁰⁴ Memorie van toelichting 30 413, nr.3, paragraaf 7.6.4 e.v.

<p>Verstrekken informatie aan pensioengerechtigde bij <u>pensioeningang</u>.</p>	<p>Deze informatie wordt kosteloos verstrekt.</p> <p>De pensioenuitvoerder verstrekt degene die pensioengerechtigde wordt bij pensioeningang:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) een opgave van de pensioenrechten; b) een opgave van zijn opgebouwde aanspraken op nabestaandenpensioen; en c) informatie over toeslagverlening.
<p>Artikel 44 Verstrekken informatie aan pensioengerechtigden periodiek, <u>jaarlijks</u>.</p>	<p>Verplichting voor de pensioenuitvoerder.</p> <p>Deze informatie wordt kosteloos verstrekt.</p> <p>De pensioenuitvoerder verstrekt de pensioengerechtigde <u>jaarlijks</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) een opgave van zijn pensioenrecht; b) een opgave van de opgebouwde aanspraken op nabestaandenpensioen wanneer de pensioenregeling daarin voorziet; en c) informatie over toeslagverlening.
<p>Artikel 45 Verstrekken informatie aan deelnemers inzake vrijwillige pensioenregeling, <u>voorafgaand aan de deelneming</u>.</p> <p>Artikel 8 Besluit uitvoering</p>	<p>Verplichting voor de pensioenuitvoerder.</p> <p>Deze informatie wordt kosteloos verstrekt.</p> <p>De pensioenuitvoerder informeert de deelnemer voorafgaand aan de deelneming in de vrijwillige pensioenregeling over:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) de inhoud van de vrijwillige pensioenregeling;

<p>PW en Wet BPR.</p>	<p>b) een opgave van de reglementair te bereiken pensioenaanspraken uit hoofde van de vrijwillige pensioenregeling;</p> <p>Indien bij een premieovereenkomst of een premieregeling de premie wordt belegd, wordt een indicatie gegeven van het te bereiken kapitaal op pensioendatum aanwendbaar voor periodieke uitkeringen en de daarbij gehanteerde veronderstellingen. Dit te bereiken kapitaal wordt op grond van drie scenario's berekend: een historisch, een vier procent rendement en een pessimistisch opbrengstscenario.</p> <p>c) de toeslagverlening.</p>
<p>Artikel 46 Informatie <u>op verzoek</u>.</p> <p>Artikel 9 Besluit uitvoering PW en Wet BPR.</p>	<p>Verplichting voor de pensioenuitvoerder.</p> <p>De pensioenuitvoerder verstrekt de deelnemer, de gewezen deelnemer, de gewezen partner en de pensioengerechtigde <u>op verzoek</u> de volgende informatie:</p> <p>a) het voor hem geldende pensioenreglement;</p> <p>b) het jaarverslag en de jaarrekening van de pensioenuitvoerder;</p> <p>c) de uitvoeringsovereenkomst of het uitvoeringsreglement;</p> <p>d) de voor hem relevante informatie over beleggingen;</p> <p>e) informatie over andere bij algemene maatregel van bestuur te bepalen onderwerpen;</p> <p>f) een opgave van de hoogte van zijn opgebouwde pensioenaanspraken.</p> <p>g) De pensioenuitvoerder verstrekt de deelnemer, de gewezen deelnemer en de gewezen partner op verzoek</p>

	<p>informatie die specifiek voor hem relevant is. Waaronder een indicatie van het mogelijk te bereiken kapitaal op de pensioendatum bij premieovereenkomsten waarbij de premie wordt belegd. En dan ook een indicatie van de hoogte van de in te kopen periodieke uitkeringen bij aanwending van het mogelijk te bereiken kapitaal bij kapitaalovereenkomsten en premieovereenkomsten.</p> <p>h) De informatie wordt op verzoek ook verstrekt aan vertegenwoordigers van deelnemers, gewezen deelnemers, gewezen partners of pensioengerechtigden.</p>
<p>Artikel 47 Informatie <u>bij vertrek</u> naar een andere lidstaat</p>	<p>Verplichting voor de pensioenuitvoerder.</p> <p>Wanneer deelnemers, gewezen deelnemers of gepensioneerden zich in een andere lidstaat vestigen, dient de pensioenuitvoerder informatie te verstrekken over hun pensioenaanspraken en pensioenrechten en over de mogelijkheden die hen op grond van de pensioenregeling worden geboden.</p> <p>De informatie is ten minste overeenkomstig de informatie die wordt verstrekt aan deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden die in Nederland blijven.</p>

Bijlage 2

1. Basisgegevens op het UPO.

Deze gegevens geven de deelnemer inzicht in de pensioenregeling, het salaris, de feiten en de aannames ten aanzien van de persoonlijke situatie (bijvoorbeeld echtscheiding). Er is zo een mogelijkheid tot controle voor de deelnemer om zo fouten te herstellen.

2. Aanspraken.

De deelnemer wordt geïnformeerd over datgene wat hij heeft opgebouwd en kan opbouwen tot datum pensionering. In het UPO is de uitkering bij pensionering, de uitkering bij overlijden en de uitkering bij arbeidsongeschiktheid opgenomen. Wanneer sprake is van kapitaalopbouw (bij kapitaalovereenkomst en bij twee varianten van de premieovereenkomst), wordt deze kapitaalopbouw ook opgenomen in het overzicht.

Er wordt bij vermelding van het opgebouwde kapitaal of informatie over de uitkeringen steeds onderscheid gemaakt tussen de uitkering die, of het kapitaal dat, de deelnemer krijgt bij beëindiging dienstverband en bij voortzetting dienstverband tot pensionering. Dit om het verschil tussen het kapitaalgedekte en de op risicobasis gefinancierde producten aan te geven.

Over de aanspraken moeten steeds twee uitkeringsperioden worden aangegeven: de uitkering vóór 65 en dan die vanaf 65. De leeftijd van 65 heeft namelijk effecten voor het inkomen in de AOW en Anw²⁰⁵.

Regelingen die ingaan voor 65 jaar, worden niet met naam genoemd in het overzicht. Dit is gedaan omdat er zoveel verschillende benamingen worden gehanteerd (onder andere VUT, prepensioen, overbruggingspensioen).

3. Overige informatie.

Dit betreft de toeslagverlening, de factor-A en (indien van toepassing) de maatregelen van de toezichhouder. De factor-A is het bedrag van de jaarlijkse pensioenaangroei²⁰⁶.

4. Toelichting voor de deelnemer.

De begrippen van het overzicht worden toegelicht. Een deel van de toelichting is standaard, een deel kan regelingspecifiek worden ingevuld om zo het beste beeld van de regeling te vormen²⁰⁷.

²⁰⁵ Algemene nabestaandenwet.

²⁰⁶ Dit heeft de deelnemer nodig om te kunnen berekenen wat zijn fiscale ruimte is om het pensioen te kunnen aanvullen met lijfrentes (derde pijler pensioen).

²⁰⁷ Handleiding Uniform Pensioenoverzicht 2011 blz. 3, 4, 5, 6.

Bijlage 3

Model 1, juli 2011

Uniform Pensioenoverzicht <eejj>

Stand per <31.12.eejj-1> <01.01.eejj>

<Pensioenuitvoerder> <Pensioenfonds> <bedrijf> <opf> <bpf>

Pensioenovereenkomst <uitkeringsovereenkomst> <premieovereenkomst>

<Werkgever> <werkgever>

<Herkeningsnummer> <referentie-/polis-/herkeningsnummer>

BEWAAR UW PENSIOENOVERZICHT ZORGVULDIG. LEES OOK DE TOELICHTING. DEZE IS ONDERDEEL VAN HET UNIFORM PENSIOENOVERZICHT.

Voor wie is dit pensioenoverzicht bedoeld?

Voor u <naam deelnemer/verzekerde>

<geboren op <datum>>

<burgerservicenummer>

Voor uw partner <naam partner> <geen partner>

<geen partner bekend>

<geen naam invullen>

<geboren op <datum>>

<Voor uw kind(eren)> <naam kind(eren)>

<geen kinderen>

Welk pensioen kunt u verwachten?

Let op: alle vermelde uitkeringen zijn **bruto bedragen per jaar**. Hierover moeten dus nog premies en belasting worden betaald. <Uw pensioen wordt in <drie>maandelijkse termijnen uitgekeerd.>

Bij pensionering

Opgebouwd pensioen per <31.12.eejj-1> <01.01.eejj>

U ontvangt

<vanaf <x> tot <x> jaar> €

<vanaf <x> tot 65 jaar> €

vanaf 65 jaar zolang u leeft € excl. AOW

Te bereiken pensioen

Als u uw huidige dienstverband voortzet tot <x>-jarige leeftijd, ontvangt u

<vanaf <x> tot <x> jaar> €

<vanaf <x> tot 65 jaar> €

vanaf 65 jaar zolang u leeft € excl. AOW

<Alleenstaandpensioen

Als u op <uw pensioendatum> <x>-jarige leeftijd geen partner heeft, ontvangt u in aanvulling op de hierboven genoemde pensioenen

vanaf <x> jaar tot 65 jaar €

vanaf 65 jaar zolang u leeft € excl. AOW> 2 Model 1, juli 2011

<Voorwaardelijk pensioen

Het 'Te bereiken pensioen' (vanaf x jaar zolang u leeft) houdt rekening met €.... aan pensioen dat u onder voorwaarden krijgt.

Daarvan is <al €.... > <nog niets> aan u toegekend. <Dit bedrag is verwerkt in het 'Opgebouwd pensioen per <31.12.eejj-1> <01.01.eejj>'.>

<Het resterende bedrag> <Het voorwaardelijk pensioen> ontvangt u alleen als <u tot <datum>, <leeftijd>, <uw pensionering> in dienst blijft> <andere voorwaarde formuleren>.

Zie ook de toelichting <op blz.>.>

<Let op: ruimte voor CDC-regeling houden.>

<Let op: een scheiding kan invloed hebben op de hoogte van het door u te ontvangen pensioen.

Zie ook de toelichting <op blz. >.> <Met een eventuele scheiding is in de vermelde bedragen rekening gehouden als u van ons een bevestiging heeft ontvangen over de verdeling.>

Bij overlijden

<Let op: als u uit dienst gaat voor uw pensioendatum, kan het zijn dat de uitkeringen bij overlijden lager worden of vervallen. Kijk in de toelichting <op blz.> voor meer informatie.>

Bij uw overlijden vóór uw pensioendatum

Uw partner ontvangt

<vanaf uw overlijden tot <beëindigingsmoment>> €

<vanaf uw overlijden tot zijn/haar 65-jarige leeftijd> €

<vanaf zijn/haar 65-jarige leeftijd zolang hij/zij leeft> €..... excl. AOW

Uw kind<eren> ontvang<t><en> <bij 1 kind> <per kind>

vanaf uw overlijden tot <x>-jarige leeftijd

<of als uw kind studeert <of invalide is>, tot <x>-jarige leeftijd> €

Bij uw overlijden ná uw pensioendatum

Uw partner ontvangt

<vanaf uw overlijden tot <beëindigingsmoment>> €

<vanaf uw overlijden tot zijn/haar 65-jarige leeftijd> €

<vanaf zijn/haar 65-jarige leeftijd zolang hij/zij leeft> €..... excl. AOW

Uw kind<eren> ontvang<t><en> <bij 1 kind> <per kind>

vanaf uw overlijden tot <x>-jarige leeftijd

<of als uw kind studeert <of invalide is>, tot <x>-jarige leeftijd> €.....

<Let op: een scheiding of beëindiging samenwonen heeft invloed op de hoogte van de uitkering voor uw partner als u overlijdt. Zie ook de toelichting <op blz.>.>

<Voorwaardelijk pensioen voor uw partner

[Eigen tekst pensioenuitvoerder.]> 3 Model 1, juli 2011

Bij arbeidsongeschiktheid

Bij arbeidsongeschiktheid ontvangt u <een> <geen> aanvulling op de WIA-uitkering die u van de overheid krijgt.

<Als u volledig arbeidsongeschikt wordt, ontvangt u

<vanaf <moment arbeidsongeschiktheid>> tot <<x>-jarige leeftijd> <x>% van <inkomen> incl. WIA

<vanaf <moment arbeidsongeschiktheid>> tot <<x>-jarige leeftijd> €excl. WIA>

Kijk in de toelichting <op blz. > voor meer informatie, ook over de gevolgen van arbeidsongeschiktheid voor de verdere opbouw van uw pensioen.

Houdt uw pensioen zijn waarde?

[Hier neemt u indien van toepassing de voorwaardelijkheidsverklaring uit de toeslagenmatrix op. Als de situaties zoals beschreven in artikel 4c van de ministeriële regeling aan de orde zijn, moet u de bijbehorende teksten hier of in de toelichting opnemen. In het laatste geval moet u de volgende tekst in dit tekstblok opnemen: <Let op: lees ook de toelichting voor meer informatie.>. Zie ook de pagina

Afwijken van de toeslagenmatrix op de website van de AFM.

Daarnaast moeten pensioenuitvoerders zelf de inschatting maken of het opnemen van het toeslagenlabel bijdraagt aan de kwaliteit van informatievoorziening aan hun deelnemers. Een pensioenuitvoerder kan dus de keuze maken om het toeslagenlabel niet op te nemen. De AFM zal in dat geval niet handhavend optreden.]

Bijzondere omstandigheden <optioneel>

<Vanwege de te lage dekkingsgraad is bij <naam pensioenuitvoerder> een herstelplan opgesteld.>
<<De Nederlandsche Bank> <De Autoriteit Financiële Markten> heeft <naam pensioenuitvoerder> een aanwijzing gegeven.>

<De Nederlandsche Bank heeft bij <naam pensioenuitvoerder> een bewindvoerder aangesteld.>

Kijk in de toelichting <op blz.> voor meer informatie.

Op welke gegevens is uw pensioenoverzicht gebaseerd?

<Indienstreding> <dd.mm.eeij>

<Begin deelneming> <dd.mm.eeij>

<Begin pensioenopbouw> <dd.mm.eeij>

<Deeltijdpercentage> <percentage>%

<<Voltijd> <Deeltijd> Pensioengevend salaris> €

<<Voltijd> <Deeltijd> Franchise> €

<<Voltijd> <Deeltijd> <Pensioengrondslag<en>> €

<Opbouwpercentage<s>> <percentage>%

<Beschikbare premie als percentage van de pensioengrondslag> <percentage>%

<Beschikbare premie> €

<Deelnemingsjaren <vanaf 2005> <xx jaar>

<In dit overzicht is geen rekening gehouden met <eventuele aanvullende producten> <Anw-gat pensioen> <individuele keuzemogelijkheden> <een eventuele scheiding> <...>.> <Hierdoor kunnen sommige onderdelen hoger of lager uitvallen.>

<Met een scheiding is in de vermelde bedragen rekening gehouden.>

<In dit overzicht is rekening gehouden met <eventuele aanvullende producten> <Anw-gat pensioen> <individuele keuzemogelijkheden> <waardeoverdracht> <...>.>

<Met een eventuele scheiding is in de vermelde bedragen rekening gehouden als u van ons een bevestiging heeft ontvangen over de verdeling.> 4 Model 1, juli 2011

Factor A (voor uw belastingaangifte)

Wilt u weten hoeveel fiscale ruimte u heeft om uw pensioen aan te kunnen vullen met lijfrentes?

Dan heeft u het bedrag van de jaarlijkse pensioenaangroei, de factor A, nodig.

Pensioenaangroei (factor A) in <eejj-1> €

Kijk in de toelichting <op blz.> voor meer informatie.

Heeft u vragen?

Neem voor meer informatie contact op met <naam pensioenuitvoerder> <uw werkgever> <de verzekeringsadviseur>, bereikbaar op <telefoonnummer> <en via <e-mailadres>>. <Op onze website www..... kunt u de antwoorden vinden op veelgestelde vragen.>

Op www.mijnpensioenoverzicht.nl vindt u een totaaloverzicht van uw pensioenen en AOW-aanspraken. Dat is handig als u bij uw vorige werkgever(s) heeft deelgenomen aan een andere pensioenregeling.

Dit pensioenoverzicht is op zorgvuldige wijze tot stand gekomen. Wij zijn uitgegaan van de ons bekende gegevens en uw pensioenreglement. Het pensioenreglement is uiteindelijk bepalend. <U kunt het pensioenreglement <bij ons opvragen> <of> <downloaden van <....>.>

Voorbeeld Toelichting Uniform Pensioenoverzicht Model 1

<Uitkeringsovereenkomst> <Premieovereenkomst>

Wat heeft u aan het Uniform Pensioenoverzicht?

Het Uniform Pensioenoverzicht geeft u inzicht in wat u krijgt bij pensionering en arbeidsongeschiktheid. In dit overzicht staat ook wat uw eventuele partner en/of kinderen krijgen als u overlijdt. Dit pensioenoverzicht ontvangt u elk jaar.

Wij adviseren u om dit overzicht te bewaren, samen met de overzichten die u van andere pensioenuitvoerders ontvangt. Zo houdt u een helder overzicht van uw pensioen. Op www.mijnpensioenoverzicht.nl staan al uw pensioenen van de verschillende pensioenuitvoerders bij elkaar. Op www.pensioenkijs.nl vindt u algemene informatie over pensioen.

Welke gebeurtenissen beïnvloeden uw pensioen?

Sommige gebeurtenissen in uw leven hebben invloed op uw pensioen. Bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheid en uw overlijden. Wat de invloed daarvan is, ziet u terug op het pensioenoverzicht. Maar ook trouwen, samenwonen, scheiden en veranderen van baan hebben gevolgen voor uw pensioen of het nabestaandenpensioen. Daarover leest u meer in uw pensioenreglement. Dat kunt u bij ons opvragen <of downloaden via www.....> Heeft u vragen? Neem dan contact op met <naam pensioenuitvoerder> <of uw verzekeringsadviseur>.

Wat voor pensioenregeling heeft u?

<Uw pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst. Daarbij is afgesproken dat er vanaf de pensioendatum een pensioenuitkering is. Er is vastgelegd hoe hoog deze pensioenuitkering is.>

<Uw pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een eindloonregeling. Bij een eindloonregeling ontvangt u een pensioen dat is gebaseerd op uw laatste bruto salaris.>

<Uw pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling. Bij een middelloonregeling bouwt u elk jaar pensioen op over uw bruto jaarsalaris. U ontvangt dus een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddelde salaris dat u heeft verdiend. Het gaat hierbij om het gemiddelde salaris tijdens de jaren die u deelneemt in deze pensioenregeling.>

<Uw pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de vorm van een vastebedragenregeling. Bij deze regeling ontvangt u een vast bedrag aan pensioen, op basis van de periode die u heeft deelgenomen aan de regeling. De vastebedragenregeling houdt geen rekening met de hoogte van uw salaris.>

<Uw pensioenregeling is een premieovereenkomst. Bij deze regeling wordt elk jaar een percentage van uw pensioengrondslag als premie betaald. De premie wordt gebruikt om een vast bedrag aan pensioen te verzekeren.> 2 Voorbeeld toelichting Model 1, juli 2011

Welk pensioen kunt u verwachten?

[Desgewenst eigen tekst pensioenuitvoerder over het waarom van de vermelding van bruto bedragen op het UPO en mogelijk beschikbare hulpmiddelen voor bruto-netto berekening.]

Bij pensionering

Opgebouwd pensioen <tot en met 31.12.eeij-1> <tot 01.01.eeij>

Dit is het bedrag aan jaarlijks pensioen dat u <tot en met 31-12-eeij-1> <tot 01-01-eeij> heeft opgebouwd. Stel dat uw dienstverband is beëindigd op <31.12.eeij-1> <01.01.eeij>, dan is dit de uitkering die u kunt verwachten als u met pensioen gaat.

Te bereiken pensioen

Dit is het bedrag aan jaarlijks pensioen dat u ontvangt vanaf de pensioenleeftijd die op het pensioenoverzicht staat. U ontvangt dit bedrag als u tot die datum blijft werken, en zonder wijzigingen pensioen blijft opbouwen in uw huidige pensioenregeling.

<Alleenstaandenpensioen

Dit is het bedrag dat u ontvangt als aanvulling op uw te bereiken of opgebouwd pensioen. U ontvangt dit bedrag als u op <uw pensioendatum> <x-jarige leeftijd> geen partner heeft. <Krijgt u na <de pensioendatum> <deze leeftijd> alsnog een partner? Dan vervalt deze aanvullende pensioenuitkering.>

<Voorwaardelijk pensioen

<Er waren dienstjaren waarin u minder pensioen opbouwde dan mogelijk was volgens fiscale regels. Daarom heeft u recht op dit voorwaardelijk pensioen.> <Andere beschrijving van regeling> <Jaarlijks wordt een deel van het te bereiken bedrag aan u toegekend. Het deel dat u al heeft opgebouwd, vindt u op het pensioenoverzicht.>

Let op: Om <dit> <het volledige> extra pensioen te ontvangen, moet u bij uw huidige werkgever in dienst blijven tot <voorwaarde formuleren>.

Verplichte tekst uit Besluit sociaal akkoord 2004: Het pensioen dat voor u zal worden ingekocht omdat u in het verleden gedurende uw dienstbetrekking(en) een of meer perioden hebt gehad waarin minder pensioen is opgebouwd dan op grond van de fiscale regelgeving mogelijk is, wordt pas opgebouwd op het moment dat en voor zover de toegezegde aanspraken zijn gefinancierd. Wanneer uw deelname aan de pensioenregeling eindigt voordat deze aanspraken (volledig) zijn gefinancierd, heeft u alleen recht op het op dat moment gefinancierde en opgebouwde deel van deze pensioenaanspraken. Indien bij beëindiging van de deelname aan de pensioenregeling nog geen toegezegd pensioen over verstreken dienstjaren voor u is ingekocht en opgebouwd, heeft u dus ook geen recht op dit deel van uw toezegging. Als aan u is toegezegd dat pensioenaanspraken over verstreken dienstjaren worden ingekocht, dan moeten deze uiterlijk binnen vijftien jaren nadat de toezegging is gedaan, zijn gefinancierd. Wanneer u binnen die vijftien jaar met pensioen zou gaan, moeten de in te kopen pensioenaanspraken al eerder zijn gefinancierd, namelijk uiterlijk op het moment van uw pensionering. Een eenmaal gedane toezegging tot inkoop van aanspraken over het verleden kan in beginsel niet worden ingetrokken of gewijzigd.>

[Eigen tekst pensioenuitvoerder bij afwijkende financiering.]>

<Scheiding

Als er sprake is van een echtscheiding of een beëindiging van het geregistreerde partnerschap kan het zijn dat u met uw ex-partner afspraken heeft gemaakt over de verdeling van uw pensioen. Als de gewenste verdeling aan ons is doorgegeven en wij hebben de verdeling bevestigd, dan ontvangt uw ex-partner van ons vanaf uw pensionering het overeengekomen deel. Dit deel wordt bij uitbetaling in mindering gebracht op het getoonde pensioen bij pensionering. U zult dan dus minder pensioen ontvangen dan op het overzicht staat vermeld. 3 Voorbeeld toelichting Model 1, juli 2011 Het kan ook zijn dat u met uw ex-partner bent overeengekomen dat een deel van uw pensioen wordt omgezet in een eigen pensioen voor uw ex-partner. Dit heet conversie. Als wij de conversie hebben bevestigd, is het pensioen dat bestemd is voor uw ex-partner in mindering gebracht op uw pensioen. Het pensioen dat op het overzicht staat vermeld wordt dan geheel aan u uitbetaald.

Kijk voor meer informatie over pensioen en scheiding op <www.....> <www.pensioenkijs.nl>.

[Desgewenst eigen tekst pensioenuitvoerder over echtscheiding en informatiebronnen.]>

[Desgewenst eigen tekst pensioenuitvoerder over het wel/niet verwerken van een eventuele waardeoverdracht.]

Bij overlijden

<Uw partner <en kinderen> <krijgt> <krijgen> alleen een uitkering als u nog in dienst bent bij uw werkgever wanneer u overlijdt. Gaat u uit dienst? Dan kunt u ervoor kiezen om een deel van uw ouderdompensioen om te zetten in een uitkering bij uw overlijden voor uw partner en/of kind(eren).>

<Uw partner <en kinderen> <krijgt> <krijgen> de uitkering die in dit pensioenoverzicht staat, als u nog in dienst bent bij uw werkgever wanneer u overlijdt. Gaat u uit dienst? Dan wordt de uitkering bij overlijden lager. Hoeveel lager is afhankelijk van <de diensttijd die u bij deze werkgever heeft doorgebracht><de aanwezige beleggingswaarde op dat moment>.

[Eigen tekst pensioenuitvoerder, waarin wordt ingegaan op de situatie vóór en ná pensionering en de situatie wel/niet werkzaam in huidige baan en de keuzemogelijkheden voor uitruil. Desgewenst ook toelichting op onbepaald partnersysteem, specifieke vormen van wezenpensioen.]

[Advies: eigen tekst pensioenuitvoerder opnemen (als de regeling een partnerpensioen kent) waarin definitie partner, aanmeldingsvereiste van partners en/of kinderen en de voorwaarden voor uitkering aan de kinderen worden omschreven conform het onderliggende pensioenreglement.]

[Als het bijzonder partnerpensioen nog niet is afgesplitst (nog geen bewijs van dekking), kunt u hierover in eigen tekst een toelichting opnemen.]

<Voorwaardelijk pensioen voor uw partner>

[Eigen tekst pensioenuitvoerder die aansluit op tekst voorwaardelijk pensioen voor deelnemer.]

Bij arbeidsongeschiktheid

<De opbouw van uw pensioen gaat door zolang u arbeidsongeschikt bent.> <Als u arbeidsongeschikt wordt, dan is er geen verdere opbouw van pensioen meer.> U behoudt het pensioen dat u al opgebouwd heeft.

[Eigen verplichte tekst pensioenuitvoerder (tenzij dit een prepensioenfonds is) over wat er gebeurt bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid. Desgewenst tekst opnemen over het niet van toepassing zijn van WIA voor een DGA.]

Bent u langer dan twee jaar ziek (wettelijk 104 weken) en voor 35% of meer arbeidsongeschikt verklaard? Dan komt u in aanmerking voor een uitkering bij arbeidsongeschiktheid. U ontvangt deze uitkering van het UWV namens de overheid op grond van de Wet Werk en inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA).

<Naast deze uitkering en uw eventuele salaris, ontvangt u van ons een aanvullend arbeidsongeschiktheidspensioen. U komt in aanmerking voor het arbeidsongeschiktheidspensioen wanneer u in dienst bent bij uw werkgever en arbeidsongeschikt wordt. Eindigt uw dienstverband terwijl u al een uitkering van ons ontvangt (dus als u arbeidsongeschikt bent), dan loopt uw uitkering gewoon door.>

<U bent bij ons niet aanvullend verzekerd voor arbeidsongeschiktheid.> 4 Voorbeeld toelichting Model 1, juli 2011

Houdt uw pensioen zijn waarde?

[Eigen tekst pensioenuitvoerder in aanvulling op de verplichte tekst.]

Bijzondere omstandigheden <optioneel>

[Indien één van de hier genoemde situaties aan de orde is, schrijft de wet voor dat u hierover communiceert. U hoeft dit echter niet per se op het Uniform Pensioenoverzicht te doen. Omdat het voor de hand ligt dat u in deze situatie kiest voor eigen specifieke tekst, hebben de pensioenkoepels over dit onderwerp geen voorbeeldtekst uitgewerkt.]

<Uw pensioenfonds heeft een te lage dekkingsgraad. Daarom heeft uw pensioenfonds een herstelplan opgesteld.>

<<De Nederlandsche Bank> <De Autoriteit Financiële Markten> heeft een aanwijzing gegeven.>

<De Nederlandsche Bank heeft een bewindvoerder aangesteld.>

[Eigen tekst pensioenuitvoerder ter toelichting.]

Op welke gegevens is uw pensioenoverzicht gebaseerd?

De onderstaande gegevens zijn gebruikt voor de berekening van de bedragen die op het pensioenoverzicht staan.

<Indiensttreding

Dit is de datum waarop u bij uw huidige werkgever in dienst bent gekomen.>

<Begin deelneming

Dit is de datum waarop u bent gaan deelnemen aan deze pensioenregeling.>

<Begin pensioenopbouw

Dit is de datum vanaf wanneer u pensioen opbouwt in deze pensioenregeling.>

<Deeltijdpercentage

Dit is het percentage dat u werkt in verhouding tot een volledig dienstverband. Een voorbeeld: iemand werkt halve dagen (20 uur per week) en een voltijd dienstverband is 40 uur. Dan is het deeltijdpercentage 50%.>

<Pensioengevend salaris

Dit is het deel van uw bruto jaarsalaris dat meetelt voor uw pensioenopbouw. Het pensioenreglement bepaalt welke delen van het salaris meetellen voor de pensioenopbouw en dus pensioengevend zijn.>

<Vermeld is het pensioengevend salaris bij volledig dienstverband.> <Vermeld is het

pensioengevend salaris bij een gedeeltelijk dienstverband.>

<Franchise

Dit is het deel van uw pensioengevend salaris waarover u geen pensioen opbouwt. U bouwt hierover geen pensioen op, omdat u vanaf uw 65e een AOW-uitkering ontvangt van de overheid.> <, omdat u daarover al pensioen opbouwt in een andere pensioenregeling.>

<Vermeld is de franchise bij volledig dienstverband.> <Vermeld is de franchise bij een gedeeltelijk dienstverband.>

<Pensioengrondslag<en>

Dit is uw pensioengevend salaris minus de franchise. Uw pensioenopbouw is op dit bedrag gebaseerd.>

<Vermeld is de pensioengrondslag bij volledig dienstverband.> <Vermeld is de pensioengrondslag bij een gedeeltelijk dienstverband.>

<Opbouwpercentage<s>

Dit is het percentage van de pensioengrondslag dat u per jaar aan pensioen opbouwt.> 5

Voorbeeld toelichting Model 1, juli 2011

<Beschikbare premie als percentage van de pensioengrondslag

Dit is een leeftijdsafhankelijk of een vast percentage van uw pensioengrondslag. In uw pensioenreglement vindt u de percentages per leeftijdscategorie.>

<Beschikbare premie

Dit is het totale bedrag dat in een jaar als premie is betaald. De premie wordt gebruikt om een vast bedrag aan pensioen te verzekeren.>

<Deelnemingsjaren

Een deelnemingsjaar is elk jaar dat u in een dienstverband pensioen heeft opgebouwd.

Op het pensioenoverzicht staat hoeveel deelnemingsjaren wij <vanaf 2005> voor u hebben geregistreerd. <Over de periode vóór 2005 is niet bijgehouden hoeveel deelnemingsjaren u heeft.>
<In deze pensioenregeling heeft u de mogelijkheid om vanaf uw 63e een aanvullende pensioenuitkering te ontvangen. Dit geldt als u 40 jaar heeft deelgenomen aan de regeling.>
<In deze pensioenregeling heeft u geen mogelijkheid om vanaf uw 63e een aanvullende pensioenuitkering te ontvangen. Het aantal deelnemingsjaren kan een rol gaan spelen als een eventuele nieuwe werkgever een pensioenregeling kent waarbij een deelnemer met 40 deelnemingsjaren deze mogelijkheid wel heeft.>>

Factor A (voor uw belastingaangifte)

Het bedrag op het pensioenoverzicht kunt u nodig hebben voor uw belastingaangifte over het jaar <jaartal>.

Heeft u meerdere pensioenoverzichten ontvangen? Dan moet u de factor A bedragen op deze pensioenoverzichten bij elkaar tellen. Wilt u een berekening maken van uw fiscale ruimte? Gebruikt u dan de Rekenhulp Lijfrentepremie van de Belastingdienst. Deze vindt u op

www.belastingdienst.nl.

Heeft u vragen?

[Eigen tekst pensioenuitvoerder.]